

Õpitulemuste saavutamine võõrkeeltes
2009. aastal läbiviidud õpetajate arvamusuuring riiklike
õppekavade kooliastme õpitulemuste saavutatuse välja
selgitamiseks

Piret Kanne

Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus, prantsuse keele peaspetsialist, RÕK võõrkeelte
valdkonna juht

Sisukord

1. Sissejuhatavad märkused	3
2. Arvamusuuring	4
3. Arvamusuuringus osalenud koolid ja võõrkeeleeõpetajad	5
4. Õpitulemuste määratlemine riiklikus õppekavas.....	7
5. Eesti keel teise keelena.....	11
6. Inglise keel	16
7. Vene keel.....	29
8. Prantsuse keel	40
9. Saksa keel.....	53
LISA 1. Eesti keele tabelid.....	71
LISA 2. Inglise keele tabelid.....	78
LISA 3. Vene keele tabelid	90
LISA 4. Prantsuse keele tabelid.....	100
LISA 5. Saksa keele tabelid	111
LISA 6. Osaoskuste ehk täpsustatud õpitulemuste tabel A1.1–C1.....	124

1. Sissejuhatavad märkused

Riikliku õppekava lähteülesandest tulenevalt vaadati kõigi valdkondade töörühmades läbi õpitulemused. Lähteülesandes sõnastatud eesmärk oli vähendada õpikoormust, järgida õpitulemuste ea- ja jõukohasust, sellest tulenevalt tuli ainekavades sõnastada head õpitulemused ning seostada nende saavutamine kohustusliku tundide arvuga.

Kuidas vähendada õpikoormust võõrkeeltes?

Seda küsimust ei saa lahendada, vähendades lihtsalt õppesisu, st sõnavara mahtu ning keelestruktuure. Peale selle on sõnavara ja keelestruktuurid omavahel tihedalt seotud, mis ilmneb selgelt erinevate suhtlusvajaduste täitmisel.

Võõrkeelte õppe tegelik sisu on suhtlemisoskuse järkjärguline arendamine õpitavas keeles: õppija peab aru saama suulisest kõnest ja kirjalikest tekstidest, oskama saadud informatsiooni vahendada, oma mõtteid väljendada nii kõnes kui kirjas jne.

Kuna ühegi keele jaoks pole ammendavaid konkreetsete teemadega seotud sõnavara- ja keelestruktuuride loendeid, siis tuli mõelda muudele võimalustele õpikoormuse vähendamisel. Keeleoskus ei kujune korraga, vaid järk-järgult ning on seotud keeleoskustasemete ja keele omandamise vanuseliste etappidega.

Keele omandamise tasemelisus on lahti mõtestatud Euroopa Nõukogu välja antud Euroopa keeleõppe raamdokumendis, mis sisaldab tasemete üldkirjeldusi nelja osaoskuse kaupa (vt *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment*. Modern Language Division, Strasbourg. Cambridge University Press, 2001; eestikeelne tõlge: Euroopa keeleõppe raamdokument: õppimine, õpetamine, hindamine. Tartu, 2007). Nimetatud raamdokument võeti aluseks põhikooli ja gümnaasiumi uue õppekava võõrkeelte valdkonna ainekavade väljatöötamiseks, sh ka õpikoormusega seotud küsimuste lahendamiseks.

Võõrkeelte valdkonna töörühm alustas põhikooli ja gümnaasiumi võõrkeelte ainekavade koostamist nelja osaoskuse (kuulamine, lugemine, rääkimine ja kirjutamine) sisu konkretiseerimisest tasemete kaupa, võttes aluseks jaotuse A1.1–A1.2–A2.1–A2.2; B1.1–B1.2–B2.1–B2.2 ja C1. Kitsamad vaheastmed võimaldavad täpsemalt jälgida õppija liikumist õpikontekstis ühelt keeleoskustasemelt teisele. C1-taseme lisamine oli vajalik, kuna nii õppimisel kui õpetamisel on vaja teada, millised on järgneva taseme nõuded võrreldes omandatava keeleoskustasemega.

Selles töös olid toeks meil juba ilmunud algaja, iseseisva ja vilunud keelekasutaja kirjeldused (vt M. Ilves. Läbimurre. A1-taseme eesti keele oskus. Tallinn, 2010; M. Ilves. Algaja keelekasutaja. Tallinn, 2009; A.-R. Hausenberg jt. Iseseisev keelekasutaja: B1- ja B2-taseme eesti keele oskus. Tallinn, 2008; K. Kerge. Vilunud keelekasutaja. C1-taseme eesti keele oskus. Tallinn, 2008) ning samalaadsed materjalid, mis avaldatud Saksamaal (*Profile Deutsch*) ja Soomes. Tasemekirjelduste koostamisse kaasati ka õpetajad, kes testisid kirjeldusi kahel korral. Eesmärk oli veenduda, et kõik lugejad saavad kirjeldustest ühte moodi aru, nii keeleliselt kui ka tasemele vastavuse seisukohalt. Testimise tulemusi analüüsiti mõlemal korral statistiliselt ning sõnastusi täpsustati. Töö tulemusena koostati A1.1–A1.2–A2.1–A2.2; B1.1–B1.2–B2.1–B2.2 ja C1 tasemekirjeldused neljas osaoskuses (vt lisa 6).

2009. aasta mais viidi võõrkeelte õpetajate seas läbi arvamusuuring, kasutades koostatud tasemekirjeldusi neljas osaoskuses.

2. Arvamusuuring

Arvamusuuringu eesmärk oli saada õpetajatelt tagasisidet saavutatavate heade õpitulemuste kohta, mille põhjal hinnata õppekavas püstitatud õpieesmärkide ea- ja jõukohasust ning millele toetudes panna õppekavas kirja kooliastmete täpsustatud õpitulemused neljas võõrkeeles.

Õpetajatele anti hindamiseks 36 osaoskuste kirjeldust, mis järjestati küsitluses suvaliselt ja tähistati koodnumbriga, st et kirjeldused olid pealkirjadeta. Õpetajatel paluti nende 36 kirjelduse hulgast eristada esmalt nelja osaoskuse kirjeldused (kuulamine, lugemine, rääkimine ja kirjutamine), seejärel leida osaoskuste kirjeldustest omakorda need, mis vastavad õpetajate arvates tema õpilaste heale õpitulemusele I, II, III kooliastmel ja gümnaasiumis. Lisaks küsiti, kas õpetatav keel on A-, B-, C- või D-võõrkeel¹ ning õppetundide arvu esimesel, teisel ja kolmandal kooliastmel² ning gümnaasiumis, vastavalt sellele, mis kooliastmes vastanud õpetajad ise võõrkeelt õpetavad ja mille õpitulemust nad hindasid.

Arvamusuuringust saadud tagasiside alusel moodustati andmebaas³, mis võimaldas küsitluse andmeid töödelda, tuua välja erinevaid statistilisi näitajaid (nt keskmised, minimaalsed, maksimaalsed ja levinuimad väärtused), grupeerida lähteandmeid erinevate tunnuste alusel

¹ Esimene, teine, kolmas või neljas õpitav võõrkeel.

² Kooliastme tunde arvutatakse järgmiselt: nt teisel kooliastmel on 9 tundi, st et 4. klassis on kolm, 5. klassis kolm ja ka 6. klassis kolm tundi nädalas (3+3+3=9 tundi). Tunnid võivad jaguneda ka näiteks 4+2+3=9 tundi või veel mingil kolmandal moel.

³ Arvamusuuringu andmeid analüüsis Anton Roolaid.

ühtseks mooduliks, sidudes omavahel kooliastmed, hea tulemuse saavutamiseks vajalik õppetundide arv ja iga keeleoskustaset iseloomustavate osaoskuste kirjeldused. Andmebaasi töötlemiseks kasutati haldussüsteemi *Microsoft Access*. Andmete otsimiseks, filtreerimiseks, grupeerimiseks, loendamiseks, sortimiseks, liigendtabelitena esitamiseks ja statistiliste näitajate väljatoomiseks rakendati *SQL*-keele võimalusi. Et pikemate loendite sees saaks erinevaid kategooriaid eraldi lehitseda, kanti päringuvastused üle tabelarvutusprogrammi *Microsoft Excel*, kus tabelite sisu saab veel kord sõeluda nt mõne konkreetse valitud keele ja/või kooliastme kaupa ning kuvada valitud alamhulga kohta käivaid graafikuid.

Tervet andmebaasi ei ole siin otstarbekas liigse mahukuse tõttu esitada, seepärast keskendutakse vaid olulisematele andmetele, mida kasutati õpitulemuste määratlemisel. Kõigi arvamusuuringus vaadeldud keelte tabelid ja joonised on koondatud lisadesse.

Arvamusuuringus vaadeldakse järgmisi keeli – inglise, vene, prantsuse ja saksa keel A- ja B-keelena ning eesti keel teise keelena. C-võõrkeelte ning soome ja rootsi keele andmeid kasutati A2-võõrkeele ainekava koostamisel ning neid andmeid siin ei esitata.

Kõikides keeltes vaadeldakse esmalt tundide arvu, millega eri koolides võõrkeeli õpitakse ning otsitakse võimalikku seost tundide arvu ja saavutatud õpitulemuste vahel. Seejärel esitatakse osaoskuste kaupa keeleoskustasemed, mida õpetajad on kõige rohkem pakkunud. Kuna absoluutarvud ehk antud juhul enim pakutud keeleoskustasemed ei peegelda tegelikku olukorda kõige adekvaatsemalt, siis tavaliselt opereeritakse statistikas suhtarvudega (siin keskmiste näitajatega). Kui absoluutarvude väljatoomise eesmärk on näidata arvamuste erisusi, siis suhtarvud on vajalikud üldiste tendentside näitamiseks. Et vastuseid oleks lihtsam statistiliselt töödelda, anti igale tasemele numbriline tähis ühest kuni üheksani (A1.1 – 1, A1.2 – 2, A2.1 – 3, A2.2 – 4, B1.1 – 5, B1.2 – 6, B2.1 – 7, B2.2 – 8, C1 – 9). See võimaldas arvutada õpetajate pakutud hinnangute alusel keskmise näitaja, mis iseloomustab keeleoskustaseme omandamist seoses kooliastme, kohustusliku tundide arvu ja nelja osaoskusega, võttes arvesse kõik andmed.

3. Arvamusuuringus osalenud koolid ja võõrkeeleõpetajad

Arvamusuuringus pöörduiti eelkõige nende koolide poole, kus EHISE andmetel õpetatakse erinevaid võõrkeeli, sh nt vene keelt A-keelena ja inglise keelt B-keelena (vt tabel 3), teadlikult jäeti välja Tallinna n-ö eliitkoolid.

Enne koolide poole pöördumist viidi katsearvamusuuring läbi väiksemas grupis (~40 õpetajat), osalesid kõik RÕKi võõrkeelte valdkonna töörühma kuulunud õpetajad ning lisaks kutsuti veel eri keelte õpetajaid Tallinna koolidest. Katsearvamusuuringu töölehed sisestati hiljem koos teiste töölehtedega.

Arvamusuuringus osales 59 kooli (vt tabel 1) ja 393 õpetajat (vt tabel 2). Paljud õpetajad õpetavad samal ajal mitmel kooliastmel ning osa õpetab ka mitut võõrkeelt (nt eesti/soome, inglise/prantsuse, inglise/saksa).

	Koolid	Õpetajad
Harjumaa	24 kooli	167
Ida-Virumaa	6 kooli	29
Jõgevamaa	5 kooli	22
Järvamaa	5 kooli	36
Läänemaa	3 kooli	15
Lääne-Virumaa	1 kool	7
Pärnumaa	4 kooli	35
Saaremaa	2 kooli	10
Tartumaa	4 kooli	28
Valgamaa	2 kooli	21
Viljandimaa	1 kool	11
Võrumaa	2 kooli	10
määratlemata		2

Tabel 1. Uuringus osalenud maakonnad, koolid, õpetajad

Keel	Õpetajate arv	Koolide arv
Inglise	206	51
Vene	82	40
Saksa	73	33
Eesti keel teise keelena	22	7
Prantsuse	21	11
Rootsi	4	4
Soome	4	3

Tabel 2. Uuringus osalenud võõrkeeleeõpetajad ja koolid

Arvamusuuringus osalenud õpetajate hulgas oli kõige rohkem inglise keele õpetajaid – 206 (vt tabel 2). Väiksema arvuga olid esindatud vene, saksa, eesti ja prantsuse keele õpetajad. Vastanute seas oli võrdselt rootsi ja soome keele õpetajaid, kummaski grupis neli. Aluseks võttes EHISE 2009.–2010. õppeaasta andmed keeleõpetajate arvu kohta vabariigis, võib öelda, et arvamusuuringuga oli haaratud 5,5% eesti keele teise keelena, 11,2% vene keele, 11,5% inglise keele, 17,7% saksa keele ja 32% prantsuse keele õpetajatest. EHISE andmetel õpetatakse inglise keelt valdavalt A-keelena, vene keelt B-keelena ning aasta-aastalt järjest rohkem saksa ja prantsuse keelt B- ja C-keelena.

	A-keel	B-keel	C-keel
Inglise keel	49	11	1
Saksa keel	11	25	18
Vene keel	4	28	8
Prantsuse keel	4	6	5

Tabel 3. Osalenud koolide arv A-, B- ja C-keeleli

4. Õpitulemuste määratlemine riiklikus õppekavas

Arvamusuuringu andmeid kasutati 2011. aasta RÕKi võõrkeelte õppekavas iga kooliastme õpitulemuste täpsustamisel. Kui kooliastmete üldised keelelised õpitulemused sõnastati lähtudes raamdokumendi keeleoskustasemete üldskaalast⁴ (A-võõrkeeles esimesel kooliastmel A1, teisel kooliastmel A2 ja kolmandal kooliastmel B1, B-võõrkeeles vastavalt A1 ja A2), siis heade õpitulemuste täpsustamisel kasutati nelja osaoskuse kirjeldusi (vt lisa 6) ja üksikasjalisemat tasemete jaotust (A1.1, A1.2 jne).

Iga võõrkeele töörühm, kuhu kutsuti vajadusel juurde ka tasemeeksperte, võttis täpsustatud õpitulemuste määratlemisel aluseks arvamusuuringu andmed, mida võrreldi osaoskuste kirjeldustega (vt lisa 6). Seejärel hinnati kogemuspõhiselt tasemeoskuste saavutatavust kohustuslike tundide arvuga.

⁴[Euroopa keeleõppe raamdokument: õppimine, õpetamine ja hindamine](#). Haridus- ja Teadusministeerium, Tartu 2007 lk 39.

Arvamusuuringu andmetest võeti arutelu aluseks esmalt enim pakutud tasemed, seejärel võrreldi neid üldise keskmise tulemusega, mis saavutatav kas kohustuslike või suurema tundide arvuga.

Lõplike otsuste tegemisel peeti silmas ka õppekava lähteülesandes sätestatud eesmärki: vähendada õpikoormust ning jälgida eakohasuse põhimõtet. Need kaks märksõna on omavahel tihedalt seotud. Kui keeleõppe korraldamisel ei arvestata õpilase tegelikku keeleoskustaset (nt juhul, kui A2-tasemel õpilane peab õppima B1- või B2-taseme grupis või kui põhikoolis eeldatakse õpilaselt B2-tasemeoskusi), siis toob see kaasa ühelt poolt õppekoormuse tuntava kasvu, teisalt aga võib põhjustada õpimotivatsiooni langust.

Lisaks tuli arvesse võtta ka raamdokumendi põhimõtteid keeleoskuse arengu kohta, nt ühelt tasemelt teisele liikumiseks vajalik aeg (keeleti erinev), osaoskuste kujunemiseks vajalik aeg (keelte ja osaoskuste kaupa erinev), keeleoskustaseme seos õppija ealise arenguga. Seetõttu tuli õpetajate pakutud keeleoskustasemeid mõnel juhul langetada ja mõnel juhul tõsta, kui need olid kas põhjendamatult kõrged või madalad. Töö tulemusel selgusid keeleoskustasemeti, kooliastmeti ja osaoskuste kaupa täpsustatud õpitulemused (vt tabel 4–6).

I kooliaste

Hea õpitulemus

A-võõrkeel				
	KU	LU	RÄ	KI
Saksa keel	A1.2	A1.1	A1.2	A1.1
Vene keel	A1.1	A1.1	A1.1	A1.1
Prantsuse keel	A1.1	A1.1	A1.1	A1.1
Inglise keel	A1.2	A1.1	A1.2	A1.1
Eesti keel	A1.2	A1.2	A1.2	A1.2

Tabel 4. I kooliastme õpitulemused

II kooliaste

A-võõrkeel					B-võõrkeel				
	KU	LU	RÄ	KI		KU	LU	RÄ	KI
Saksa keel	A2.1	A2.1	A2.1	A2.1	Saksa keel	A1.2	A1.2	A1.2	A1.2
Vene keel	A2.1	A2.1	A2.1	A1.2	Vene keel	A1.2	A1.1	A1.2	A1.1
Prantsuse keel	A2.1	A2.1	A2.1	A2.1	Prantsuse keel	A1.2	A1.2	A1.2	A1.2
Inglise keel	A2.2	A2.2	A2.2	A2.2	Inglise keel	A2.1	A2.1	A2.1	A1.2
Eesti keel	A2.2	A2.2	A2.2	A2.2					

Tabel 5. II kooliastme õpitulemused

III kooliaste

Hea õpitulemus

A-võõrkeel					B-võõrkeel				
	KU	LU	RÄ	KI		KU	LU	RÄ	KI
Saksa keel	B1.1	B1.1	B1.1	B1.1	Saksa keel	A2.2	A2.2	A2.2	A2.2
Vene keel	B1.1	B1.1	B1.1	B1.1	Vene keel	A2.2	A2.2	A2.2	A2.2
Prantsuse keel	B1.1	B1.1	B1.1	B1.1	Prantsuse keel	A2.2	A2.2	A2.2	A2.2
Inglise keel	B1.2	B1.2	B1.2	B1.2	Inglise keel	B1.1	B1.1	B1.1	A2.2
Eesti keel	B1.2	B1.2	B1.2	B1.2					

Tabel 6. III kooliastme õpitulemused.

Kui põhikooli tarvis oli täpsustatud õpitulemuste määramine võõrkeeltes sellisel viisil võimalik, siis gümnaasiumiastmes osutus võimatuks viia omavahel kokku näiteks riiklikes strateegiates sätestatud eesmärgid (B2-tase ühes võõrkeeles), etteantud kohustuslike tundide arvu ja saavutatavaid keeleoskustasemeid. Lisategurina tuli mängu ka teadmised, et gümnaasiumi astudes võivad õpilased vahetada keeli, mida nad õpivad või soovivad õppida; et gümnaasiumi tulevad õpilased (nii oma koolist kui ka teistest koolidest) võivad osata sama keelt erinevatel keeleoskustasemetel. Ettevaatavalt tuli arvesse võtta ka uuendatud eksamikorraldust (2014. aastal kohustuslik võõrkeeleeksam gümnaasiumi lõpus) ning 50% eksamisoorituse nõuet seostatult kohustuslike tundide arvuga. Seetõttu pidas töögrupp ainuvõimalikuks lahenduseks loobuda gümnaasiumis esimese ja teise võõrkeele mõistest ning minna üle keeleoskustasemepõhisele õppekorraldusele, mis võimaldaks arvestada õppija tegelikku keeleoskust gümnaasiumi astumisel ja pakkuda talle jõukohast õpet sobiva tasemega õppegrupis. Seega otsustati, et kahe kohustusliku võõrkeele õpetamisel gümnaasiumis peaks lähtuma õpilase keeleoskusest, mitte sellest, kas õpitav võõrkeel on õppija jaoks esimene, teine või kolmas võõrkeel, edaspidi oleks B1- ja B2-taseme kursused (lähemalt vt GRÕKi Lisa 2, ptk 3.1.2):

- B2-keeleoskustasemega võõrkeeleks on keel, kus õpilane on varasemate õpingutega jõudnud kõrgemale keeleoskustasemele (nt B1 põhikooli lõpus) ning tema eesmärk on jõuda B2-keeleoskustasemele, sõltumata sellest, kas õpitav keel oli põhikoolis A-, B- või C-keel või on õpilane seda võõrkeelt õppinud väljaspool kooli.
- B1-keeleoskustasemega võõrkeeleks on keel, mis algab madalamalt keeleoskustasemelt (nt A2 põhikooli lõpus), õpilase eesmärk on jõuda vähemalt B1-tasemele, sõltumata sellest, kas

õpitav keel oli põhikoolis A-, B- või C-keel või on õpilane seda võõrkeelt õppinud väljaspool kooli.

Mõlema kursuse täpsustatud õpitulemused õppekavas on kirjeldatud sõnaliselt ja esitatud tabelitena (vt tabel 7–8).

- B1-keeleoskustaseme puhul on gümnaasiumi lõpetaja rahuldav õpitulemus B1.1. Hea õpitulemusega õpilane on võimeline täitma osaliselt ja väga hea õpitulemusega õpilane kõiki B1.2-keeleoskustaseme nõudeid. Väga hea õpitulemusega õpilane on võimeline osaliselt täitma ka järgmise (B2.1) taseme nõudeid.

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
rahuldav õpitulemus	B1.1	B1.1	B1.1	B1.1
hea ja väga hea õpitulemus	B1.2	B1.2	B1.2	B1.2

Tabel 7. Keeleoskustase gümnaasiumi lõpus

- B2-keeleoskustaseme puhul on gümnaasiumi lõpetaja rahuldav õpitulemus B2.1. Hea õpitulemusega õpilane on võimeline täitma osaliselt ja väga hea õpitulemusega õpilane kõiki B2.2-keeleoskustaseme nõudeid. Väga hea õpitulemusega õpilane on võimeline osaliselt täitma ka järgmise (C1) taseme nõudeid.

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
rahuldav õpitulemus	B2.1	B2.1	B2.1	B1.2
hea ja väga hea õpitulemus	B2.2	B2.2	B2.2	B2.1 - B2.2

Tabel 8. Keeleoskustase gümnaasiumi lõpus

5. Eesti keel teise keelena

5.1 Tundide arv kooliastmes

Küsitluses osales 22 eesti keele teise keelena õpetajat: esimesel kooliastmel õpetas 14, teisel 15, kolmandal 20 ja gümnaasiumis 17 õpetajat. Enamik põhikooli õpetajatest ja kõik gümnaasiumi õpetajad töötasid õppekavas ettenähtud mahus (vt lisa 1 tabelid 2–17), st esimesel kooliastmel 6, teisel ja kolmandal kooliastmel 12 ning gümnaasiumis 9 kooliastme tundi. Erinevused reaalselt antavate tundide ja kohustuslike tundide arvu vahel on seletatavad sellega, et nende koolide õpetajad, kus on keelekümblusklassid või LAK-õpe, märkisid oma koormusena ilmselt kõik tunnid, mis nad eesti keeles annavad, või märkisid neist vaid osa.

Kooliaste	Koolide arv	Tundide arv kooliastmes											
		3	4	6	7	9	10	11	12	13	14	15	17
I	5			2						1	1		1
II	6					1			3	1	1		
III	7					2	1		3	1			
Gümnaasium	5					5							

Tabel 9. Tundide arv kooliastmes

5.2 Saavutatud keeleoskustasemed

Õpetajate tehtud valikute alusel hakkab silma, et enamasti pakutakse **esimesel kooliastmel** produktiivsetes osaoskustes (rääkimine ja kirjutamine) kõrgemaid saavutatud keeleoskustasemeid kui retseptiivsetes osaoskustes (kuulamine ja lugemine). Kuna esimene kooliaste algab suulise kursusega, siis oleks olnud ehk kõrgema taseme saavutamine ootuspärased kuulamises ja suulises väljendusoskuses.

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
I kooliaste	A1.1	A1.1	A1.2	A1.2
II kooliaste	B1.1	A2.1/A2.2	A2.2	A2.2
III kooliaste	B1.1	B1.1/B1.2	A2.2/B1.1/B1.2	B1.1
Gümnaasium	B2.2	B2.1	B2.2	B2.2

Tabel 10. Enim pakutud keeleoskustasemed

Teisel kooliastmel on saavutatavaid õpitulemusi hinnatud ühtlasemalt. Hea märk on see, et võrreldes eelmise kooliastmega näib kuulamisoskus olevat teinud väga suure arenguhüppe. Samas erineb siin A2.2- ja B1.1-taset pakkunud õpetajate arv vaid ühe võrra (vt lisa 1 tabel 6) ning pakutud on ka madalamaid tasemeid. Lugemisoskust on hinnatud küll esimese kooliastmega võrreldes kuni taseme võrra kõrgemalt (A1.1→A2.2), kuid see jääb teistest osaoskustest siiski maha. Lähemalt vaadates näeme, et A2.2- ja A2.1-taset pakkus mõlemal juhul viis õpetajat, pakuti ka A1.2-taset (1 õpetaja).

Kolmandal kooliastmel torkab kõigepealt silma arvamuste paljusus rääkimisoskuses. A2.2-, B1.1- ja B1.2-taset on pakkunud võrdne arv õpetajaid, viis õpetajat on hinnanud rääkimist ka kõrgemalt. Ka lugemisoskuses on võrdne arv õpetajaid, seitse, pakkunud kahte taset (vt lisa 1 tabel 11 ja 12).

Gümnaasiumis on enamiku õpetajate arvates hea õpitulemus kolmes osaoskuses B2.2, vaid lugemisoskus jääb teistega võrreldes madalamale tasemele, kuigi ka siin on pakutud B2.2- ja C1-tasemeid.

Eesti keeles teise keelena, nii nagu teisteski arvamusuuringus vaadeldud keeltes, võib näha, et ühe ja sama tundide arvuga õpetavad õpetajad on heade õpitulemuste hindamisel väga erineval arvamusel (vt lisa 1 tabelid 2–17). Näiteks esimesel ja teisel kooliastmel jagunevad õpetajate arvamused enamasti kolme keeleoskustaseme vahel (vastavalt A1.1–A2.1 ja A2.1–B1.1), kolmanda kooliastme tasemeskaala on seejuures palju avaram, ulatudes sõltuvalt osaoskusest üle viie-kuue taseme (A1.2/A2.1–B2.2/C1). Gümnaasiumis seevastu jääb varieeruvus jälle väiksemaks, ulatudes enamasti üle nelja taseme (B1.1/B1.2–C1). Millega seletada nii suurt arvamuste erinevust just põhikooli lõpus? Üks võimalikest põhjendustest oleks ilmselt põhikooli õpilaste vanus, erinev võimekus ja motiveeritus keelt õppida. Teine põhjus võib olla regiooniti erinev keelekeskkond.

Otsides seost tundide arvu ja saavutatud tulemuste vahel, võib täheldada, et esimesel ja teisel kooliastmel on pakutud head õpitulemused suurema tundide arvu (vastavalt 13–17 ja 13–14 tundi) juures enamasti kõrgemal tasemel. Kolmandal kooliastmel sellist seost enam näha ei ole.

5.3 Keskmised õpitulemused

Võrreldes absoluutarvudega annavad keskmised näitajad mõnevõrra erineva ettekujutuse sellest, kuidas õpetajad hindavad keeleoskustasemete saavutamist.

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
I kooliaste	2,0	2,1	2,1	2,5
II kooliaste	4,1	4,0	4,0	4,3
III kooliaste	5,9	5,4	5,6	5,8
Gümnaasium	7,8	7,4	7,8	8

Tabel 11. Keskmine keeleoskustase

Suhtarvude järgi on esimesel kooliastmel kõik osaoskused jõudnud A1.2-tasemele, erinevalt tabelis 4 nähtust. Põhikooli ulatuses on kahel esimesel kooliastmel kolme osaoskuse areng suhteliselt ühtlane, teistest eristub vaid kirjutamisoskuse kõrgem keskmine esimesel ja teisel ning lugemisoskuse madalam näit kolmandal kooliastmel.

Tabel 5 näitab, et esimesel kooliastmel on kõige madalamana hinnatud kuulamisoskust (kuue õpetaja arvates A1.1). Teisel kooliastmel jõuab kuulamine lugemisele ja rääkimisele järele (A2.2-tase) ning edestab neid kolmandal kooliastmel, jõudes koos kirjutamisoskusega peaaegu B1.2-tasemele.

Lugemisoskus näib olevat, võrreldes tabeliga 4, esimesel kooliastmel justkui paremal positsioonil. Lugemisoskuse keskmist tõstab siin ühe õpetaja pakutud B2.1-tase esimesel ja B2.2-tase teisel kooliastmel, mis mõlemal juhul on selge ülepakkumine ning viib tegeliku keskmise madalamaks. Kolmandal ja neljandal kooliastmel on lugemisoskuse madalam tase juba selgelt eristuv.

Rääkimisoskus areneb tabelite 4 ja 5 andmete võrdluses suhteliselt ühtlaselt läbi kõigi nelja kooliastme, kuigi kolmandal kooliastmel pakutud A2.2-tase tõmbab siin allapoole ka keskmise näitaja.

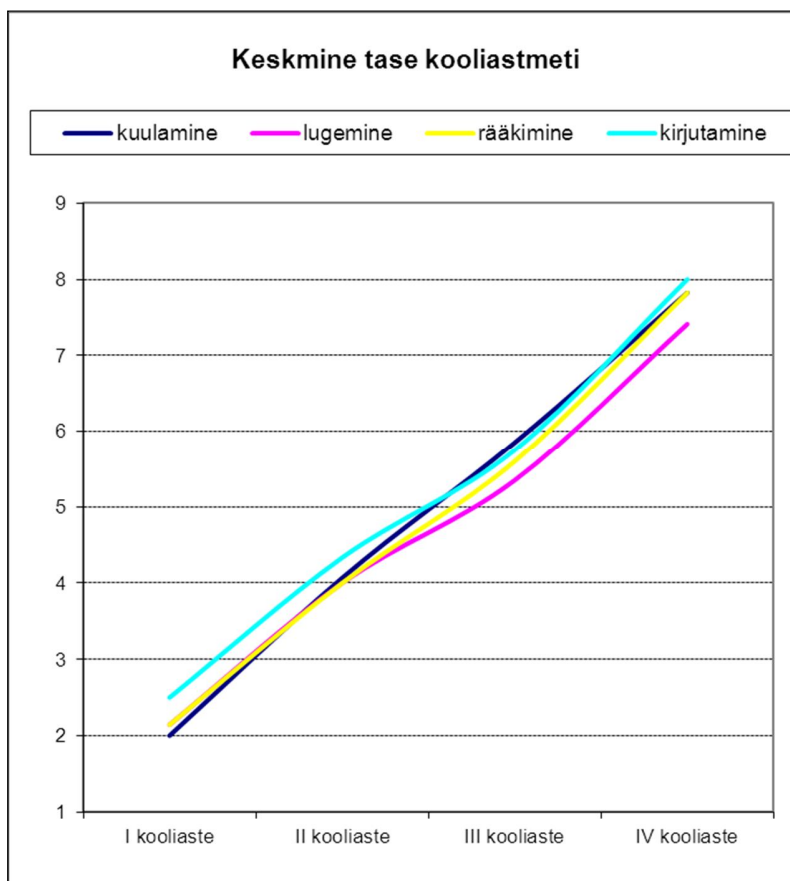
Kirjutamine eristub alates esimesest kooliastmest selgelt kui õpetajate arvates kõige kõrgemal tasemel olev osaoskus – enamik (13 õpetajat) arvab oma head õpilased olevat A1.2–A2.2-tasemel, ühe õpetaja arvates isegi B1.2-tasemel. Tõsi, viimane arvamus viitab küll pigem ülehindamisele. Teisel kooliastmel ulatuvad arvamusel üle nelja taseme alates A2.1st kuni B1.2ni, enamusega (12 õpetajat) kahel keskmisel tasemel – A2.2 ja B1.1, kolmandal kooliastmel

on tasemete vahemik suurem, ulatudes A2.1st kuni-B2.2ni, enamusega kolmel keskmisel tasemel. Kirjutamine on ainus osaoskus, kus gümnaasiumi lõpuks jõutakse õpetajate arvates B2.2-tasemele, seejuures on madalamaks arvamuseks B2.1-tase (3 õpetajat).

Eespool toodud andmed näitavad, et lugemisoskuses jäädakse õpetajate arvates teistest osaoskustest maha esimesest kooliastmest peale. Kuigi kirjutamisoskus areneb võrreldes teiste osaoskustega üldiselt aeglasemalt, tuleb tõdeda, et eesti keeles teise keelena on juba alates esimesest kooliastmest kõige kõrgem keskmine näitaja just kirjutamisoskusel. Põhikooli lõpus ja gümnaasiumis keskmised õpitulemused küll ühtlustuvad, kuid kirjutamisoskus jääb ikkagi teistest osaoskustest kõrgemaks ning lugemine madalamaks.

Visuaalselt selgemalt kujutab nelja osaoskuse arengut kooliastmeti joonis 1.

Joonis 1. Eesti keele teise keelena osaoskuste keskmine areng kooliastmeti

Selgelt tuleb esile kirjutamisoskuse kiirem ja kuulamise, lugemise ja rääkimise ühtlane areng esimesel kahel kooliastmel ning viimase kolme hargnemine kolmandal kooliastmel. Näha on ka lugemisoskuse mahajäämus kolmandal ja neljandal kooliastmel. Ühtlast arengut algusest

lõpuni näitab õpetajate arvates vaid kuulamisoskus ja seda vaatamata kõige madalamale stardipositsioonile, samal ajal kui lugemise, rääkimise ja kirjutamise jooned kaarduvad kolmandal kooliastmel veidi allapoole.

Kuna tegu on keskmiste näitajatega, siis on loomulik, et iga õpetaja peaks suutma analüüsida oma õpilaste oskusi ning jälgida, et õppeprotsessis kasutatavad õpitegevused ei arendaks kokkuvõtteks ühte osaoskust teiste arvel.

Kokkuvõtteks:

- enamik arvamusuuringus osalenud õpetajatest õpetas kohustusliku tundide arvuga;
- kindlat seost tundide arvu ja õpitulemuste vahel ei saa täheldada, kuigi esimesel kahel kooliastmel on võimalik näha suurema tundide arvu juures paremaid tulemusi;
- sama tundide arvu juures on õpetajate hinnangud väga varieeruvad, mis ühelt poolt annab tunnistust erinevast õpilaskontingendist ja õpikeskkonnast, kuid teisalt ka õpetajate kohati vähesest oskusest kasutada hindamisel keeleoskustasemeid;
- pakutud õpitulemused varieeruvad eesti keeles teise keelena kõige enam kolmandal kooliastmel, ulatudes üle viie-kuue taseme (A1.2/A2.1-B2.2/C1). Analoogia võib leida nt inglise keeles A-keelena;
- osaoskuste areng kooliastmeti on ebaühtlane, kõige madalam on lugemisoskuse areng ning rõhuasetus näib olevat kirjutamisoskuse arendamisel.

6. Inglise keel

6.1 Inglise keel A-keelena

6.1.1 Tundide arv kooliastmes

Kohustuslik tundide arv A-võõrkeeles 2002. aasta RÕKi alusel on 3 tundi esimesel, 9 teisel ja kolmandal kooliastmel ning 6 tundi gümnaasiumis.

Kooliaste	Koolide arv	Tundide arv kooliastmes															
		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	17	18
I	46	1	12	16	2	7	2	3	1			1			1		
II	50							2	8	8	18	11		1	2		
III	44								27	7	3	4	2		1		
Gümnaasium	43					1	1		7	7	5	12	6	1	2	1	1

Tabel 12. Tundide arv kooliastmes

Tabelist on näha, et esimesel kooliastmel õpetab üle poolte koolide, kokku 29 kooli, 2 kuni 4 tunniga ehk kohustusliku või sellele lähedase tundide arvuga. Seitsmeteistkümnes koolis õpitakse inglise keelt suurema tundide arvuga, ulatudes ühes koolis isegi viieteistkümne tunnini ehk teisisõnu jagunevad selles koolis tunnid kolme aasta peale ilmselt järgmiselt: 5+5+5.

Teisel kooliastmel õpetab vaid ligi kolmandik koole kohustusliku või sellele lähedase tundide arvuga (8–10 tundi), suurem osa koole õpetab 11–12 tunniga ning kolmes koolis on tunde veelgi rohkem (14–15).

Kolmandal kooliastmel on kohustusliku või sellele lähedase tundide arvuga (9–10 tundi) õpetavaid koole kõige rohkem, kokku 34. Vaid kümme kooli pakuvad sellel kooliastmel rohkem tunde (11–15 tundi).

Gümnaasiumis on ainult üks kool, mis õpetab inglise keelt kuue kohustusliku tunniga, enamasti jääb koolides pakutav tundide arv vahemikku 9–13, ulatudes ühe kooli puhul kuni 18 kursuseni. Siinjuures tuleb märkida, et nimetatud kool ei asu Tallinnas ega Tartus ega kuulu n-ö eliitkoolide hulka.

6.1.2 Seos õpitulemuste ja kooliastme tundide vahel

Inglise keeles A-keelena vastas arvamusuuringus esimesel kooliastmel 104, teisel 115, kolmandal 103 ja gümnaasiumis 87 õpetajat.

Vaatleme siinkohal nelja osaoskuse arengut vaid esimesel kooliastmel, sest samad tendentsid ilmnevad selgelt ka järgmistel kooliastmetel, sh gümnaasiumis (vt lisa 2 tabeleid).

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv													
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
A1.1	2	10	25	3	8	2	2							
A1.2		9	7	1	3	3								
A2.1		2	4	2	4	5	2	1			7			
A2.2														2

Tabel 13. Esimene kooliaste: kuulamine

Sõltumata tundide arvust arvas 45 õpetajat, et esimesel kooliastmel on heade õpilaste keeleoskustase kuulamises A1.1, 23 õpetaja arvates A2.2 ning 27 õpetaja arvates A2.1. Ainsana eristuvad 15 tunniga õpetavad õpetajad, kes paigutavad oma head õpilased kuulamises A2.2-tasemele.

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv													
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
A1.1	2	12	29	5	11	1	1	1						2
A1.2		7	6	1	2	5								
A2.1		2	1		2	4					7			
A2.2							3							

Tabel 14. Esimene kooliaste: lugemine

Lugemises pakuvad A1.1-taset heaks õpitulemuseks võrdselt nii 2 kui ka 15 tunniga õpetavad õpetajad, A2.1-tasemele jõutakse õpetajate arvates nii 3 kui 12 tunni juures. 8 tunniga õpetavad õpetajad arvavad enamasti, et head õpilased saavutavad lugemises A2.2-taseme. On näha, et sama tundide arvuga õpetavate õpetajate arvamused õpitulemuste kohta ulatuvad enamasti A1.1st kuni A2.1ni.

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv													
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
A1.1		6	12	4	7	2	1	1						
A1.2	2	15	23	2	6	6	1							
A2.1			1		2	1	2				7			1
A2.2						1								1

Tabel 15. Esimene kooliaste: rääkimine

Rääkimises on näha, et suurem osa õpetajaid (55), jällegi sõltumata tundide arvust, paigutab oma head õpilased A1.2-tasemele. Mõnevõrra vähem õpetajaid (33) pakub oma heade õpilaste tasemeks A1.1. Ja veelgi vähem õpetajaid pakub A2.1- ja A2.2-taset.

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv													
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
A1.1	2	15	27	1	7	3	2	1						
A1.2		5	8	5	5	5					7			
A2.1		1	1		2	2	2							
A2.2					1									2

Tabel 16. Esimene kooliaste: kirjutamine

Kirjutamise arendamine esimesel kooliastmel peaks algama kuulamise ja rääkimise järel. Kirjutatakse eelkõige seda, mida on suulises kõnes õpitud. Seega on ootuspärane, et suurem osa õpetajaid on valinud kirjutamise heaks tasemeks A1.1.

Seos tundide arvu ja saavutatava keeleoskustaseme vahel neljas osaoskuses näib olevat pigem nõrk, kuigi väga suure tundide arvu (12–15 tundi) juures on pakutud õpitulemused enamasti kõrgemad.

Kõigis neljas osaoskuses varieeruvad õpitulemused õpetajate arvates kuni üle nelja keeleoskustaseme (A1.1–A2.2), ulatudes 2–12 tunni juures enamasti üle kolme taseme (kuni A2.1) ning suurema tundide arvu juures A2.2-tasemeni.

Tabelitest 8–11 on selgelt jälgitav kool, kus õpetatakse esimesel kooliastmel 15 tunniga, olgugi vaid kahe vastanud õpetajaga.

Õpetades kolmel kooliastmel 5 tundi nädalas, on eeldatav, et saavutatavad õpitulemused põhikooli lõpuks on märgatavalt kõrgemad kohustuslike või sellele lähedaste tundide arvuga õpetavatest koolidest. Seejuures on selgelt näha, milliste osaoskustega on selles koolis esimesel kooliastmel rohkem tegeletud – need on kuulamine, rääkimine ja kirjutamine, lugemise areng on terve taseme madalam. Et mitte selle juurde hiljem tagasi tulla, siis olgu siinkohal ära toodud selle kooli keskmised head õpitulemused 9. klassi lõpus, toetudes õpetajate arvamustele: kuulamine – B2.2, lugemine – B2.1, rääkimine – B2.1 ja kirjutamine – B2.1. Seega võib öelda, et 15 tundi igal kooliastmel võimaldab selle kooli õpetajate arvates saavutada põhikooli lõpuks tõesti väga hea õpitulemuse, mille üle võiks uhkust tunda nii mõnigi gümnaasiumilõpetaja. Samas tuleks siin arvesse võtta keeleoskustasemete seost õpilase kognitiivse arenguga ning küsida endalt, kas B2-tase põhikoolis on ea- ja jõukohane.

Jälgides esimesel kooliastmel 2–12 tunniga õpetavate õpetajate pakutud keeleoskustasemeid, võib inglise keeles selgelt näha, et

- sama tundide arvu juures algavad õpitulemused A1.1-tasemest ja ulatuvad enamasti kuni A2.1-tasemeni, üksikutel juhtudel ka A2.2ni;
- samu õpitulemusi saavutavad väga erineva tundide arvuga õpetavad õpetajad;
- võib täheldada, et väga suure tundide arvu (12–15 tundi) juures on pakutud õpitulemused enamasti kõrgemad.

Sama, erinevusega vaid keeleoskustasemete tähistes ning tundide arvus, võib öelda ka teise ja kolmanda kooliastme ning ka gümnaasiumi kohta (vt lisa 2 tabelid 6–17).

6.1.3 Saavutatud keeleoskustasemed

Nii nagu eespool olevatest tabelitest näha, näib saavutatav hea õpitulemus vähe sõltuvat kooliastme tundide arvust. See kehtib ka gümnaasiumiastme kohta, kus näiteks enim pakutud B2.2-tase (vt tabel 17) oli kirjas nii 9 kui ka 18 kursusega õpetavatel õpetajatel. Siinjuures on oluline välja tuua, et gümnaasiumis B2.2-tasemel õpitulemust pakkunud õpetajatest õpetas ligi kaks kolmandikku 12 või enama kursusega.

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
I kooliaste	A1.1	A1.1	A1.2	A1.1
II kooliaste	A2.2	A2.1	A2.2	A2.2
III kooliaste	B1.1	B1.2	A2.2	B1.2
Gümnaasium	B2.2	B2.2	B2.2	B2.2

Tabel 17. Enim pakutud keeleoskustasemed kooliastmeti

Tabelis on põhikooli piires näha osaoskuste erinev areng kooliastmeti.

Esimesel kooliastmel, kus õppetegevuste rõhk peaks olema suulistel tegevustel ja oleks ootuspärane näha võrdsel tasemel nii kuulamis- kui rääkimisoskust, hinnatakse siiski esimest enamasti poole taseme võrra madalamalt.

Teisel kooliastmel on õpetajate arvates keeleoskustasemete areng ühtlasem, v.a lugemisoskus, mis siin tabelis jääb teistest osaoskustest maha poole tasemega.

Kolmanda kooliastme lõpuks on lugemisoskus enamiku õpetajate arvates teinud hüppe üle kolme taseme (A2.1 → B1.2), samas kui kuulamisoskus liigub edasi vaid ühe astme võrra ((A2.2 → B1.1), vt lisa 2 tabelid 10–13).

Rääkimisoskuse kiirem areng esimesel kooliastmel on ootuspärane, kuid selle seisak kolmandal kooliastmel on üllatuslik. Kuigi 23 õpetajat on pakkunud ka kõrgemaid tulemusi (B1.1–C1), on suurem osa õpetajatest (60) kolmandal kooliastmel valinud heaks õpitulemuseks A2.2-taseme, valitud on ka A2.1-taset (36 õpetajat). Näib, et paljudel juhtudel tegeletakse kolmandal kooliastmel rääkimisoskuse arendamisega vähem. Üks võimalikest põhjustest võib olla näiteks õppijate vähene motivatsioon, sest selles vanuses võib õpilastele tunduda, et nad „lobisevad” inglise keeles juba piisavalt hästi ning ka osal õpetajatest võib olla sama arvamuse.

Kokkuvõtteks võib öelda, et kui esimesel kooliastmel pöörab enamik õpetajaid tähelepanu rääkimisoskusele, siis põhikooli vanemas astmes näivad rõhuasetused olevat rohkem lugemisel ja kirjutamisel (mõlemad B1.2-tasemel) kui tegevustel, mis võimaldavad klassi paremini ohjeldada. Kuulamine ja rääkimine on edasi arenenud vähem või üldsegi mitte.

Gümnaasiumis varieeruvad õpetajate arvamused üle nelja-viie taseme (B1.1/B1.2–C1), sõltuvalt osaoskusest. Heaks õpitulemuseks kõikides osaoskustes pakutakse enim B2.2-taset.

6.1.4 Keskmised õpitulemused

Et õpitulemuste hindamisel arvesse võtta kõiki arvamusi, tuleb tugineda suhtarvudele ja rääkida keskmistest näitajatest. Tabelis 18 ja joonisel 2 näitavad keskmised arvud eelnevast veidi teistmoodi pilti.

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
I kooliaste	1,8	1,6	1,9	1,6
II kooliaste	4,2	3,9	3,9	3,6
III kooliaste	5,9	5,7	5,3	5,6
Gümnaasium	8,0	7,8	7,7	7,8

Tabel 18. Keskmise keeleoskustase

Esimesel kooliastmel on selgelt näha (võrreldes tabeliga 17) ootuspärane kuulamis- ja rääkimisoskuse kiirem areng. Ka keskmine lugemis- ja kirjutamisoskus läheneb A1.2-tasemele.

Teisel kooliastmel, erinevalt tabelist 12, tuleb esile osaoskuste ebaühtlane areng.

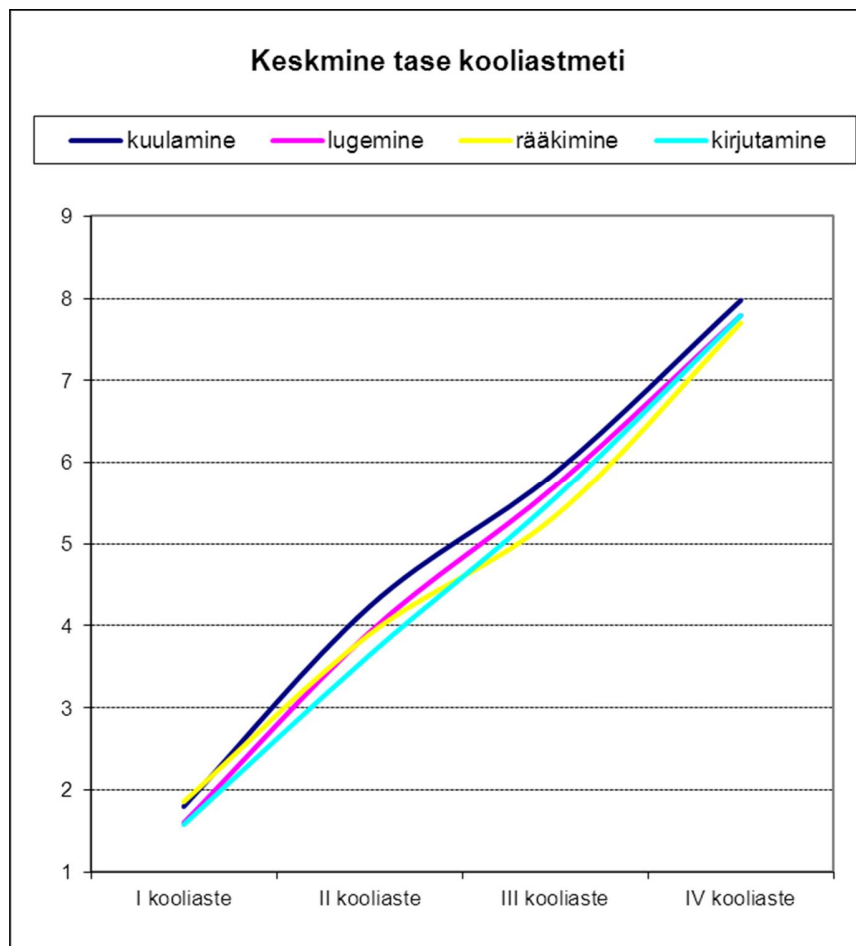
Suure hüppe on teinud kuulamisoskus, ületades A2.2-taseme tähise, silmanähtavalt teistest madalam on keskmine õpitulemus kirjutamisoskuses. Keskmine hea õpitulemus teisel kooliastmel neljas osaoskuses jääb siiski A2.2-taseme lähedale.

Kolmandal kooliastmel on näha eelkõige retseptiivsete osaoskuste kiirem areng. Kõige madalam on siin, nagu ka tabelis 12, rääkimisoskus, olles keskmiselt lähemal pigem B1.1-kui B1.2-tasemele. Erinevalt näiteks eesti keelest teise keelena, kus kirjutamis- ja rääkimisoskus olid põhikooli lõpus võrreldes teiste osaoskustega kõrgemal tasemel, jäävad inglise keeles mõlemad produktiivsed osaoskused mõnevõrra madalamale tasemele.

Gümnaasiumi lõpuks on õpetajate hinnangul heade õpilaste keskmised õpitulemused jõudnud B2.2-tasemele või sellele lähedale. Rääkimisoskus, mis õppe algul oli kõige kiiremini

arenev osaoskus, on alates põhikooli lõpust jäänudki õpetajate arvates neljast osaoskusest kõige madalamaks, olles küll koos kirjutamis- ja lugemisoskusega B2.2-tasemele väga lähedal. Veelgi selgemalt on nelja osaoskuse arengut kooliastmeti kujutatud graafiliselt.

Joonis 2. Inglise keele A-keelena osaoskuste keskmine areng kooliastmeti

Esimesel kooliastmel stardivad ootuspäraselt kõrgemalt positsioonilt kuulamine ja rääkimine, neile järgnevad madalamal tasemel lugemine ja kirjutamine. Kuulamise areng jätkub tõusvas joones, eriti teisel kooliastmel ning jõuab gümnaasiumi lõpuks kõige kõrgemale, B2.2-tasemele. Seevastu rääkimise teistest eemalduv joon eristub selgelt juba teisel-kolmandal kooliastmel ning mahajäämust ei jõuta tasa teha ka gümnaasiumi lõpuks. Alates teisest kooliastmest on näha lugemisoskuse tõus. Retseptiivsete osaoskuste, kuulamise ja lugemise mõnevõrra kiirem areng on jälgitav peaaegu kuni gümnaasiumi lõpuni. Kirjutamisoskuse keskmine areng on ühtlane, kuid kuni kolmanda kooliastmeni jääb see võrreldes teiste osaoskustega madalamaks. Kokkuvõtteks:

- inglise keelt A-keelena õpetatakse sageli, eriti teisel ja neljandal kooliastmel, kohustuslikust tundide arvust suurema tundide arvuga;
- otsest ja ühest seost tundide arvu ja saavutatavate õpitulemuste vahel ei saa täheldada, kuigi väga suure tundide arvu juures on pakutud õpitulemused enamasti kõrgemad;
- osaoskuste areng kooliastmeti on erinev, kõige madalamaks loevad õpetajad rääkimisoskuse arengut;
- alates teisest kooliastmest varieeruvad õpetajate arvamused üle kuue-seitsme taseme;
- gümnaasiumis ulatuvad pakutud head õpitulemused produktiivsetes osaoskustes (kirjutamine ja rääkimine) üle kuue taseme (B1.1–C1), lugemises ja kuulamises üle viie (B1.2–C1) taseme.

Kaks viimati nimetatud punkti võivad olla tingitud ühelt poolt väga erineva keeleoskusega õpilastest nii põhikoolis kui gümnaasiumis ning teisalt ka õpetajate kohati vähesest oskusest kasutada õpitulemuste hindamisel keeleoskustasemeid.

6.2 Inglise keel B-keelena

6.2.1 Kooliastme tundide arv

Kohustuslike tundide arv B-võõrkeeles 2002. aasta RÕKi alusel on 3 tundi teisel, 9 tundi kolmandal kooliastmel ja 6 tundi gümnaasiumis.

Kooliaste	Koole kokku	Tunde arv kooliastmes									
		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
II kooliaste	10	1	2	4		1			2		
III kooliaste	9			1		1			6	1	
Gümnaasium	7					1	1	1	1	2	1

Tabel 19. Tundide arv kooliastmes

Enamikus vastanud koolides õpetatakse põhikoolis inglise keelt B-keelena kohustuslike või sellele lähedaste tundide arvuga ehk 3–4 tundi teisel kooliastmel ja 9–10 tundi kolmandal kooliastmel. Gümnaasiumis on tavaliselt kohustuslikust arvust rohkem tunde nagu A-keele puhulgi. Oluline on ka teada, et sageli ei avatagi inglise keele B-keelena gruppe ning B-keele õppijad õpivad A-keelega ühes grupis.

6.2.2 Seos õpitulemuste ja kooliastme tundide vahel

Inglise keele B-keelena arvamusuuringus osales teisel kooliastmel 14 ja kolmandal 20, gümnaasiumis 13 õpetajat.

Vaatleme nagu eespoolgi osaoskuste arengut vaid õppe alguses ehk põhikooli teisel kooliastmel, sest samad tendentsid ilmnevad selgelt ka järgmistel kooliastmetel, sh gümnaasiumis (vt lisa 2 tabelid 21–32).

Ka inglise keele B-keelena puhul kehtib eespool A-keele kohta tõdetu – seos saavutatavate õpitulemuste ja tundide arvu vahel on pigem nõrk. Kui A-keele puhul kerkis teisel kooliastmel erisusena esile 15 tunniga õpetavad õpetajad, siis B-keeles on näha 9 tunniga õpetavate õpetajate mõnevõrra kõrgemad arvamused, mis kõigis osaoskustes algavad A2.1-tasemelt.

Kuulamises on 3–4 tunniga õpetavad õpetajad peaaegu üksmeelsel arvamusel, et nende õpilaste hea kuulamisoskus on keeleoskustasemel A2.1. A1.1-taset pakutakse seejuures nii 2 kui ka 6 tunni juures, B1.1-taset nii 6 kui 9 tunni juures ning 4 tunni juures üks kord suisa B1.2-taset (vt lisa 2 tabel 21).

Lugemises seevastu on ka nende väheste õpetajate arvamused 3–4 tunni juures üsna erinevad (A1.2 → A2.2/B1.1). Seejuures annavad sarnaseid vastuseid ka 2, 6 ja osaliselt ka 9 tunniga õpetavad õpetajad (vt lisa 2 tabel 22).

Rääkimises ja kirjutamises jäävad 3–4 tunniga õpetavate õpetajate arvamused enamasti A1.2- ja A2.2-taseme vahele (vt lisa 2 tabelid 23 ja 24). Rääkimises on nii 4 kui 9 tunni juures õpetajate pakutav maksimum A2.2, üks 6 tunniga õpetav õpetaja on pakkunud ka B1.1-taset. Kirjutamiskeskuses ulatuvad üheksa tunniga õpetavate õpetajate arvamused B1.1-ni, viimast on pakutud ühel juhul 9 tunni juures. Ka siin on 6 tunni juures üks väga kõrgel tasemel arvamus (C1), mis arvestades õpilaste vanust on ilmselge ülepakkumine.

Kolmandal kooliastmel õpetab enamik õpetajatest, kolmteist kahekümnest, 9 tunniga ning nende arvamused varieeruvad enamasti üle nelja-viie taseme, kuulamisoskuses suisa üle seitsme taseme (A2.1–C1), vt lisa 2 tabelid 25–28). Ka siin pakutakse sarnaseid õpitulemusi nii 4, 6, 9 kui ka 10 tunni juures.

Gümnaasiumis ulatuvad head õpitulemused enamasti üle nelja-viie taseme (B1.1–C1). Ka siin võib esile tõsta kuulamist, kuid seekord kui kõige väiksema variatiivsusega oskust – arvamused jagunevad vaid üle kolme astme (B2.1–C1).

6.2.3 Saavutatud keeleoskustasemed

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
II kooliaste	A2.1	A1.2	A2.1	A1.2
III kooliaste	A2.2	B1.1	A2.2	B1.1
Gümnaasium	B2.1	B2.2	C1	B2.1/C1

Tabel 20. Enim pakutud keeleoskustasemed kooliastmeti

Enamiku õpetajate arvamustele tuginedes on teisel kooliastmel õppijad ootuspäraselt edukamad kuulamises ja rääkimises. Kahjuks näib järgmisel kooliastmel kuulamise ja rääkimise areng seisma jäävat ning nad on kolmanda kooliastme lõpuks enamuse õpetajate arvates edasi arenenud vaid poole keeleoskustaseme võrra (A2.1 → A2.2). Arvude lähemal vaatamisel selgub, et näiteks kuulamises pakutakse A2.2-taset nii 4, 6, 9 kui ka 10 tunni juures,

kokku kaheksa õpetajat. Üksteist õpetajat pakuvad seejuures kõrgemaid saavutusi, enamasti B1.1- või B1.2-taset. Sarnast pilti võib näha ka rääkimise tabelis (vt lisa 2 tabel 25 ja 27).

Huvitav on tõmmata siinjuures paralleel A-keele rääkimisioskusega (tabel 17), kus enim pakutud õpitulemus rääkimises kolmandal kooliastmel on samuti A2.2.

Lugemine ja kirjutamine on kolmandal kooliastmel saanud tunduvalt rohkem tähelepanu, olles enamiku arvates teinud hüppe üle kolme taseme (A1.2 → B1.1). Vaadates tabeleid (lisa 2 tabel 26 ja 28) on aga näha, et erinevalt kuulamisest ja rääkimisest jagunevad ülejäänud õpetajate arvamused üsna ühtlaselt nii üles- kui allapoole.

Gümnaasiumiastmel on enim pakutud õpitulemused osaoskuse ti vi äga erinevad. Näib, et neljast osaoskusest on tagaplaanile jäänud kuulamine ning rõhk on olnud produktiivsetel osaoskustel. Lähemalt vaadates näeme, et nii rääkimises kui kirjutamises pakutud C1 on siiski petlik. Sama taset on peaaegu sama arv kordi pakutud ka ülejäänud kahes osaoskuses, enamik arvamustest asub siiski madalamatel tasemetel.

6.2.4 Keskmised õpitulemused

Kui eelmises lõigus esitatud õpitulemused ei võtnud arvesse kõiki pakutud arvamusi, siis pilt selgineb, kui läheneda saavutatud õpitulemustele keskmiste kaudu.

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
II kooliaste	3,5	3,4	2,9	3,4
III kooliaste	5,2	4,9	4,5	4,6
Gümnaasium	7,8	8,1	7,7	7,3

Tabel 21. Keskmised keeleoskustase

Erinevalt tabel 20 andmetest näitavad keskmised, et põhikoolis areneb kõige kiiremini kuulamine, olles teisel kooliastmel A2.1/A2.2-tasemel ja ületades kolmanda kooliastme lõpuks keskmiselt B1.1-taseme. Teisel astmel iseloomustab tähistus A2.1/A2.2 kuulamist, lugemist ja kirjutamist. Seevastu rääkimine (kui põhikoolis keskmiselt kõige aeglasemalt arenev) jääb õppe alguses A2.1-tasemele ning jõuab kolmanda kooliastme lõpuks A2.2/B1.1-tasemele.

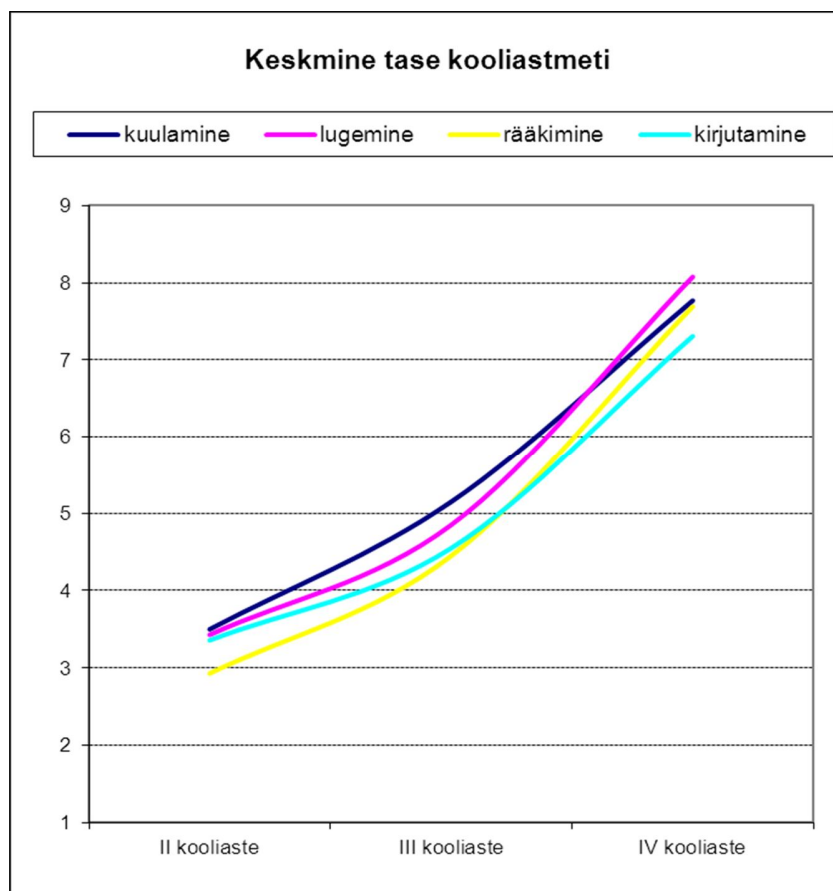
Gümnaasiumis on enamik osaoskusi jõudnud B2.2-taseme lähedale, v.a kirjutamine, mille keskmine on lähemal B2.1-keeleoskustasemele. Kõige kaugemale jõuab gümnaasiumis lugemisoskus, ületades veidi B2.2-taseme tähist.

Tabel 21 näitab, et retseptiivsed osaoskused (kuulamine ja lugemine) arenevad õpetajate arvates mõnevõrra kiiremini. Tõenäoliselt on inglise keelt B-keelena õppima asunud noored juba enne omandanud passiivse keeleoskuse tänu meid ümbritsevale suuresti ingliskeelsele meediaruumile, ning seda eriti just kuulamises ja lugemises. See seletaks retseptiivsete osaoskuste kiiremat arengut ning annab märku vajadusest pöörata õppes veidi enam tähelepanu produktiivsetele osaoskustele, rääkimisele ja kirjutamisele.

Joonis 3 illustreerib graafiliselt nelja osaoskuse erineva kiirusega arengut.

Selgelt eristub kuulamise ja lugemise kiirem areng õppe algusest saati, rääkimis- ja lugemisoskuse teistest kiirem ning kirjutamisoskuse mõnevõrra aeglasem areng gümnaasiumis.

Joonis 3. Inglise keele B-keelena osaoskuste keskmine areng kooliastmeti

Võrreldes omavahel jooniseid 2 ja 3 ning ka keskmisi näitajaid tabelitest 18 ja 21, on huvitav täheldada, et näiteks lugemisoskuses edestab B-keel gümnaasiumi lõpuks A-keelt (keskmised vastavalt 8,1 ja 7,8). Kirjutamisoskus kui kõige aeglasemalt omandatav on B-keeles A-keelest gümnaasiumi lõpuks vaid pool taset madalam, samas ei ole vahet A- ja B-keele õppijate keskmisel rääkimisoskusel gümnaasiumi lõpus, see on identne (7,7).

Kolme osaoskuse kurvid B-keeles kolmandal kooliastmel (joonis 3) eristuvad kuulamisoskuse ühtlasema joone taustal selgelt (analoog A-keelega).

Kokkuvõtteks:

- põhikoolis õpetatakse inglise keelt B-keelena enamasti kohustuslike või sellele lähedase tundide arvuga;
- samadele õpitulemustele jõutakse õpetajate arvates erineva tundide arvuga;
- sama tundide arvu juures on saavutatavad õpitulemused väga erinevad, eriti selgelt on see näha näiteks kolmandal kooliastmel (A2.1 → B1.2/C1), kus enamik vastanud õpetajatest õpetab 9 tunniga;
- gümnaasiumis ulatuvad saavutatavad õpitulemused B1.1- → C1-tasemeni,
- õpitulemuste suur variatiivsus võib olla tingitud ühelt poolt erineva keeleoskusega õpilastest, teisalt erinevast õpikeskkonnast ja ka õpetajate kohati vähesest oskusest kasutada õpitulemuste hindamisel keeleoskustasemeid;
- osaoskuste areng kooliastmeti on ebahütlane, rõhuga retseptiivsetel osaoskustel;
- inglise keeles A- ja B-keelena saavutatakse gümnaasiumi lõpuks keskmiselt sarnaseid õpitulemusi.

Kuna B-keel on õpilastele enamasti juba teine õpitav võõrkeel, siis omandatakse see kiiremini, kuna õppijad on vanemad ja teadlikumad ning neil on juba olemas ühe võõrkeele õppimise kogemus. Eriti kehtib see inglise keele B-keelena kohta, millega õppijatel on tavaliselt olnud kontakte juba enne õppima asumist ning õppijate motivatsioon selle keele omandamiseks on väga kõrge.

Eespool toodud andmed näitavad, et inglise keel B-keelena jõuab õpetajate hinnangul A-keelele gümnaasiumi lõpuks järele, vaatamata asjaolule, et vahe kohustuslike tundide koguarvus kooliastmeti on tugevalt A-keele kasuks.

7. Vene keel

7.1 Vene keel A-keelena

7.1.1 Kooliastmed ja tundide arv

Kohustuslike tundide arv A-võõrkeeles on 2002. aasta RÕKi järgi 3 tundi esimesel, 9 tundi teisel ja kolmandal kooliastmel ning 6 tundi gümnaasiumis.

Vene keelt õpitakse A-keelena järjest vähem (2010/2011. õa EHISe andmetel kokku 28 kooli, neist kaheteistkümnes on üle kümne õpilase), uuringus osalesid vaid nelja kooli õpetajad ning tuli ka ette, et õpetaja andis oma arvamuse kogemuspõhiselt, sest uuringu ajaks tema koolis vene keelt A-keelena enam ei õpitud. Esimesel kooliastmel osales 4, teisel 3 ja kolmandal kooliastmel 2 õpetajat. Kuna gümnaasiumiastme kohta andis arvamuse vaid üks õpetaja, siis jääb vene keele kui A-keelee puhul neljas kooliaste vaatlusest välja.

Kooliaste	Koole kokku	Tundide arv kooliastmes									
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
I	3	1			1	1					
II	2									1	1
III	2							2			
Gümnaasium	1									1	

Tabel 22. Tundide arv kooliastmes

Tabelist nähtub, et esimesel ja teisel kooliastmel on vastanud koolides enamasti kohustuslikust määrast rohkem tunde, kolmandal kooliastmel seevastu õpetatakse vene keelt A-keelena kohustusliku tundide arvuga.

7.1.2 Seos õpitulemuste ja kooliastme tundide arvu vahel

Esimesel kooliastmel on kõik õpetajad pakkunud lugemis- ja kirjutamisoskuses hea tulemusena A1.1-taset. Kolme tunniga õpetamise korral on arvatud, et hea saavutus lugemisoskuses on A2.1-tase, mis on ühe täistaseme võrra kõrgem kui 6–7 tunni juures, kus heaks on peetud A1.1-tasemele jõudmist. Kuulamis- ja rääkimisoskuse hindamisel arvab 7 tunniga töötav õpetaja, et tema head õpilased jõuavad A1.2-tasemele, samas kui ülejäänud õpetajad pakuvad üksmeelselt A1.1-taset (vt lisa 3 tabelid 2–5).

Teisel kooliastmel võib märgata, et 12 tunni korral seostatakse head kirjutamisoskust A2.1-tasemega, 11 tunni puhul A1.2-tasemega. Samas on teistes osaoskustes olenemata tundide arvust heaks õpitulemuseks A2.1-tasemele jõudmine, erand on ühe õpetaja pakutud A2.2-tase rääkimises (vt lisa 3 tabelid 6–9).

Kolmandal kooliastmel varieeruvad kahe õpetaja arvamused enamasti B1.1- ja B1.2-taseme vahel, rääkimises pakutakse üksmeelselt A2.2- ja kuulamises B1.1-taset (vt lisa 3 tabelid 10–13).

Kuna vastajate hulk oli väike, siis on raske teha üldistusi, mitme tunniga vene keelt A-keelena õppides jõuavad õpilased erinevatel kooliastmetel heade õpitulemusteni kõigis neljas osaoskuses. Siiski ilmnes, et analoogselt teiste keeltega on ka vene keele puhul õpitulemuste seos kooliastme tundide arvuga pigem nõrk.

7.1.3 Saavutatud keeleoskustasemed

Vene keele õppimisele A-keelena, erinevalt inglise keelest, näib olevat iseloomulik nelja osaoskuse ühtlane areng läbi kolme kooliastme (vt tabel 23).

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
I kooliaste	A1.1	A1.1	A1.1	A1.1
II kooliaste	A2.1	A2.1	A2.1	A2.1
III kooliaste	B1.1	B1.1/B1.2	A2.2	B1.1/B1.2

Tabel 23. Enim pakutud keeleoskustasemed kooliastmeti

Esimesel kooliastmel oldi üksmeelselt nõus A1.1-tasemega ning teisel kooliastmel üldiselt A2.1-tasemega.

Kolmandal kooliastmel pakuvad õpetajad hea õpitulemusena enamasti kas B1.1- või B1.2-taset kolmes osaoskuses, vaid rääkimise suhtes ollakse üksmeelsed, et heaks tulemuseks võib pidada A2.2-tasemele jõudmist. Seega on rääkimisoskuse areng kolmandal kooliastmel olnud vaid pool astet (vrd A2.1 A2.2), kui sedagi. See olukord rääkimisoskuse arengus on analoogne eespool toodud andmetega inglise keele kohta, kus samuti oli näha rääkimisoskuse aeglasemat arengut võrreldes ülejäänud osaoskustega, paigalseis oli samuti teisel-kolmandal kooliastmel.

7.1.4 Keskmised õpitulemused

Vene keele kui A-keele keskmised näitajad ei anna tunnistust niivõrd ühtlasest osaoskuste arengust, kui eespool näis (vt tabel 23).

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
I kooliaste	1,3	1,5	1,3	1,0
II kooliaste	3,0	3,0	3,3	2,7
III kooliaste	5,0	6,0	4,0	5,5

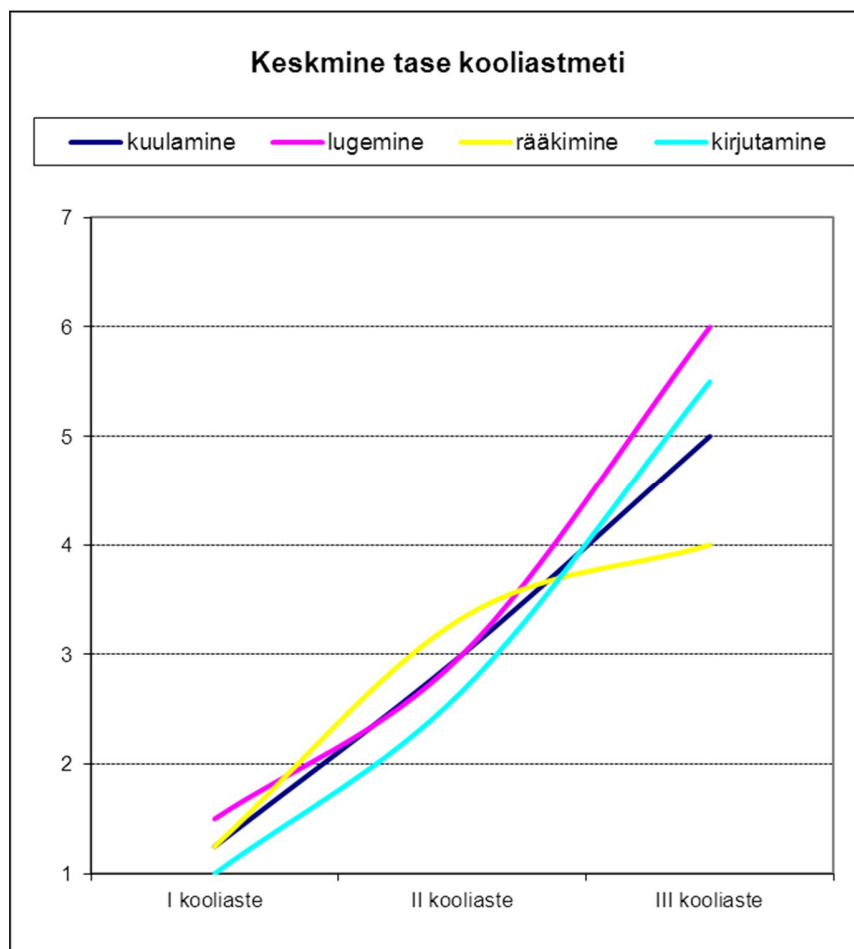
Tabel 24. Keskmise keeleoskustase

Esimesel kooliastmel on kuulamises ja rääkimises ootuspäraselt samad näitajad. Kirjutamisoskuse puhul seostub hea õpitulemus A1.1-tasemega, sest vene keele õpingutes kulub alguses palju aega uue tähestiku (kirillitsa) omandamisele ja seetõttu on igasugune kirjutamisega seotud tegevus sel kooliastmel piiratud. Samas on esimesel kooliastmel lugemise keskmine näitaja teiste osaoskuste näitajatest kõige kõrgem, mis on mõnevõrra ootamatu.

Teisel kooliastmel edestab rääkimine teisi oskusi, kuid kolmandal kooliastmel jääb see ülejäänud osaoskuste arengust silmanähtavalt maha.

Kõige kiiremini näib arenevat lugemine ja põhikooli lõpus ka kirjutamine. Mõlema puhul on arenguhüpe eriti suur põhikooli lõpus (vt tabel 24 ja joonis 4). Kuulamis- ja rääkimisoskuse omandamine kulgeb erinevalt. Joonis 4 illustreerib selgelt rääkimisoskuse arengut esimesel teisel kooliastmel ning seisakut kolmandal kooliastmel. Võrreldes ülejäänud võõrkeeltega hakkab vene keele puhul see silma isegi siis, kui rääkimisoskuse areng teistes keeltes jääb teiste osaoskustega võrreldes madalamale tasemele. Vene keele kui A-keele arvamusuuringu suhtarvud näitavad ka seda, et kuulamisoskus areneb küll lugemisest ja kirjutamisest aeglasemalt, kuid on ühtlasem (vt ka joonis 4).

Joonis 4. Vene keele A-keelena osaoskuste keskmine areng kooliastmeti

Eespool toodud andmete põhjal võib öelda, et vene keele õpetamisel A-keelena ei arene alates teisest koolastmest neli osaoskust proportsionaalselt. Kui inglise keele kui A-keele puhul võisime tõdeda, et keskmiselt paremini arenevad retseptiivsed osaoskused ning põhikooli lõpus on kõige kõrgemal tasemel esmalt kuulamine ja seejärel lugemine, siis vene keele õppimisel A-keelena on areng teistlaadne. Joonis 4 näitab ilmekalt lugemis- ja kirjutamisoskuse eelisarengut (esmalt lugemine, seejärel kirjutamine), kuulamis- ja rääkimisoskuse arendamine on jäänud tagaplaanile – eriti rääkimises. Loomulikult tuleb ka vene keele heade õpitulemuste saavutamisel arvesse võtta samu mõjutegureid, millest on juttu seoses kõigi võõrkeelte omandamisega – motivatsioon, õpikeskkond, õppijate ealised iseärasused jne. Kokkuvõtteks:

- vene keelt A-keelena õpetatakse arvamusuuringus osalenud koolides enamasti kohustuslikest tundide arvust suurema mahuga, v.a kolmandal kooliastmel;

- võimalikke seoseid tundide arvu ja õpitulemuste vahel ei tuvastanud;
- osaoskuste areng kooliastmeti on ebaühtlane, esmane rõhuasetus on lugemis- ja seejärel kirjutamisoskuse arendamisel.

7.2 Vene keel B-keelena

7.2.1 Kooliastmed ja tundide arv

Kohustuslik tundide arv B-võõrkeeles 2002. aasta RÕKi alusel on 3 tundi teisel, 9 tundi kolmandal kooliastmel ja 6 tundi gümnaasiumis. Vene keelt õpetatakse eesti õppekeelega koolides valdavalt B-keelena, arvamusuuringus osales teisel kooliastmel 56, kolmandal 61 ja neljandal 53 õpetajat.

Teisel ja kolmandal kooliastmel õpetatakse vene keelt tavapärase kohustusliku või sellele lähedase tundide arvuga. Õppe alguses, teisel kooliastmel, on mõned suurema tundide (6 ja 10 tundi) arvuga õpetavad koolid. Gümnaasiumis on pilt kirevam, kursuste arv varieerub 6st kuni 12 tunnini (analoogne inglise, saksa ja prantsuse keele kui B-keelega).

Kooliaste	Koole kokku	Tundide arv kooliastmes									
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
II	33	8	22		2				1		
III	33					1		27	5		
Gümnaasium	32				7	7	1	11	3	2	1

Tabel 25. Tundide arv kooliastmes

7.2.2 Seos õpitulemuste ja kooliastme tundide arvu vahel

Ka vene keele kui B-keelee puhul paluti õpetajatel hinnata, missugusele tasemele jõudmist kõigis neljas osaoskuses peavad nad heaks õpitulemuseks ning allpool on näha, missuguse tundide arvuga see on õpetajate arvates saavutatav. Võrreldes teiste keeltega eristub vene keele õpetajate hulgas selgelt grupp, kes töötavad teisel kooliastmel 4 tunniga ja on hea õpitulemusena pakkunud A1.1-taset kolmes osaoskuses (kuulamine, lugemine ja kirjutamine, vt tabelid 26, 27, 28). Teisalt näitavad arvamusuuringu andmed, et samade õpitulemusteni võib jõuda erineva tundide arvuga õpetades ja hea tulemusena hinnatud keeleoskustase võib kõikuda nelja astme võrra.

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1	4	24								
A1.2	3	5		1				1		
A2.1	2	9						3		
A2.2		1		1						

Tabel 26. Teine kooliaste: kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1	4	22								
A1.2	2	9		1				1		
A2.1	4	5						2		
A2.2		3		1				1		

Tabel 27. Teine kooliaste: lugemine

Kõik õpetajad peavad teisel kooliastmel heaks kuulamis- ja lugemisoskuseks A-taset. Konkreetsemalt: 4 tunni puhul eeldati valdavalt A1.1-tasemeni jõudmist, kuid nt lugemises on 17 õpetaja arvates võimalik saavutada ka kõrgem tase; 6 ja 10 tunniga töötavate õpetajate hinnangul on võimalik jõuda A1.2-tasemest kuni A2.2-tasemeni, kuid samal seisukohal on ka osa 3–4 tunniga töötavaid õpetajaid.

Hea rääkimis- ja kirjutamisoskusena on õpetajad valdavalt pakkunud vahemikku A1.1- kuni A2.1, 10 tunni juures ulatuvad üksikud arvamused ka B1-tasemeni (vt tabel 28, 29).

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1	3	16		1						
A1.2	6	19						2		
A2.1	2	3		1				1		
B1.1								1		

Tabel 28. Teine kooliaste: rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1	6	25		1						
A1.2	3	7						1		
A2.1	2	6		1						
A2.2		1						2		
B1.1								1		

Tabel 29. Teine kooliaste: kirjutamine

Heaks õpitulemuseks rääkimises on ülekaalukalt peetud A1.2-taset ja selle taseme saavutamist on seostatud erineva tundide arvuga (nii 3, 4 kui ka 6). Kirjutamises on 32 õpetaja arvates hea õpitulemus A1.1. ning seda nii 3, 4 kui ka 6 tunni juures. Lisaks on peetud võimalikuks jõuda kirjutamises 4 või 10 tunniga A2.2-tasemele. Teisel kooliastmel algavad kõigis neljas osaoskuses 10 tunni puhul arvamused veidi kõrgemalt, A1.2-tasemelt. Seega võib siin näha teatud seost suurema tundide arvu ja hea õpitulemuse vahel.

Kui teisel kooliastmel on vaatamata õpetajate hinnangute varieerumisele märgata siiski teatud üksmeelt, siis kolmanda kooliastme ja gümnaasiumi heade õpitulemuste hindamisel seda pole (vt lisa 3 tabelid 21–28). Nii õpetab **kolmandal kooliastmel** enamik koole vene keelt B-keelena 9 tunniga, kuid õpetajate arvamused hea õpitulemuse kohta näiteks kirjutamises kõiguvad A1.2-st kuni B2.1-tasemeni (seega üle kuue astme), ulatudes 10 tunni juures A2.1-st kuni B2.1-tasemeni. Ka siin võib näha, et 10 tunni juures algavad pakutud head õpitulemused kolmes osaoskuses astme võrra kõrgemalt kui üheksa tunni juures.

Gümnaasiumis on õpetajate hinnanguskaala veelgi avaram; ulatudes A2.1-st kuni C1-tasemeni. Enamiku arvates jääb hea õpitulemus kirjutamises A2.2 ja B2.2 vahele. Seejuures on rääkimises B1.2-, B2.1- ja B2.2-taset valitud peaaegu sama arv kordi ning seost kursuste arvuga ei ole: nt B1.2-tasemele arvatakse jõudvat ühtmoodi nii 6 kui ka 12 tunniga, B2.1-tasemele 6–9 tunniga ja B2.2-tasemele 6–11 tunniga. Paistab, et vene keele õpetajate oskus hinnata õpilaste teadmisi Euroopa Nõukogu keeleoskustasemete järgi on üsna kesine, samas on ka õppijate kontingent erinevate võimetega. Analoogselt teiste keeltega on ka vene keeles B-keelena seos kooliastme tundide arvu ja õpetajate pakutud keeleoskustasemete vahel nõrk, kuigi kõigil

kooliastmetel on näha, et suurema tundide arvu (10–12 tundi) juures algavad pakutud head tulemused kõrgemalt tasemelt.

7.2.3 Saavutatud keeleoskustasemed

Arvamusuuringu käigus saadud varieeruvate andmete alusel võib välja tuua õpetajate enim pakutud head õpitulemused kooliastmeti.

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
II kooliaste	A1.1	A1.1	A1.2	A1.1
III kooliaste	A2.2	B1.1	A2.2	A2.2
Gümnaasium	B2.1	B1.2	B1.2	B2.1

Tabel 30. Enim pakutud keeleoskustasemed kooliastmeti

Teisel kooliastmel eristub nelja osaoskuse seast rääkimine – hea õpitulemus on A1.2-tasemele jõudmine, kusjuures enamiku õpetajate arvamus jagunevad A1.1- ja A1.2-taseme vahel (vt ka tabel 28). Kolmandal kooliastmel näib väga suur hüpe olevat toimunud lugemises (A1.1→B1.1), pool õpetajatest on hea õpitulemusena eelistanud B1.1-taset, teise poole hinnangud jäävad A1.2- ja C1-taseme vahele (vt lisa 3 tabel 21). Gümnaasiumis on kuulamis- ja kirjutamisoskust peetud heaks siis, kui tundide arvust sõltumata saavutab õpilane B2.1-taseme, lugemis- ja rääkimisoskust aga siis, kui on jõutud B1.2-tasemele.

Enim pakutud keeleoskustasemeid vaadates on näha, et igal kooliastmel näib olevat vähemalt üks teistest kõrgema tasemega osaoskus. Kõigepealt on selleks rääkimine, seejärel lugemine, õppe lõpus kuulamine ja kirjutamine. Huvitav, et ükski osaoskus ei kordu. Seejuures on lugemisoskuse edemus teiste osaoskuste ees kolmandal kooliastmel iseloomulik kõigile B-keeltele, vähemalt enim pakutud tasemete tabelis.

7.2.4 Keskmised õpitulemused

Veidi erineva pildi õpetajate varieeruvatest hinnangutest annavad suhtarvud (vt tabel 31 ja joonis 5). Nende näitajate alusel arenevad erinevad osaoskused õppimise algperioodil võrdselt, kerge rõhuasetusega retseptiivsetel osaoskustel, kuulamisel ja lugemisel. Kui eespool näis, et **teisel kooliastmel** eelistatakse rääkimist, siis suhtarvud seda seisukohta ei toeta. Pigem näib, et aktiivset tegevust eeldavate osaoskuste (rääkimine ja kirjutamine) areng jääb teisel kooliastmel napilt alla passiivsetele osaoskustele (kuulamine, lugemine).

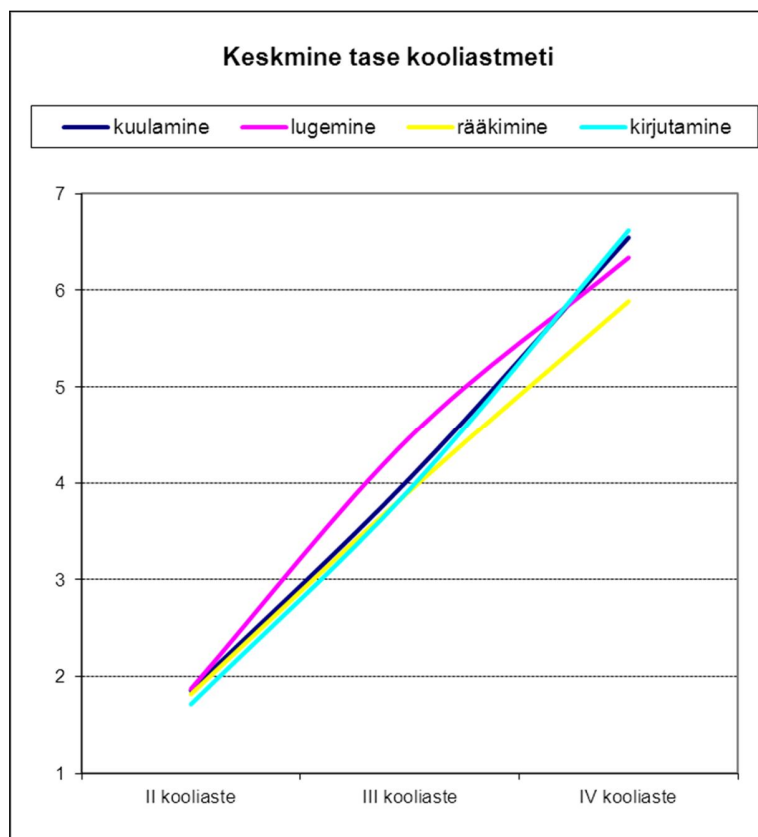
Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
II kooliaste	1,9	1,9	1,8	1,7
III kooliaste	4	4,5	3,9	3,9
Gümnaasium	6,5	6,3	5,9	6,6

Tabel 31. Keskmine keeleoskustase

Kolmandal kooliastmel on näha, nii nagu eelmiseski tabelis, lugemisoskuse kõrgem tulemus, mis jääb A2.2- ja B1.1-taseme vahele. Kuulamis- ja kirjutamisoskuse keskmine hea õpitulemus on seejuures A2.2-tasemel. Siinkohal on huvitav ära märkida, et õpetajate arvates on vene keele rääkimisoskus nii A- kui ka B-keelena põhikooli lõpuks keskmiste näitajate järgi ühel ja samal A2.2-tasemel.

Ka **gümnaasiumi** lõpus erinevad keskmised õpitulemused üksteisest suhteliselt vähe, jäädes enamasti B1.1- ja B1.2 vahele, v.a rääkimisoskus, mille keskmine näitaja jääb veidi alla B1.1-taseme.

Joonis 5. Vene keel B-keelena osaoskuste keskmine areng kooliastmeti

Joonisel 5 on selgelt näha nelja osaoskuse peaaegu võrdne algus, seejärel kuulamis-, rääkimis- ja kirjutamisoskuse ühtlane ning lugemisoskuse kiirem areng kolmandal kooliastmel, samuti kolme osaoskuse edemus rääkimise ees gümnaasiumi lõpus. Tabeli 31 ja joonise 5 alusel võib märgata, et rääkimisoskuse areng läbi kolme kooliastme on võrreldes teiste osaoskustega kõige ühtlasem. Vaatamata A-keelest lühemale õpiajale B-keeles on põhikooli lõpuks heaks õpitulemuseks rääkimisoskuses peetud A2.2-taset (sarnaselt A-keelega) ja gümnaasiumi lõpuks B1.2-taset, mis on B-keeles jaoks mõistlik ja ootuspärane tulemus.

Erinevate osaoskuste areng B-keeles põhikoolis on võrreldes A-keelega küll ühtlasem, kuid mõlemal juhul näib rõhuasetus olevat lugemisel ja kirjutamisel. Kas see on tingitud õppematerjalidest ja -meetoditest, vajadusest või ka harjumusest kasutada tunnis „rahulikumaid” õppetegevusi (nt lugemine ja kirjutamine) või mingitest muudest teguritest – see küsimus jääb siinkohal lahtiseks.

Kokkuvõtteks:

- arvamusuuringus osalenud koolides õpetati vene keelt B-keelena põhikoolis valdavalt kohustusliku või sellele lähedase tundide arvuga, gümnaasiumis enamasti kohustuslikest tundidest suurema mahuga (6–12 tundi);
- on võimalik näha teatud seost suurema tundide arvu ja õpitulemuste vahel – suurema tundide arvu juures algavad pakutud õpitulemused veidi kõrgemalt tasemelt;
- osaoskuste keskmine areng kooliastmeti on ebaühtlane, rõhuasetus põhikoolis näib olevat lugemisel ning gümnaasiumis kuulamisel ja kirjutamisel;
- õpetajate arvamusel on väga varieeruvad, ulatudes gümnaasiumis isegi üle seitsme taseme (A2.1–C1), mis ühelt poolt viib mõtted õpetajate hindamisoskusele, teisalt aga annab märku erineva keeleoskustasemega õpilastest ja erinevast õpikeskkonnast.

8. Prantsuse keel

8.1 Prantsuse keel A-keelena

8.1.1 Kooliastmed ja tundide arv

Kohustuslike tundide arv A-võõrkeeles on 2002. aasta RÕKi järgi 3 tundi esimesel, 9 tundi teisel ja kolmandal kooliastmel ning kuus tundi gümnaasiumis. Arvamusuuringu läbiviimise aastal oli Eestis neli kooli, kus õpetati prantsuse keelt A-keelena I–IV kooliastmel, neist kolm kooli võttis arvamusuuringust osa. Neljandana liitus üks ainult gümnaasiumiastmega kool. Igal kooliastmel osales üheksa õpetajat.

Kooliaste	Koolide arv	Tundide arv kooliastmes												
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
I	3		1	1		1								
II	3						1		1		1			
III	3							1		1	1			
Gümnaasium	4						1		1		1			1

Tabel 32. Tundide arv kooliastmes

Esimesel kooliastmel õpetatakse prantsuse keelt kuni seitsme kooliastme tunniga, nagu ka nt saksa ja vene keele puhul. Teisel kooliastmel õpetab kaks kooli kolmest kohustuslikule tundide arvule lähedases mahus (vastavalt 8 ja 10 tundi) ning üks kool pakub 12 tundi. Teisel kooliastmel õpetatakse ühes koolis prantsuse keelt väiksemas mahus (8 tundi). Tegu on vene õppekeele kooliga, kus esimese võõrkeelena õpitakse riigikeelt ehk eesti keelt. Kolmandal kooliastmel jääb tundide arv 9 ja 12 ning gümnaasiumis 8 ja 15 tunni vahele. Tabelis 32 on näha, et kohustuslike tundide arvuga õpetab vaid üks kool kolmandal kooliastmel ning teistel kooliastmetel pakuvad koolid prantsuse keelt A-keelena kohustuslikust tundide arvust suuremas mahus.

8.1.2 Seos õpitulemuste ja kooliastme tundide arvu vahel

(Vt lisa 4 tabelid 2 – 17)

Esimesel kooliastmel on hea õpitulemusena valdavalt pakutud A1-taset, sellest kõrgemat on silmas pidanud vaid üks-kaks õpetajat. Kõigi nelja osaoscuse hindamisel jäävad õpetajate arvamusel vahemikku A1.1–A2.1, välja arvatud üks juhtum, kui kuulamist on hinnatud

kõrgemalt. Seejuures pole oluline, kas prantsuse keelt õpetatakse 4 või 5 tunniga. Kuulamises ja lugemises pakub enamik õpetajaid esimesel kooliastmel heaks õpitulemuseks A1.1-taseme saavutamist nii 4, 5 kui ka 7 tunniga. Head õpitulemust rääkimises seostatakse sama tundide arvu juures A1.2-tasemega. Kirjutamises pakutakse A1.1-taset nii 4 kui ka 5 tunni juures ning A1.2-taset nii 5 kui ka 7 tunni juures. Seega ei ole esimesel kooliastmel näha otsest seost tundide arvu ja õpitulemuste vahel (vt lisa 4 tabelid 2–5).

Teisel kooliastmel algavad õpetajate arvamused heast kuulamis- ja lugemisoskusest A1.2-tasemelt ning ulatuvad kuulamises A2.2- ja lugemises B1.1-tasemeni. Huvipakkuv on see, et näiteks 12 tunniga õpetav õpetaja on oma õpilaste tulemusi hinnanud madalamalt kui 8 või 10 tunniga töötavad õpetajad. Samas lahknevad ka viimaste arvamused üle kahe taseme, näiteks lugemises pakutakse B1.1-taset nii 8 kui ka 10 tunni juures. Rääkimise ja kirjutamise hindamistulemustes ei ole samuti otsest seost tundide arvu ja saavutatava õpitulemuse vahel – olenemata tundide arvust on õpetajad siin pakkunud vaid A2-taset (vt lisa 4 tabelid 6–9).

Ka kolmandal kooliastmel puudub seos tundide arvu ja õpitulemuste vahel. Kuulamises ja lugemises on õpetajad pakkunud suurema tundide arvu juures madalamaid tulemusi kui väiksema tundide arvu juures. Rääkimises on enamiku arvates saavutatav B1.2-, kirjutamises B1.1-tase, olgu tunde kas 9 või 12 (vt lisa 4 tabelid 10–13).

Alles gümnaasiumi osas on õpetajate hinnangutest näha, et suurema tundide arvu (12–15 tundi) juures algavad pakutud head õpitulemused kõrgemalt tasemelt (nt kuulamises ja lugemises B2.1-tasemelt), ulatudes B2.2- ja C1-tasemeni. Kui prantsuse keelt õpetatakse 8–10 tundi, siis on õpetajad arvamusel, et on võimalik jõuda B1.2–B2.1-tasemele (vt lisa 4 tabelid 14–17).

8.1.3 Saavutatud keeleoskustasemed

Arvamusuuringu käigus saadud varieeruvate andmete alusel võib välja tuua õpetajate enim pakutud head õpitulemused kooliastmeti.

Esimesel kooliastmel on pakutud rääkimises A1.2-taset (6 õpetajat), mis kooliastet silmas pidades on igati ootuspärane (vt tabel 33). Ülejäänud osaoskustes on hea õpitulemus enamasti A1.1. Kuna arvamusuuringus osalenud õpetajate arv oli väike, siis võib enamasti siin tähendada

viit õpetajat üheksast (nt kuulamise, lugemise ja kirjutamise hindamisel on viis õpetajat üheksast pakkunud A1.1-taset ja neli õpetajat sellest kõrgemaid tasemeid).

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
I kooliaste	A1.1	A1.1	A1.2	A1.1
II kooliaste	A2.2	B1.1	A2.2	A2.2
III kooliaste	B1.2	B2.1	B1.2	B1.1
Gümnaasium	B2.1/C1	C1	C1	B2.2

Tabel 33. Enim pakutud keeleoskustasemed kooliastmeti

Teisel kooliastmel eristub lugemine – kuus õpetajat üheksast on pakkunud lugemises B1.1-taset. Lugemine näib olevat teinud ka kõige pikema arenguhüppe (A1.1 → B1.1), sest teistes osaoskustes peetakse heaks tulemuseks enamasti A2.2-taset. Lugemise kiirem edenemine näib jätkuvat nii kolmandal kui ka neljandal kooliastmel. Põhikooli lõpuks jõutakse selles õpetajate arvates B2.1-tasemele (6 õpetajat) ja gümnaasiumis C1-tasemele (5 õpetajat). Mõlemal juhul läheb mõte ülehindamisele, pidades silmas õpilaste kognitiivset arengut. Ülejäänud õpetajate arvamused lugemisoskusest on mõlemal kooliastmel madalamad.

Kuna kirjutamisoskus areneb teistest osaoskustest tavaliselt aeglasemalt, siis tuleks kolmandal kooliastmel B1.1-taset pidada heaks õpitulemuseks, mis on ootuspärane.

Gümnaasiumiastmel on kirjutamisoskus arenenud märkimisväärselt – nii on enamasti arvanud õpetajad, kes töötavad 12 tunniga (5 õpetajat). Ka teistes osaoskustes on osa nendest õpetajatest pidanud võimalikuks saavutada väga kõrgeid tulemusi (kuni C1-tase). Ülejäänud õpetajad leiavad, et hea õpitulemus kõikides osaoskustes jääb A2.2/B1.1 ja B2.2 vahele (vt lisa 4 tabelid 14-17).

8.1.4 Keskmised õpitulemused

Nagu teistegi keelte puhul, nii annavad ka prantsuse keeles osaoskuste arengust selgema pildi suhtarvud ehk keskmised näitajad.

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
I kooliaste	1,8	1,6	1,9	1,6
II kooliaste	3,6	4,3	3,7	3,6
III kooliaste	5,2	6,3	5,4	5,6
Gümnaasium	7,3	7,6	7,6	7,0

Tabel 34. Keskmised keeleoskustase

Esimesel kooliastmel jäävad kõikide osaoskuste keskmised näitajad A1.1 ja A1.2 vahele, olles lähemal A1.2-tasemele. Tabelis 29 toodud andmed viitavad kuulamise ja rääkimise mõnevõrra kiiremale arengule võrreldes ülejäänud osaoskustega, mis esimesel kooliastmel on igati ootuspärane.

Teisel kooliastmel edeneb lugemine keskmiselt kiiremini kui ülejäänud osaoskused: lugemise keskmine näitaja ületab veidi A2.2-taseme, samas kui teistes osaoskustes alles lähenetakse sellele tasemele.

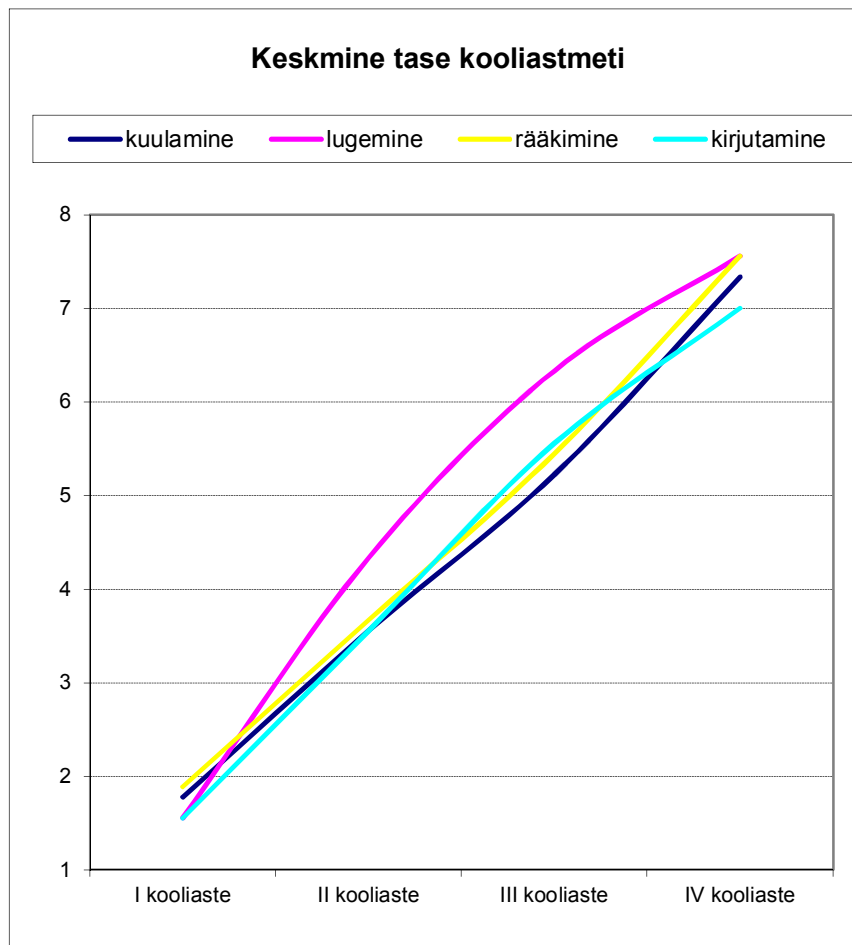
Kolmandal kooliastmel on kuulamist ja rääkimist hinnatud madalamalt, keskmiselt B1.1-tasemega. Rohkem tähelepanu on pööratud kirjutamisele ja lugemisele.

Gümnaasiumis on õpetajate hinnangul kõigis neljas osaoskuses saavutatud vähemalt B2.1-tase. B2.2-tasemele jõutakse keskmiselt kõige lähemale lugemises ja rääkimises. Kirjutamises kui kõige aeglasemalt arenevas osaoskuses on jõutud keskmiselt B1.2-tasemele. Gümnaasiumis näib rõhuasetus olevat kuulamise ja rääkimise arendamisel, mis põhikooli lõpus olid ülejäänud kahest osaoskusest madalamal tasemel.

Kui võrrelda kõiki keskmisi näitajaid, hakkab silma osaoskuste ebavõrdne areng (vt joonis 6). Näiteks esimesel kooliastmel moodustub kaks osaoskuste paari: kuulamine ja rääkimine ning lugemine ja kirjutamine. Alates teisest kooliastmest eraldub neist lugemisoskus. Näib, et kogu õppeaja jooksul pöörataksegi koolides enim tähelepanu just lugemisoskuse arendamisele, teisalt viitab nii suur erinevus ka võimalikule ülehindamisele. Rääkimise edenemine on läbivalt ühtlane. Samas kuulamise ja kirjutamise diagrammid vahelduvad, järelkult nende osaoskuste

tasakaalustatud arendamisele pööratakse nelja kooliastme vältel tähelepanu erineval määral. Vastupidi esimesele kooliastmele, kus paralleelselt arenesid kuulamine-rääkimine ja lugemine-kirjutamine, saavutatakse gümnaasiumi lõpuks hea õpitulemus õpetajate arvates esmalt lugemises ja rääkimises, seejärel kuulamises ja viimasena kirjutamises.

Joonis 6. Prantsuse keele A-keelena osaoskuste keskmine areng kooliastmeti

Kokkuvõtteks:

- prantsuse keelt õpetatakse A-keelena kõigil kooliastmetel kohustuslikust tundide arvust suurema tundide arvuga, v.a üks erand;
- põhikoolis ei saa täheldada kindlat seost tundide arvu ja õpitulemuste vahel, gümnaasiumis on võimalik näha, et suurema tundide arvu korral (12–15 tundi) algavad pakutud õpitulemused kõrgemalt tasemelt ning ulatuvad kõrgemate tasemeteni;

- osaoskuste areng on õpetajate arvates ebaühtlane, rõhuasetus näib olevat põhikoolis lugemisel ja gümnaasiumis lugemisel ja rääkimisel;
- analoogselt teiste A-võõrkeeltega varieeruvad ka prantsuse keele õpitulemused, gümnaasiumis ulatuvad need üle kuue taseme (A2.2/B1.1–C1), mis võib siingi anda tunnistust õpilaste erinevast võimekusest ja koolide erinevast õpikeskkonnast ning viib mõtted õpetajate oskusele kasutada hindamisel ENi keeleoskustasemeid.

8.2 Prantsuse keel B-keelena

8.2.1 Kooliastmed ja tundide arv

Kohustuslike tundide arv B-võõrkeeles on 2002. aasta RÕKi järgi 3 tundi teisel, 9 tundi kolmandal kooliastmel ja 6 tundi gümnaasiumis. Arvamusuuringus osalenud koolidest alustatakse ühes koolis B-keele õppimist esimesel kooliastmel (vt tabel 35), enamikul juhtudest aga teisel kooliastmel. Arvamusuuringus osales esimesel kooliastmel 1 õpetaja, teisel ja kolmandal kooliastmel 11 ja gümnaasiumis 9 õpetajat.

Kooliaste	Koolide arv	Tundide arv kooliastmes								
		2	3	4	5	6	7	8	9	10
I	1	1								
II	6	1	1	2		1				1
III	6			1		1			3	1
Gümnaasium	4					2			2	

Tabel 35. Tundide arv kooliastmes

Enamasti alustatakse prantsuse keele õpet B-keelena teisel kooliastmel (2–4 ja 10 tundi). Esimesel kooliastmel alustab üks kool 2 tunniga ning jätkab teisel ja kolmandal kooliastmel 6 tunniga. Enamik koole (6st 4) alustab teisel kooliastmel kohustuslikust tundide arvust suurema tundide arvuga, kolmandal kooliastmel õpetatakse valdavalt kohustusliku tundide arvuga ning vaid ühel koolil on üks tund rohkem. Gümnaasiumis on prantsuse keel kahes koolis 6 kohustusliku tunniga ja ülejäänud kahes on 9 tundi.

8.2.2 Seos õpitulemuste ja kooliastme tundide arvu vahel

Esimesel kooliastmel töötab üks õpetaja, kes on pakkunud heaks õpitulemuseks kõigis neljas osaoskuses A1.1-taset. Teisel kooliastmel on häid õpitulemusi seostatud üldiselt A-tasemega, v.a üks B1.1-arvamus lugemise kohta, mille on teinud kümne tunniga töötav õpetaja. Heaks kuulamis- ja lugemisoskuseks peavad õpetajad enamasti A1.1- ja A2.1-taset, kusjuures A1.1-tase on saavutatav 2–4 tunniga ja A2.1 alates 2 tunnist ning lõpetades 10 tunniga.

Kuulamises varieeruvad 2 tunniga töötavate õpetajate arvamusel üle nelja taseme (A1.1 → A2.2), 4 tunni puhul üle kolme ning 10 tunni korral üle kahe taseme. On ootuspärane, et

kooliastme 10 tunni juures pakutakse üldiselt kõrgemat taset (A2.1) kui väiksema tundide arvuga õpetades (A1.1). Ka lugemisoskuse hindamisel on väljendatud erinevaid arvamusi: nii 2 tunni (A1.1 → A2.1) kui ka 10 tunni puhul (A1.2 → B1.1) on varieeruvus üle kolme taseme.

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A1.1	2		1						
A1.2		1							
A2.1	1		1		1				1
A2.2	1								2

Tabel 36. Teine kooliaste: kuulamisoskus

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A1.1	1	1	1						
A1.2	1		1						1
A2.1	2				1				1
B1.1									1

Tabel 37. Teine kooliaste: lugemisoskus

Rääkimises on heaks õpitulemuseks peetud enamasti A1.1- ja A1.2-taset: esimene saavutatakse 2–4 ja teine 2–10 tunniga. Kahe tunniga töötavate õpetajate hinnangud varieeruvad üle kolme taseme (A1.1 → A2.1), 10 tunniga töötavate õpetajate arvates saavutavad õpilased veidi kõrgema taseme (kolmest õpetajast kaks on pakkunud A1.2- ja üks õpetaja A2.2-taset).

Ka kirjutamise hindamisel leiab suurem osa õpetajatest, et hea õpitulemus on kas A1.1 (2–4 tundi) või A2.1 (2–10 tundi). 2 tunni korral varieeruvad arvamused analoogselt kuulamisega üle nelja taseme (A1.1 → A2.2), kümne tunni korral üle kahe taseme (A2.1 → A2.2).

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A1.1	2		2						
A1.2	1	1							2
A2.1	1				1				
A2.2									1

Tabel 38. Rääkimisoskus

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A1.1	2		1						
A1.2		1	1						
A2.1	1				1				2
A2.2	1								1

Tabel 39. Kirjutamisoskus

Koolis, kus prantsuse keelt erandlikult hakatakse B-keelena õpetama esimesel ja jätkatakse teisel kooliastmel, on kahel kooliastmel kokku 8 tundi ning teise kooliastme lõpuks jõutakse õpetaja hinnangul A2.1-tasemele.

Teisest kooliastmest alustades jäävad õpetajate arvamused neljas osaoskuses enamasti A1-tasemele (2–4 tundi), suurema arvu tundide korral (10 tundi) jõutakse enamasti A2-tasemele, v.a rääkimises. Niisiis näitavad teise kooliastme head õpitulemused, et prantsuse keeles B-keelena on nähtav teatud seos õpitulemuste ja kooliastme tundide arvu vahel.

Kolmandal kooliastmel jääb hea õpitulemus enamasti A2.2 ja B1.2 vahele, gümnaasiumis B1.1 ja B2.1 vahele, sõltumata tundide arvust. Vähesel arvul esines nii madalamaid kui ka kõrgemaid hinnanguid (vt lisa 4 tabelid 29–32). Gümnaasiumis võime näha, et analoogselt teise kooliastmega algavad 9 tunni juures pakutud õpitulemused enamasti veidi kõrgemalt (B1.2-tasemelt), kuid ei pruugi ulatuda kaugemale 6 tunni juures pakutud tulemustest. Seega pole kolmanda kooliastme ja gümnaasiumi õpitulemuste ja tundide arvu vahel näha sellist seost kui õpingute alguses. (vt lisa 4 tabelid 21–36.)

8.2.3 Saavutatud keeleoskustasemed

Võrreldes inglise, vene ja saksa keelega on prantsuse keele arvamusuuringus osalenud õpetajate arv palju väiksem ja seetõttu on ka enim pakutud õpitulemused teatud määral tinglikud.

Teisel kooliastmel pakutud A1.1 rääkimises näib madal, kuid õpitulemuste tegelik jaotumine näitab (vt eespool tabelid 36–39), et nelja õpetaja arvates on rääkimises saavutatud kas A1.1- või A1.2-tase, ülejäänud õpetajad pakuvad aga kõrgemaid tulemusi.

Kolmandal kooliastmel eristub oma kõrgema tasemega lugemisoskus, samas on tabelitest (vt lisa 4 tabelid) näha hinnangute varieeruvus: neli õpetajat, kes töötavad tundide arvuga 4–9, peavad õigeks B1.1-taseme saavutamist, kolm õpetajat pakuvad kõrgemat taset ja neli õpetajat madalamaid tasemeid. Gümnaasiumis on lugemises võrdselt pakutud nii B1.2-, B2.1- kui ka B2.2-taset.

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
II kooliaste	A2.1	A2.1	A1.1/A1.2	A2.1
III kooliaste	A2.2	B1.1	A2.2	A2.1/B1.1/B1.2
IV kooliaste	B2.2	B1.2/B2.1/B2.2	B1.2	B1.1/B1.2

Tabel 40. Enim pakutud keeleoskustasemed kooliastmeti

Kõige aeglasem näib areng olevat kirjutamisoskuses, kus kolmandal kooliastmel on sama arv õpetajaid pakkunud A2.1-, B1.1- ja B1.2-taset. Huvitav on näha, et nii põhikooli lõpus kui gümnaasiumis on kirjutamises enim pakutud samu tasemeid (B1.1 ja B1.2).

Gümnaasiumis on kuulamises pakkunud B2.2-taset kolm õpetajat üheksast, ülejäänud seitsme õpetaja arvamus jagunevad B1.1–B2.1-taseme vahel ning seega ei saa väita, et kuulamisoskus õpetajate arvates ka tegelikult edestab teisi osaoskusi pea terve keeleoskustasemega.

8.2.4 Keskmised õpitulemused

Nagu teisteski keeltes, nii annavad ka prantsuse keele arvamusuuringust selgema pildi suhtarvud, eriti võttes arvesse enim pakutud keeleoskustasemete tabeli petlikkust. Samas tuleb siin arvesse võtta, et eriti teisel kooliastmel mõjutavad õpitulemuste keskmist näitajat nende õpetajate veidi kõrgemad hinnangud, kes töötavad suurema tundide arvuga.

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
II kooliaste	2,6	2,3	2,0	2,5
III kooliaste	4,9	4,7	4,5	4,5
IV kooliaste	6,7	7,0	6,8	6,6

Tabel 41. Keskmine keeleoskustase

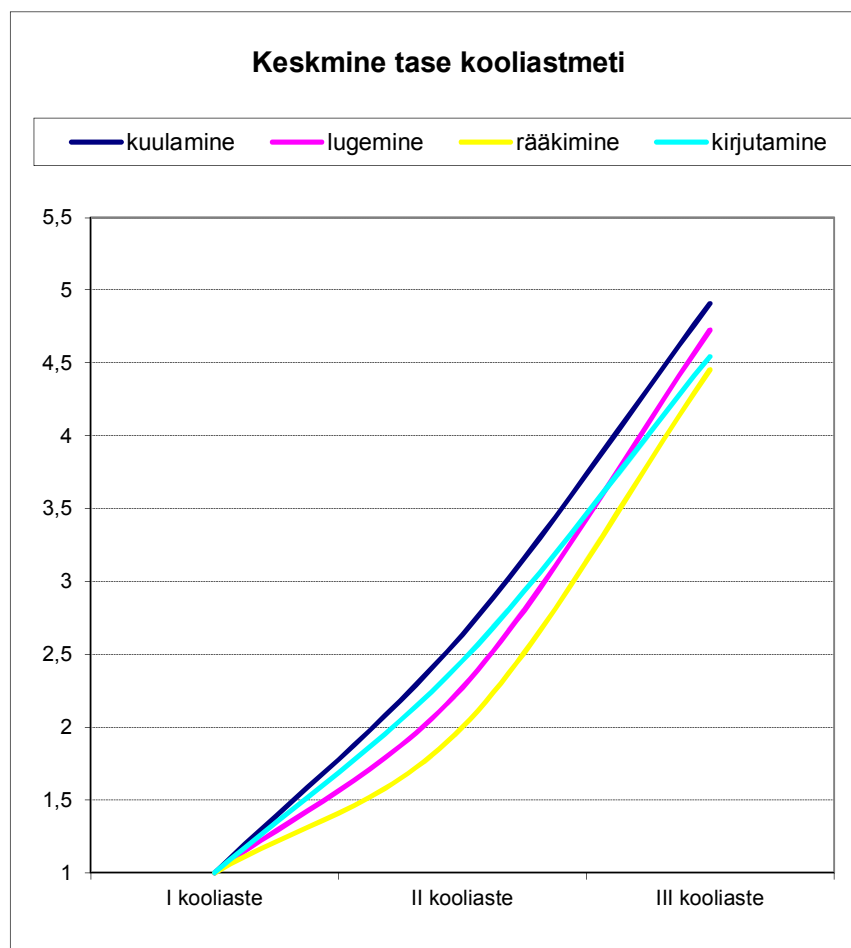
Keskliste näitajate järgi areneb kuni põhikooli lõpuni osaoskustest kõige kiiremini kuulamine, seda nii teisel kui ka kolmandal kooliastmel (vt tabel 41 ja joonis 6) ning gümnaasiumi lõpuks jõuab selle keskmine näitaja lähedale B2.1-tasemele.

Rääkimist on hinnatud teisel kooliastmel keskmiselt A1.2-, mitte A1.1-tasemega, nagu seda näitavad absoluutarvud (vt tabel 40). Eespool nähtud A2.1-tase kirjutamises kolmandal kooliastmel ei leia kinnitust, kirjutamine näib arenevat ühtlaselt, ilma suuremate seisakute ja hüpeteta.

Erinevalt prantsuse keelest A-keelena on B-keeles kolmandal kooliastmel näha passiivsete osaoskuste, kuulamise ja lugemise edemust rääkimise ja kirjutamise ees, mida illustreerib ka jooniselt 7 nähtav.

Gümnaasiumi lõpuks jõutakse keskmiselt kõige kaugemale lugemises (B2.1-tase) – vahe teiste osaoskustega on väike, kuid nähtav.

Joonis 7. Prantsuse keele B-keelena osaoskuste keskmine areng kooliastmeti

Jooniselt on selgelt näha osaoskuste keskmine areng algusega A1.1-tasemelt. Hargnemine toimub õpetajate arvates teisel kooliastmel, kus kõige kiiremini areneb kuulamine ja silmanähtavalt madalamal tasemel on õppe alguses rääkimine. Ootuspärane oleks näha õppe alguses mõlema osaoskuse kiiremat arengut. Gümnaasiumi lõpuks jõuavad mõlemad osaoskused siiski keskmiselt ühele tasemele. Kõige ühtlasemat arengut õppe algusest kuni lõpuni näitab kirjutamine ning jõudmist B1.2/B2.1-tasemele võib lugeda üle ootuste heaks tulemuseks. Lugemise aeglasem areng õppe alguses on ootuspärane, samas näib, et edaspidi pööratakse lugemisele mõnevõrra rohkem tähelepanu kui teistele osaoskustele.

Kokkuvõtteks:

- arvamusuuringus osalenud koolides õpetati prantsuse keelt B-keelena väga erineva tundide arvuga (nt teisel kooliastmel 2–10, kolmandal 4–10 ning gümnaasiumis 6–9

tundi), õppe alguses pigem kohustuslikust mahust suurema tundide arvuga, kolmandal kooliastmel ja gümnaasiumis kas kohustuslikus või sellele lähedases mahus;

- õppe alguses teisel kooliastmel on võimalik näha teatud seost tundide arvu ja saavutatud õpitulemuste vahel: 10 tunni juures algavad pakutud tasemed alati veidi kõrgemalt tasemelt;
- osaoskuste keskmine areng on kooliastmeti ebaühtlane, põhikoolis hindavad õpetajad kõrgemalt kuulamist, gümnaasiumis lugemist;
- analoogselt saksa ja vene keele kui B-keelega varieeruvad ka prantsuse keele õpitulemused gümnaasiumis vähemalt üle viie taseme (A2.2/B1.1–C1), ja seda vaatamata arvamusuuringus osalenud õpetajate väikesele arvule;
- õpitulemuste varieerumine viitab erineva võimekusega õpilastele, erinevale õpikeskkonnale ja ka õpetajate oskusele kasutada hindamisel ENi keeleoskustasemeid.

9. Saksa keel

9.1 Saksa keel A-keelena

9.1.1 Kooliastme tundide arv

Kohustuslik tundide arv A-võõrkeeles 2002. aasta RÕKi alusel on 3 tundi esimesel, 9 teisel ja kolmandal kooliastmel ning 6 tundi gümnaasiumis.

Kooliaste	Koolide arv	Tundide arv kooliastmes												
		3	4	6	7	9	10	11	12	13	14	15	18	21
I	8	1	3	2	2									
II	7						1	2	1	1	1	1		
III	7					3	1		1			2		
Gümnaasium	10					1	2	1	2	1			2	1

Tabel 42. Tundide arv kooliastmes

Arvamusuuringus osalenud koolides õpetatakse saksa keelt A-keelena enamasti kohustuslikust tundide arvust suuremas mahu (vt tabel 42). Võrreldes eespool kirjeldatud A-keeltega sarnaneb saksa keele tunnijaotus kõige enam inglise keelega, v.a esimene kooliaste, kus on 3–7 tundi, nagu vene ja prantsuse keeleski, samas kui inglise keelt õpetatakse sel astmel kuni 15 tundi. Teisel kooliastmel ja gümnaasiumis peavad kõik koolid vajalikuks, et saksa keelt oleks kohustuslikust tundide arvust suuremas mahu, vastavalt 10–15 ja 9–21 tundi. Kolmandal kooliastmel õpetatakse saksa keelt 9–15 tundi.

9.1.2 Seos õpitulemuste ja kooliastme tundide vahel

Arvamusuuringus osalesid erinevatel kooliastmetel töötavad õpetajad: 23 esimesel, 17 teisel ja 15 kolmandal kooliastmel ning 16 gümnaasiumis.

Võrreldes eespool kirjeldatud A-keeltega, kus heaks õpitulemuseks peetakse esimesel kooliastmel ainult A-taset, on saksa keeles hea kuulamis- ja rääkimisoskusena pakutud ühel korral ka B1.1-taset (vt lisa 5 tabelid 2–5).

Esimesel kooliastmel varieerub hea õpitulemus kuulamises ja lugemises enamiku õpetajate hinnangul A1.1 ja A2.1 vahel (vt lisa 5 tabelid 2 ja 3). Kuulamise hindamisel on üheksa õpetajat

valinud nii A1.2- kui ka A2.1-taseme, lugemise puhul on 14 õpetajat olnud arvamusel, et A1.2 on hea tulemus. Kusjuures valitud tase ei sõltunud tundide arvust.

Seosed kooliastme tundide arvu ja keeleoskustaseme vahel näitavad, et kuulamises ja lugemises on hea õpitulemus ühtmoodi saavutatav nii 3 kui ka 7 tunniga. Teisalt leiab osa õpetajatest, et 6–7 tunniga ei jõuta nii kaugemale kui näiteks 4 tunniga. Tegu on samalaadse hinnangute varieeruvusega, millest oli eespool juttu seoses teiste võõrkeeltega: ühesuguse tundide arvuga töötavate õpetajate seisukohad lähevad lahku.

Rääkimist on enamik õpetajaid sidunud vähemalt A1.2-tasemega, vaid kahe õpetaja arvates on heaks tulemuseks A1.1. Sõltumata tundide arvust on ka kirjutamist kõige sagedamini hinnatud A1.2-ga, kuid kuus õpetajat on pakkunud ka A1.1-taset. Järelikult hindavad õpetajad rääkimise arengut kiiremaks kui kirjutamises, mis on esimest kooliastet arvestades ootuspärane (vt lisa 5 tabel 4 ja 5).

Esimesel kooliastmel on hea õpitulemus kõigis neljas osaoskuses suurema osa õpetajate arvates A1.2-tase, madalam pakkumine oli A1.1 ja kõrgem B1.1. Nagu eespool mainitud, on esimesele kooliastmele iseloomulik kuulamise ja rääkimise kiirem areng, mida saksa keele õpetajad on seostanud enamasti A1.2–B1.1-tasemega, harvem A1.1-tasemega.

Teatud edemus kuulamises ja rääkimises jätkub ka teisel kooliastmel: madalaim hinnang kuulamise ja rääkimise osas on A2.1, samas kui lugemises ja kirjutamises on see A1.2. Põhikooli lõpus ja gümnaasiumis sarnast erinevust ei esine (vt lisa 5 tabel 6–13).

Gümnaasiumis on kuulamise ja lugemise osas peetud heaks õpitulemuseks B1.1-taseme saavutamist. Seda on seostatud saksa keele õppega 9 tunni mahus. Kõrgemate tulemusteni jõudmiseks on õpetajate arvates vajalik suurem tundide arv. Rääkimise ja kirjutamise arengu hindamistulemused seda seost esile ei too: õpitulemused ei sõltu kooliastme tundide arvust. Näiteks kirjutamise hea õpitulemus on õpetajate arvates B1.1- ja B1.2-tase, mis on saavutatav nii 9 kui ka 15 tunniga. Eraldiseisvana tuleb vaadelda gümnaasiume, kus saksa keelt õpetatakse A-keelena 18 ja 21 tunni mahus ning kus heaks õpitulemuseks peetakse valdavalt B2.2- või C1-taseme saavutamist. Väiksema tundide arvu puhul on arvamuste varieeruvus suurem: alates A2.2-tasemest rääkimises ning lõpetades C1-tasemega kõigis osaoskustes.

9.1.3 Saavutatud keeleoskustasemed

Võrreldes saksa keele kui A-keele arvamusuuringu tulemusi juba kirjeldatud inglise, vene ja prantsuse keele tulemustega, hakkab silma õpetajate üksmeel hea õpitulemuse määramisel.

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
I kooliaste	A1.2	A1.2	A1.2	A1.2
II kooliaste	A2.1	A2.1	A2.1	A2.1
III kooliaste	B1.2	B1.1	A2.2	B1.1
Gümnaasium	C1	B2.1	B2.2	C1

Tabel 43. Enim pakutud keeleoskustasemed kooliastmeti

Kui inglise, vene ja prantsuse keele osaoskuste hindamisel pakkus enamik õpetajatest esimesel kooliastmel heaks õpitulemuseks nii A1.1- kui ka A1.2-taset, siis saksa keeles pole osaoskuste arengus ei esimesel ega teisel kooliastmel näha mingeid erinevusi. Alles kolmandal kooliastmel hakkab kuulamis- ja rääkimisoskuse tase erinema: esimene poole taseme võrra kõrgem, teine madalam (vt tabel 43).

Eespool viitasime teatud sarnasustele inglise ja saksa keele õppes seoses kooliastme tundide arvu ja tunnijaotusega. Sama võib märgata ka rääkimise arengus. Nii inglise kui ka saksa keeles A-keelena näib enamiku õpetajate hinnangul rääkimisoskuse areng põhikooli kolmandal kooliastmel justkui seiskuvat. Samas on inglise keele õpetajate arvamused heast õpitulemusest kolmandal kooliastmel jagunenud nii madalamate (A1.1, A2.1) kui ka kõrgemate (B1.1, B1.2 ja C1) tasemete vahel, ent ülejäänud saksa keele õpetajad on pakkunud ainult kõrgemaid tasemeid (B1.1, B1.2, B2.1). Võib järeldada, et saksa keele puhul on rääkimisoskuse seisak pigem näiline, sest vaid 5 õpetajat on hinnanud kolmandal kooliastmel heaks õpitulemuseks rääkimises A2.2-taset ning 9 õpetaja arvates jõutakse kõrgemale.

Gümnaasiumiastmel eristub selgelt kuulamise ja kirjutamine areng, milles kõige sagedasema arvamuse kohaselt jõutakse suisa C1-tasemele. Siinkohal tuleb meenutada, et C1-taset pakkusid enamasti väga suure kooliastme tundide arvuga töötavad õpetajad (18–21 tundi). Ka rääkimisoskuse hindamisel jagunesid õpetajate arvamused valdavalt B2.2- ja C1-taseme vahel.

Selle tulemuseni jõutakse nii 10–13 kui ka 18–21 tunniga. Samas on rääkimine ainuke osaoskus, mille õpitulemusena on gümnaasiumiõpetajad pakkunud ka A2.2-taset.

9.1.4 Keskmised õpitulemused

Et õpitulemuste hindamisel arvesse võtta kõiki arvamusi, tuleb tugineda suhtarvudele ja rääkida keskmistest näitajatest. Näiteks absoluutarvudele tuginedes pole osaoskuste õpitulemustes olulisi erinevusi, samas näitavad suhtarvud kuulamisoskuse jätkuvat edemust teiste osaoskuste ees.

Võrreldes teiste A-keeltega on saksa keel ainus, kus esimese kooliastme keskmised näitajad on kõrgemad kui 2,0 ehk A1.2-tase. Esimesel kooliastmel arenevad kiiremini kuulamine ja rääkimine, lugemine ja kirjutamine on veidi madalamad, kuigi A1.2-tase kirjutamises esimesel kooliastmel viitab sellele, et kirjutamisele pööratakse kohe õppe alguses palju tähelepanu.

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
I kooliaste	2,3	1,8	2,2	2,0
II kooliaste	3,9	3,5	3,5	3,6
III kooliaste	5,5	5,6	5,0	5,3
Gümnaasium	7,8	7,4	7,6	8,1

Tabel 44. Keskmine keeleoskustase

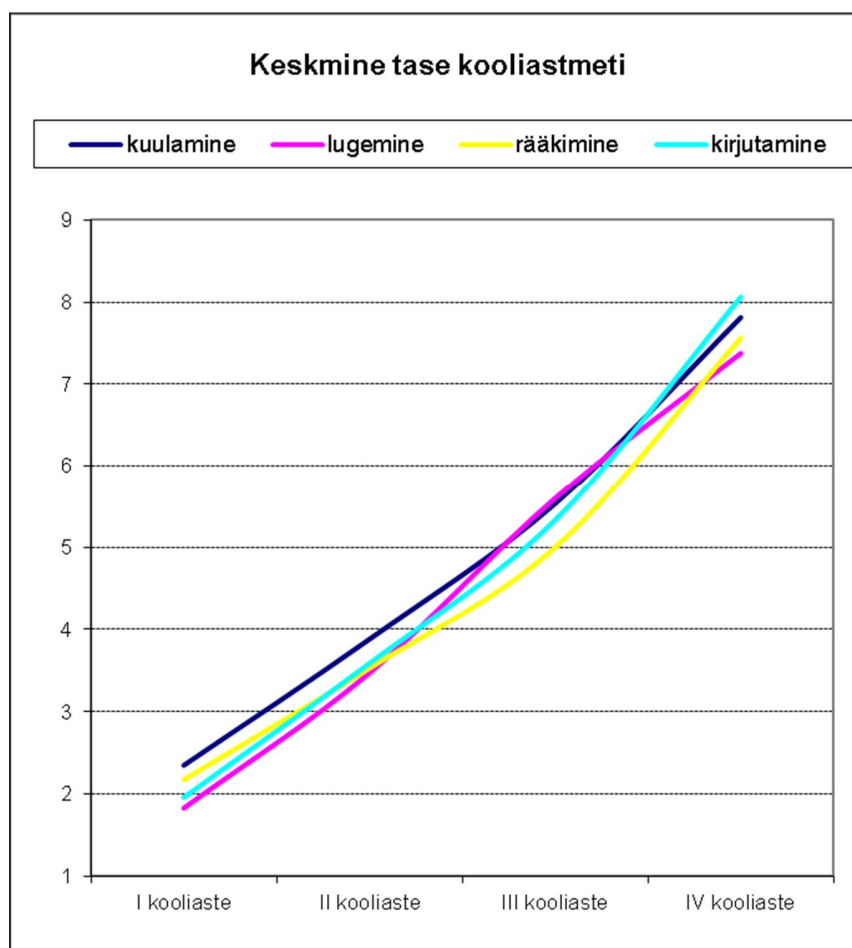
Kolmandal kooliastmel on keskmiselt kõrgemale tasemele jõutud retseptiivsetes osaoskustes (kuulamine ja lugemine) ning veidi madalamalt on hinnatud produktiivseid osaoskusi. Kui absoluutarvudest lähtudes oli veidi üllatav rääkimisoskuse väga madal tase (A2.2), siis suhtarvude järgi jõuavad õpilased põhikooli lõpuks ka rääkimises keskmiselt B1.1-tasemele, jäädes siiski neljas osaoskuses tasemelt kõige madalamaks.

Gümnaasiumis hindasid õpetajad keskmiselt kõige kõrgemalt kirjutamise arengut, mille arendamisega näib, et tegeldakse saksa keeles järjepidevalt, eriti viimasel kooliastmel. Seevastu lugemisoskuse areng jääb mõnevõrra maha nii esimesel kui ka viimasel kooliastmel, mis ei tähenda sugugi, et selle tase oleks madal – esimesel kooliastmel on keskmine hea tulemus peaaegu A1.2 ning gümnaasiumis jääb see B2.1 ja B2.2 vahele. Kuulamisoskuse areng on

ühtlaselt kõrge tasemel kõikides kooliastmetes, jäädes gümnaasiumis kirjutamisoskusele veidi alla.

Nelja osaoscuse arengut kooliastmeti illustreerib joonis 1, kus on näha, et kuulamis- ja rääkimisoskuses saavutatakse esimesel kooliastmel üsna kõrge tase (A1.2 ja kõrgemad tasemed). Nende paralleelne areng kestab gümnaasiumi lõpuni, kuigi rääkimisoskuse joon laskub kergelt kolmandal kooliastmel. Samalaadne langus on täheldatav ka kuulamises ja kirjutamises. Kirjutamisoskuse ühtlane areng põhikoolis lõpeb gümnaasiumis n-ö spurdiga, edestades ülejäänud kolme osaoscust. Lugemisoskuses jõutakse teistele järele teisel kooliastmel, kolmandal möödutakse neist korraks ning gümnaasiumi lõpuks jääb lugemise tase kõige madalamaks.

Joonis 8. Saksa keele A-keelena osaoscuste keskmine areng kooliastmeti

9.1.5 Kokkuvõtteks

- mõne vähese erandiga õpetatakse saksa keelt A-keelena kõigil kooliastmetel kohustuslikust tundide arvust suuremas mahus;
- kindlat seost tundide arvu ja õpitulemuste vahel ei saa täheldada, kuigi on näha, et väga suure tundide arvu juures saavutatakse õpetajate hinnangul ka kõrgemaid tulemusi (nt gümnaasiumis B2.2, C1);
- esimesel kooliastmel hindavad saksa keele õpetajad saavutatud õpitulemusi kõrgemateks kui teistes A-keeltes, ometigi on üldlevinud arvamus, et inglise keel omandatakse kõige kiiremini;
- osaoskuste areng on õpetajate arvates ebaühtlane, põhikoolis hinnatakse kõige madalamaks rääkimist ja tugevamaks kuulamist ja lugemist, gümnaasiumis seevastu on kõige madalam lugemine ning kõrgema tasemega eristuvad kuulamine ja kirjutamine;
- saksa keele head õpitulemused varieeruvad gümnaasiumis, analoogselt teiste A-võõrkeeltega, üle viie taseme (B1.1–C1), mis annab tunnistust erineva keeleoskusega õpilastest gümnaasiumis ja erinevast õpikeskkonnast.

9.1. Saksa keel B-keelena

9.2.1 Kooliastme tundide arv

Kohustuslike tundide arv B-võõrkeeles 2002. aasta RÕKi alusel on 3 tundi teisel, 9 tundi kolmandal ja 6 tundi neljandal kooliastmel.

Küsitluses osalenud koolides hakatakse saksa keelt B-keelena õpetama teisel kooliastmel 3–4 tunniga, v.a üks erand (vt tabel 45). Ka kolmandal kooliastmel õpetatakse enamasti kohustusliku või sellele lähedase tundide arvuga (9–10 tundi). Gümnaasiumis on saksa keelt vahemikus 6–13 kooliastme tundi, mis on B-võõrkeelte puhul tavaline, enamikus koolides (kaheksateistkümnes kahekümne kahest) õpetatakse 6–9 tunniga.

Kooliaste	Koolide arv	Tundide arv kooliastmes										
		3	4	5	6	7	8	9	10	12	13	18
II	20	5	14	1								
III	21							16	3	1		1
Gümnaasium	22				4	4	1	9	2	1	1	

Tabel 45. Tundide arv kooliastmes

9.2.2 Seos õpitulemuste ja kooliastme tundide vahel

Saksa keele B-keelena arvamusuuringus osales teisel kooliastmel 29, kolmandal 32 ja neljandal kooliastmel 27 õpetajat. Vaatleme kõigepealt, millised on õpetajate hinnangud õppe alguses, teisel kooliastmel.

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1	1	4								
A1.2	5	11								
A2.1		4	1							
A2.2		1								
B1.1		2								

Tabel 46. Teine kooliaste: kuulamisoskus

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1	2	3								
A1.2	3	13								
A2.1	1	5	1							
A2.2		1								

Tabel 47. Teine kooliaste: lugemisoskus

Kuulamis- ja lugemisoskuses pakuvad saksa keele õpetajad heaks õpitulemuseks vahemikku A1.1–A2.2. 4 kooliastme tunni juures, kus asub suurem osa arvamusi, on varieeruvus kõige suurem, ulatudes kuulamises B1.1-tasemeni. Kuulamises jõutakse sarnastele tulemustele nii 3, 4 kui ka 5 tunni juures.

Lugemisoskuses pakub vaid üks õpetaja kõrgemat tulemust kui ülejäänud. Niisiis näivad õpetajad lugemisoskuse hindamisel olevat üksmeelsemad kui kuulamises, jäädes oma arvamustes enamasti A1.1–A2.1 piiresse, sõltumata tundide arvust.

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1	1									
A1.2	4	14								
A2.1		7	1							
A2.2	1	1								

Tabel 48. Teine kooliaste: rääkimisoskus

Rääkimisoskuses on vaid üks õpetaja pakkunud A1.1-taset, ülejäänute arvates algab hea õpitulemus A1.2-st, ulatudes mõnel juhul A2.2-ni. Nii kirjutamises kui ka lugemises on sõltumata tundide arvust heaks õpitulemuseks enamikul juhtudel A1.2- ja A2.1-tase. Erinevalt teistest osaoskustest on õpetajate arvamused kirjutamisoskuse määramisel kompaktsemad, jäädes vahemikku A1.1–A2.2.

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1	1	4								
A1.2	2	9								
A2.1	3	9	1							

Tabel 49. Teine kooliaste: kirjutamisoskus

Kolmandal kooliastmel õpetatakse saksa keelt enamasti 9 tunniga, heade õpitulemuste varieeruvus sõltuvalt osaoskusest on üsna suur, ulatudes A2.1-tasemest kuni B2.1-tasemeni (vt lisa 5 tabelid 10–13). Suurema tundide arvu korral on õpitulemust hinnatud mõnevõrra kõrgemalt, nt 18 tunniga peetakse võimalikuks saavutada enamasti vähemalt B1.1-tase. Suurema tundide arvu juures parema tulemuseni jõudmine on ootuspärane, samas aga pakutakse näiteks rääkimisoskuses heaks õpitulemuseks A2.2-taset nii 9, 10 kui ka 18 tunni juures.

Analoogne olukord iseloomustab samuti **gümnaasiumi** õpetajate hinnanguid. Näiteks kuulamises ja lugemises jõutakse B2.1-tasemeni nii 6, 7, 9, 10 kui ka 12 kooliastme tunniga. Samas on näha, et suurema tundide arvuga (10–13 tundi) töötavate õpetajate arvamused algavad enamasti kõrgemalt tasemelt. Samas peetakse C1-taseme saavutamist võimalikuks nii 9 kui ka 13 tunni juures.

Põhikoolis varieeruvad õpetajate arvamused nii teisel kui kolmandal kooliastmel enamasti üle 4–5 taseme maksimumiga B2.1-tasemel, seevastu gümnaasiumis ulatuvad õpitulemused üle 6–7 taseme, alates A2.1-st kuni C1-ni.

9.2.3 Saavutatud keeleoskustasemed

Võõrkeelte õpetamist alustatakse tavaliselt kuulamise ja rääkimise arendamisega, mida peetakse loomulikuks. Järgneb lugemise ja kirjutamise omandamine. Saksa keele õppes on suundumus arendada kõiki osaoskusi suhteliselt ühtlaselt, pannes küll rõhuasetuse kirjutamisele. See on eriti märgatav teisel kooliastmel ja jätkub gümnaasiumi lõpuni: paljud saksa keele õpetajad näivad oma hinnangutes rõhutavat just kirjutamise eelisarendamist teiste osaoskustega võrreldes. Huvitav on, et teisel ja kolmandal kooliastmel on kirjutamises enim pakutud head õpitulemused saksa keeles B-keelena samad mis A-keeles (vt tabel 43 ja 50).

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
II kooliaste	A1.2	A1.2	A1.2	A2.1
III kooliaste	A2.2	B1.1	A2.2	B1.1
Gümnaasium	B2.1	B1.2	B1.2	B2.2

Tabel 50. Enim pakutud keeleoskustasemed kooliastmeti

Kolmandal kooliastmel on kirjutamist ja lugemist hinnatud kõrgemalt kui rääkimist ja kuulamist. Sama ilmneb teistes eespool kirjeldatud võõrkeeltes. Võimalik, et tegemist on kooliastme eripäraga: õpetajatel võib olla pragmaatiline vajadus keskenduda n-ö rahulikemale tegevustele, nagu lugemine ja kirjutamine. Samas on kuulamises ja rääkimises enim pakutud A2.2-tase B-keele jaoks mõistlik ning kirjutamise B1.1 veidi üllatav.

Gümnaasiumiastmel näib, et enamiku arvates on kõige suurema hüppe teinud kuulamisoskus (A2.2 → B2.1) ja kirjutamine (B1.1 → B2.2), samuti hindavad paljud õpetajad kõrgelt rääkimisoskuse arengut (A2.2 → B1.2). Kuna lugemisoskus on enamiku õpetajate arvates vist jõudnud piisavale tasemele juba põhikooli lõpuks, siis näib selle areng viimasel kooliastmel olevat vaid pool taset. Andmete lähemal vaatamisel on siiski näha, et kuigi kõige suurem number, kaheksa arvamust, asub B1.2-taseme real, pakub peaaegu sama arv õpetajaid, seitse, ka B2.1-taset ning pakkumisi jagub ka kõrgematele tasemetele.

9.2.4 Keskmised õpitulemused

Et õpitulemuste hindamisel arvesse võtta kõiki arvamusi, tuleb tugineda suhtarvudele ja rääkida keskmistest näitajatest.

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
II kooliaste	2,3	2,1	2,4	2,3
III kooliaste	4,7	4,6	4,6	4,9
Gümnaasium	6,8	6,7	6,6	6,8

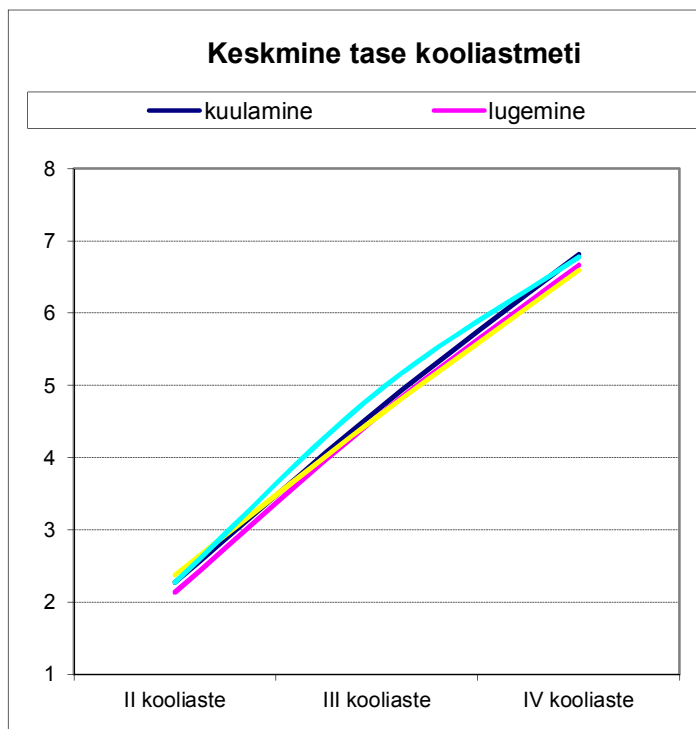
Tabel 51. Keskmine keeleoskustase

Kui absoluutarvude põhjal (vt tabeli 50) eristub **teisel kooliastmel** kirjutamine, siis sama ei saa väita suhtarvude alusel. Keskmiste näitajate järgi pööratakse kirjutamisele peaaegu sama palju tähelepanu kui kuulamisele ja rääkimisele. Ka lugemisoskuse arengut on õppetöö alguse kohta hinnatud mõistlikul, kuigi teistest osaoskustest madalamal tasemel. Kõik neli osaoskust on keskmiselt lähemal pigem A1.2-tasemele kui A2.1-le.

Kolmandal kooliastmel on kirjutamisoskust hinnatud keskmiselt mõnevõrra kõrgemalt, kuid vahe teiste osaoskuste näitajatega ei ole nii suur kui absoluutarvude puhul. Sel kooliastmel arenevad neli osaoskust üsna ühtlaselt, keskmiste näitajate järgi otsustades ületatakse põhikooli lõpuks A2.2-tase ning jõutakse B1.1-taseme lähedale.

Gümnaasiumi lõpuks jääb keskmiselt veidi madalamale tasemele rääkimisoskus, kuulamine ja kirjutamine on mõnevõrra paremal positsioonil, kuid kõigi osaoskuste keskmised näitajad on väga lähedased. See viitab osaoskuste suhteliselt ühtlasele arengule nii üksikute osaoskuste kui ka kooliastmete kaupa (vt joonis 9). Joonisel 9 on näha, et ainsana areneb põhikoolis teistest osaoskustest kiiremini kirjutamine. Seega võib öelda, et saksa keele õpetajad pööravad keskmisest suuremat tähelepanu kirjutamisoskuse arendamisele, sama tendents ilmnes ka saksa keele kui A-keele arvamusuuringus.

Joonis 9. Saksa keele B-keelena osaoskuste keskmine areng kooliastmeti

Kokkuvõtteks võib täheldada, et

- saksa keelt B-keelena õpetatakse põhikoolis enamasti kohustuslike või sellele lähedaste tundide arvuga, gümnaasiumis enamasti kohustuslikust arvust suurema tundide arvuga;
- ei saa täheldada kindlat seost tundide arvu ja õpitulemuste vahel, kuigi on võimalik näha, et head õpitulemused suurema tundide arvu juures algavad kõrgemalt tasemelt näiteks gümnaasiumis 12–13 tunni juures B2.1-tasemelt;
- võrreldes teiste osaoskustega on kirjutamisoskuse tase mõnevõrra kõrgem, nii nagu A-keeleski;
- osaoskuste areng kõikides kooliastmetes on suhteliselt ühtlane;
- saksa keele B-keelena head õpitulemused gümnaasiumis varieeruvad üle kuue-seitsme taseme (A2.1/A2.2 – C1), mis annab tunnistust väga erineva keeleoskusega õpilastest gümnaasiumis, erinevast õpikeskkonnast ja ka õpetajate oskusest hinnata õpilasi ENi keeleoskustasemete kirjelduste järgi.

10. Kokkuvõte

10.1. Tundide arv kooliastmes

Arvamusuuringus osalenud koolides õpetatakse eesti keelt teise keelena enamasti kohustuslike tundide arvuga ja A-võõrkeeli enamasti nõutust rohkem. A-võõrkeeltes võib gümnaasiumis tundide arv ületada kohustusliku tundide arvu kuni kolm korda (nt inglise ja saksa keeles kuni 18 tundi). Uuringus osalenute hulgas oli vaid kaks kooli, kus inglise keelt pakuti ühes 6 ja teises 7 tundi. Enamikus koolides õpetatakse A-võõrkeeli 9–15 kooliastme tunniga.

B-võõrkeeli õpetatakse põhikoolis enamasti kohustuslike või sellele lähedase tundide arvuga. Gümnaasiumis võib tundide arv ületada kohustusliku kuni kaks korda, jäädes enamasti 6–9 tunni vahele.

Arvamusuuringu andmetest nähtub seega, et A-võõrkeelele (õpe algab esimeses kooliastmes ja kestab ajaliselt kauem) antakse nii põhikoolis kui ka gümnaasiumis rohkem lisatunde kui B-võõrkeelele (õpe algab teises kooliastmes). Seejuures jääb B-võõrkeele tundide arvu maksimumiks gümnaasiumis enamasti 9 tundi, mis A-võõrkeeles on valdavalt väikseim võimalik tundide arv.

Väike tagasisivaade: 2002. aasta RÕKi alusel oli A- ja B-võõrkeele kohustuslike tundide arv jaotatud selliselt, et gümnaasiumi lõpuks oli B-võõrkeele käsutuses kokku vähem kohustuslikke tunde kui A-võõrkeeles põhikooli lõpuks (vt tabel 47). Samas oli nii B- kui ka A-võõrkeele omandamise lõppeesmärk põhimõtteliselt ühesugune – A-võõrkeeles eeldas riiklik õppekava gümnaasiumis B2-taseme saavutamist ning B-võõrkeeles jõudmist „lähedale A-võõrkeele omandamise tasemele”.

RÕK 2002	Põhikool	Gümnaasium	Kokku
A-võõrkeel	21 x 35 tundi = 735	6 x 35 t = 210	735 + 210 = 945 tundi
B-võõrkeel	12 x 35 tundi = 420	6 x 35 t = 210	420 + 210 = 630 tundi

Tabel 52. RÕK 2002: kohustuslike tundide arv

Selgituseks tabeli 52 juurde: üks kooliastme tund võrdub 35 tunniga; kui A-võõrkeeles on esimesel kooliastmel 3 ning teisel ja kolmandal 9 tundi, siis põhikoolis teeb see kokku 21 (3 + 9 + 9) kooliastme tundi ehk 735 õppetundi; B-võõrkeeles (põhikoolis 3 + 9 tundi) on

gümnaasiumi lõpuks kokku 630 õppetundi, mis on üle 100 tunni vähem kui A-keeles põhikooli lõpus ja üle 300 tunni vähem kui A-keeles gümnaasiumi lõpus. Tegu on selge disproportsiooniga.

2002. aasta RÕKis oli olemas vaid A-keele ainekava, mille õpitulemused olid sõnastatud põhikoolis B1- ja gümnaasiumis B2-taset silmas pidades. Seega oleksid nii A-kui B-võõrkeel pidanud niivõrd erineva tundide arvuga jõudma mõlemad põhikoolis B1- ja gümnaasiumis B2-tasemele.

Seetõttu otsustati 2011. aasta RÕKis suurendada gümnaasiumis B-võõrkeele valikkursuste mahtu, mille tulemusel on B-võõrkeele käsutuses kohustuslike tundidega ja valikkursustega kokku sama palju tunde kui A-võõrkeelel põhikooli lõpuks. See võimaldaks õppijatel jõuda gümnaasiumis B1-tasemele ka teises kohustuslikus võõrkeeles (vt tabel 53).

RÕK 2011	Põhikool	Gümnaasium		Kokku
		Kohustuslikud tunnid	Valikkursused	
A-võõrkeel	735	5 x 35 = 175	2 x 35 = 70	980
B-võõrkeel	420	5 x 35 = 175	4 x 35 = 140	735

Tabel 53. RÕK 2011: kohustuslike tundide ja gümnaasiumi valikkursuste arv

Euroopa keeleõppe raamdokumendis on esile toodud, et ühelt keeleoskustasemelt teisele liikumiseks on enamasti vaja kaks korda nii palju aega, kui on kulutatud madalama tasemeni jõudmiseks : „[...] kogemus lubab väita, et paljudel õppijatel läheb esmase keeleoskuse tasemele jõudmiseks üle kahe korra vähem aega, kui kulub sealt edasi suhtluslävele liikumiseks. Tõenäoliselt kulub samadel õppijatel sealt edasijõudnu tasemele jõudmiseks veel kaks korda rohkem aega [...]”⁵.

On selge, et kohustuslike tundide arv gümnaasiumis ei võimalda ei esimeses ega teises võõrkeeles jõuda eesmärgiks seatud B2- ja B1-tasemeni, see mõte on sõnastatud ka uues riiklikus õppekavas (vt GRÕK Lisa 2 ptk 3.1.2):

„Kohustuslike kursuste arv võimaldab õpilasel saavutada valitud sihttasemega võõrkeeles õpitulemused rahuldaval või heal tasemel olenevalt õppija võimekusest ning tema algsest keeleoskustasemest. B1- või B2-taseme oskuste süvendamiseks, kinnistamiseks ja liikumiseks

⁵ Euroopa keeleõppe raamdokument, lk 32.

järgmise keeleoskustaseme poole pakub kool õpilasele valikkursusi ning lisakursusi vastavalt kooli õppekavale.”

10.2 Seos õpitulemuste ja kooliastme tundide arvu vahel

Üldiselt ei saa õpetajate arvamuste põhjal täheldada kindlat seost tundide arvu ja õpitulemuste vahel, sest erineva tundide arvu juures pakutakse hea õpitulemusena sama keeleoskustaset. Teisalt võib kõikides võõrkeeltes näha, et suurema tundide arvu juures algavad õpetajate hinnangud hea õpitulemuse kohta kõrgemalt tasemelt ning ulatuvad kõrgemate tasemeteni välja. Olenemata keelest on õpetajate hinnangul sama arvu tundide juures saavutatav keeleoskustase väga varieeruv, mis ühelt poolt annab tunnistust erinevast õpilaskontingendist ja õpikeskkonnast, kuid teisalt ka õpetajate kohati vähesest oskusest kasutada õpioskuste hindamiseks keeleoskustasemeid. Teisiti on raske seletada äärmuslikke hinnanguid, nagu näiteks B2-taseme õpitulemuste pakkumist esimesel kooliastmel või A1-taseme saavutamist A-võõrkeeles põhikooli või suisa gümnaasiumis lõpuks. Reaalsete seoste leidmiseks õpitulemuste ja tundide arvu vahel on lisaks sellele arvamusuuringule vaja kindlasti uurida ka õpilaskontingendi võimekust, õppetöö efektiivsust ning võrrelda õpetajate arvamusi õpilaste sooritustega.

10.3 Õpitulemuste keskmised näitajad

Nelja osaoskuse keskmised näitajad annavad märku osaoskuste ebaühtlasest arengust kõigis kooliastmetes, varieerudes erinevates keeltes ka kooliastmeti.

Näiteks eesti keele kui teise keele õpetajad on hinnanud kõige madalamaks lugemisoskuse arengut, rõhuasetus näib olevat kirjutamise arendamisel. Saksa keeles A-keelena peavad õpetajad põhikoolis lugemist kõrgemal tasemel olevaks, samas kui gümnaasiumis on see neljast osaoskusest kõige madalamal tasemel jne. Seega annavad õpetajate hinnangud aimu, milliste osaoskuste arendamisele erinevates keeltes rohkem tähelepanu pööratakse. Näib, et eesti keeles teise keelena ja saksa keeles eelistatakse kirjutamist, vene keeles B-keelena põhikoolis lugemist ning gümnaasiumis kuulamist ja kirjutamist, prantsuse keeles A-keelena põhikoolis lugemist ning gümnaasiumis lugemist ja rääkimist.

10.4 Keskmiste näitajate võrdlus keeliti

Allpool toodud jooniste (10–17) põhjal on võimalik võrrelda, kuidas erinevate keelte õpetajad on osaoskuste arengut keskmiselt hinnanud. Esile tuleb hulk tendentse, näiteks

A-võõrkeeltest on prantsuse keele õpetajad põhikoolis selgelt eelistanud lugemisoskuse arendamist ja andnud sellele kõrgema hinnangu kui teiste keelte õpetajad;

eesti keeles teise keelena eristuvad põhikoolis kõrgemad õpitulemused kirjutamises, teistes osaoskustes arenetakse suhteliselt sarnaselt inglise keelega;

rääkimise arengus on inglise, saksa ja vene keeles A-võõrkeeltena jälgitav analoogne seisak kolmandal kooliastmel, samas kui B-võõrkeeltes on rääkimise edenemist hinnatud palju ühtlasemaks, v.a inglise keeles, kus alates kolmandast kooliastmest toimub märgatav edasimineku – üldiselt on sama tendents inglise keeles B-keelena jälgitav kõigi osaoskuste kujunemisel, sest just kolmandal kooliastmel toimub nende arengus järsk pööre ülespoole, mis jätkub gümnaasiumis;

B-võõrkeeltes saavutatakse kõrgemaid tasemeid vaieldamatult inglise keeles;

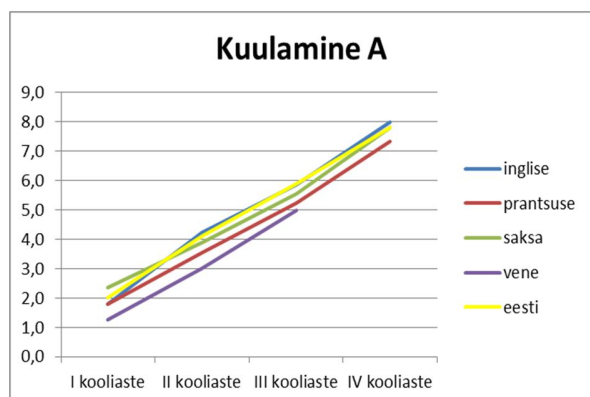
inglise keel A-keelena eristub teistest A-keeltest kõrgema tulemusega vaid kuulamises;

inglise keeles A-keelena jõutakse gümnaasiumis keskmiselt samadele õpitulemustele kui inglise keeles B-keelena.

Arvamusuuringu alusel tuleb selgelt välja ka vene keele õpetajatele iseloomulik üldine madal õpitulemuste hinnang, mida ülejäänud A- ja B-võõrkeelte õpetajatel ei esinenud.

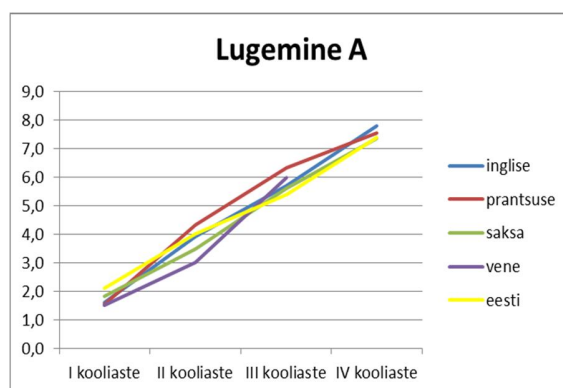
Joonised 10.–13. Osaoskuste keskmine areng A-võõrkeeltes

Joonis 10.

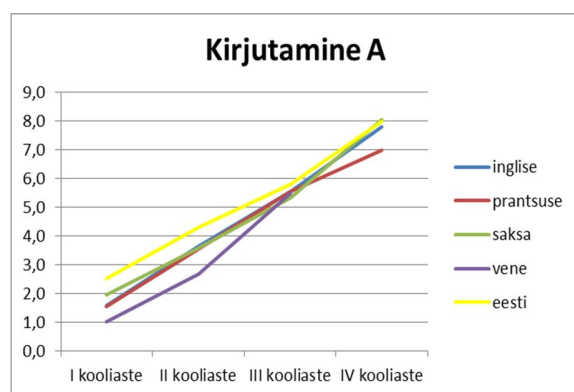
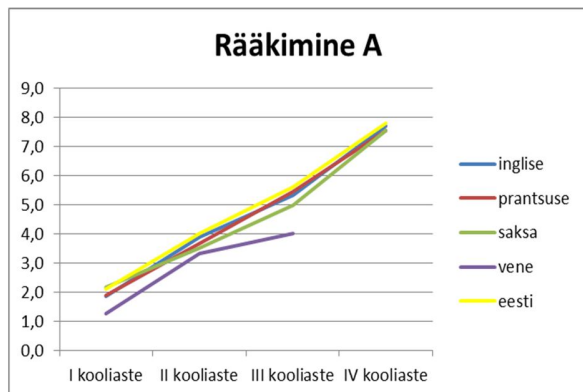

Joonis 12.

Joonis 11.

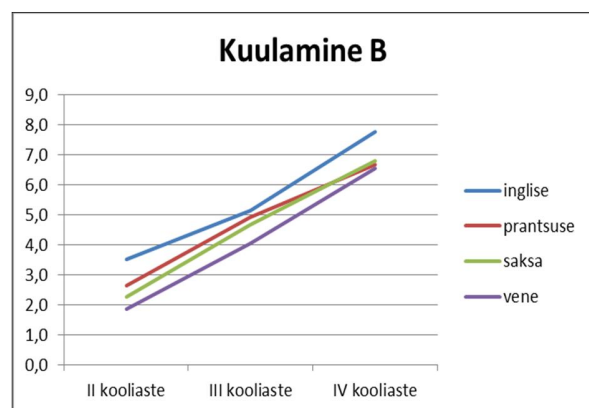

Joonis 13.

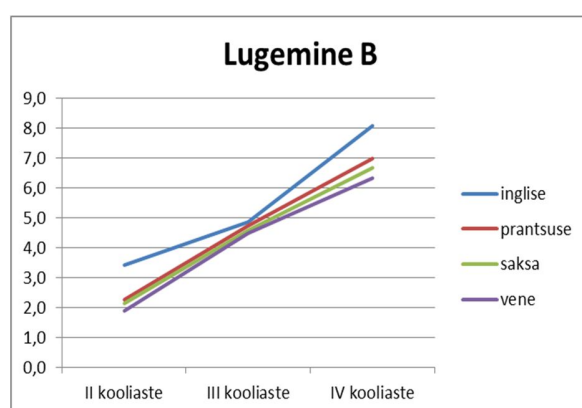

Joonised 14.–17. Osaoskuste keskmine areng B-võõrkeeltes

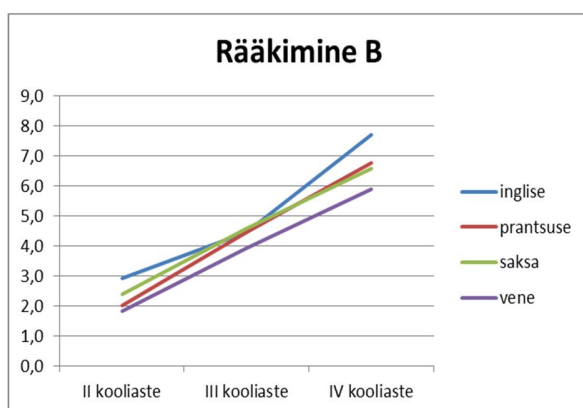
Joonis 14.

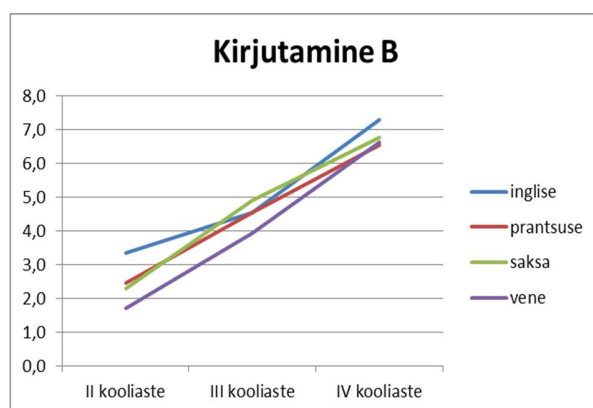
Joonis 15.

Joonis 16.

Joonis 17.

Arvamusuuringu tulemuste valguses tuleks õpetajatel analüüsida oma õpilaste keeleoskust ja vaadata kriitilise pilguga üle harjumuspäraseid õpitegevused, sest arvamusuuringu keskmised näitajad viitavad vajadusele pöörata rohkem tähelepanu osaoskuste tasakaalustatud õpetamisele.

Kuigi taustauuringuid pole, võib kogemuspõhiselt väita, et saavutatavad õpitulemused sõltuvad ühelt poolt õppija võimekusest, motivatsioonist, püstitatud eesmärkidest ja loomulikult õppija algsest keeleoskustasemest, mis samas tähendab ka, et erinevad õpilased vajavad sarnaste õpitulemusteni jõudmiseks erineval hulgal aega. Teisalt tuleb arvestada tegureid, mis ei olene õpilastest, nagu kodu toetus ja võimalused, kooli õppekeskkond ja ümbritsev keelekeskkond, õppetöö kvaliteet jms. Õpitulemuste saavutamisele võivad need tegurid kaasa aidata või vastupidi – avaldada pärssivat mõju. Kooli, klassi, õppegrupi ja õpetaja tööd hinnates tuleks kõike seda silmas pidada.

Arvamusuuringu andmete töötlemisel oli kõikides võõrkeeltes näha, et osa õpetajatest hindab oma õpilasi kas üle või alla. Järelikult pole kõik õpetajad tuttavad Euroopa Nõukogu kehtestatud keeleoskustasemete raamistiku ja tasemeoskuste kirjeldustega ega suuda seetõttu oma õpilasi keeleoskustasemetepõhiselt hinnata. Seda väidet toetavad ka tagasiside andmed, mis kogutud aineõpetajatelt 2010. aasta sügisel toimunud õppekava teabepäevadel.

Tagasisidelehti, kus olid vastused stiilis „*sain teada raamdokumendist ja keeleoskustasemetest*“, „*soovin rohkem infot keeleoskustasemete kohta*“, oli arvestatav hulk, üsna tihti kordus ka soov saada hindamisteemalisi koolitusi.

LISA 1. Eesti keele tabelid

Kooliastmed ja tundide arvud

Kooliaste	Koolid e arv	Tundide arv kooliastmes											
		3	4	6	7	9	10	11	12	13	14	15	17
I	5			2						1	1		1
II	6					1			3	1	1		
III	7					2	1		3	1			
Gümnaasium	5					5							

Tabel 1. Tundide arv kooliastmes

Seos õpitulemuste ja kooliastme tundide vahel

I kooliaste

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv										
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	17
A1.1	6										
A1.2	2										
A2.1	3							1	1		1

Tabel 2. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv										
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	17
A1.1	6										
A1.2	3								1		
A2.1	1							1			1
B2.1	1										

Tabel 3. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv										
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	17
A1.1	3										
A1.2	5								1		
A2.1	3							1			1

Tabel 4. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv										
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	17
A1.1	2								1		
A1.2	5										
A2.1	2							1			1
A2.2	1										
B1.2	1										

Tabel 5. Kirjutamine

II kooliaste

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv										
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	17
A1.2							1				
A2.1							3				
A2.2							5				
B1.1				1			3	1	1		

Tabel 6. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv										
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	17
A1.2							1				
A2.1							5				
A2.2							4	1			
B1.1				1			1		1		
B2.2							1				

Tabel 7. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv										
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	17
A2.1							3	1			
A2.2							7				
B1.1				1			2		1		

Tabel 8. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv										
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	17
A2.1							2				
A2.2							6	1			
B1.1				1			3		1		
B1.2							1				

Tabel 9. Kirjutamine

III kooliaste

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv										
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	17
A2.2							3	1			
B1.1				2			3	2			
B1.2							2				
B2.1				1	1		2				
B2.2				1							
C1							2				

Tabel 10. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv										
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	17
A1.2								1			
A2.1								2			
B1.1							7				
B1.2				2	1		4				
B2.1				1			1				
B2.2				1							

Tabel 11. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv										
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	17
A2.2							2	3			
B1.1				3			2				
B1.2					1		4				
B2.1				1			2				
B2.2							2				

Tabel 12. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv										
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	17
A2.1								1			
B1.1				1	1		4	2			
B1.2				1			5				
B2.1				2			2				
B2.2							1				

Tabel 13. Kirjutamine
Gümnaasium

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv										
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	17
B1.1				1							
B2.1				3							
B2.2				10							
C1				3							

Tabel 14. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv										
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	17
B1.2				2							
B2.1				8							
B2.2				5							
C1				2							

Tabel 15. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastmetunnid ja õpetajate arv										
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	17
B1.2				1							
B2.1				5							
B2.2				7							
C1				4							

Tabel 16. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv										
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	17
B2.1				2							
B2.2				13							
C1				2							

Tabel 17. Kirjutamine

Saavutatud keeleoskustasemed

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
I kooliaste	A1.1	A1.1	A1.2	A1.2
II kooliaste	B1.1	A2.1/A2.2	A2.2	A2.2
III kooliaste	B1.1	B1.1/B1.2	A2.2/B1.1/B1.2	B1.1
Gümnaasium	B2.2	B2.1	B2.2	B2.2

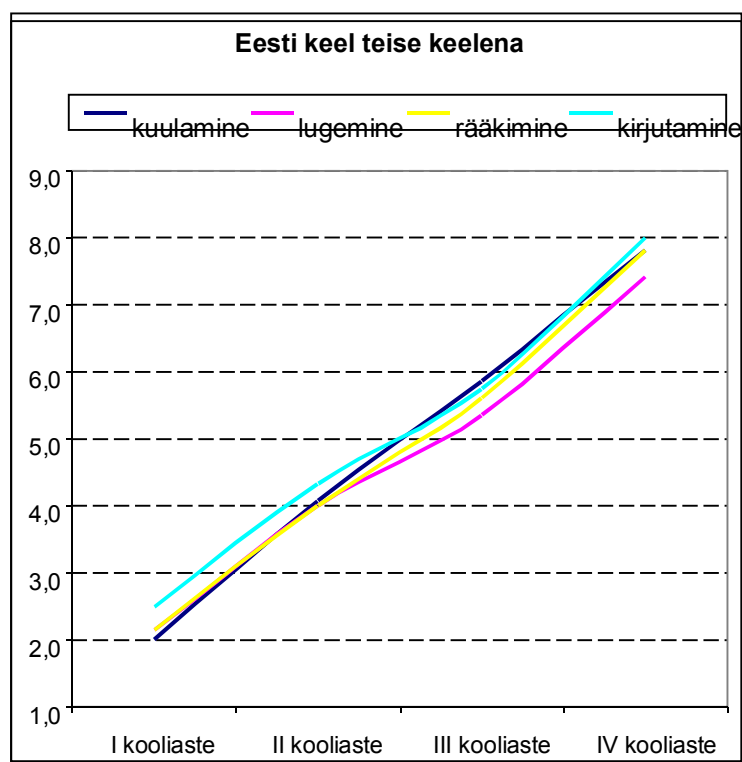
Tabel 18. Enim pakutud keeleoskustasemed kooliastmeti

Keskised õpitulemused

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
I kooliaste	2,0	2,1	2,1	2,5
II kooliaste	4,1	4,0	4,0	4,3
III kooliaste	5,9	5,4	5,6	5,8
Gümnaasium	7,8	7,4	7,8	8

Tabel 19. Keskmine keeleoskustase

Joonis 1. Eesti keel teise keelena, osaoskuste tasemeline areng kooliastmeti

LISA 2. Inglise keele tabelid

Inglise keel A-keelena

Kooliastme tundide arv

Kooliaste	Koolide arv	Tundide arv kooliastmes															
		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	17	18
I	46	1	12	16	2	7	2	3	1			1			1		
II	50							2	8	8	18	11		1	2		
III	44								27	7	3	4	2		1		
Gümnaasium	43					1	1		7	7	5	12	6	1	2	1	1

Tabel 1. Tundide arv kooliastmes

Seos õpitulemuste ja kooliastme tundide vahel

I kooliaste

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv													
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
A1.1	2	10	25	3	8	2	2							
A1.2		9	7	1	3	3								
A2.1		2	4	2	4	5	2	1			7			
A2.2														2

Tabel 2. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv													
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
A1.1	2	12	29	5	11	1	1	1						2
A1.2		7	6	1	2	5								
A2.1		2	1		2	4					7			
A2.2							3							

Tabel 3. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv													
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
A1.1		6	12	4	7	2	1	1						
A1.2	2	15	23	2	6	6	1							
A2.1			1		2	1	2				7			1
A2.2						1								1

Tabel 4. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv													
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
A1.1	2	15	27	1	7	3	2	1						
A1.2		5	8	5	5	5					7			
A2.1		1	1		2	2	2							
A2.2					1									2

Tabel 5. Kirjutamine

II kooliaste

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv							
	8	9	10	11	12	13	14	15
A1.1	1	1		2				
A2.1		2	1	8	6			
A2.2	4	12	7	19	8		4	
B1.1		4	3	11	12			2
B1.2		1	1	1			1	
B2.1				1				3

Tabel 6. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv							
	8	9	10	11	12	13	14	15
A1.2	3	3	2	5				
A2.1		5	3	20	7		1	
A2.2		4	3	9	8			
B1.1	2	8	3	6	10		4	1
B1.2				2	1			3
B2.1			1					
B2.2								1

Tabel 7. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv							
	8	9	10	11	12	13	14	15
A1.1		2	1	3				
A2.1	1	4	4	14	7			
A2.2	4	9	5	22	10		5	1
B1.1		4	1	3	9			2
B1.2		1	1					1
C1								1

Tabel 8. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv							
	8	9	10	11	12	13	14	15
A1.1		1	1					
A1.2	2	2	1	3	1			
A2.1	3	3	5	25	5			
A2.2		9	2	10	16		4	2
B1.1		5	3	2	4		1	1
B1.2				2				

Tabel 9. Kirjutamine

III kooliaste

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv						
	9	10	11	12	13	14	15
A2.1	1						
A2.2	6	2	1	1	1		
B1.1	29	1		1	1		
B1.2	11	7	2		3		
B2.1	14	3		12	2		1
C1	2						2

Tabel 10. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv						
	9	10	11	12	13	14	15
A1.1	1						
A1.2	1						
A2.1	3	1	1				
B1.1	19	3	1	2	4		
B1.2	30	6	1	5	3		1
B2.1	9	3		7			1
C1							1

Tabel 11. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv							
	8	9	10	11	12	13	14	15
A1.1		2	1	3				
A2.1	1	4	4	14	7			
A2.2	4	9	5	22	10		5	1
B1.1		4	1	3	9			2
B1.2		1	1					1
C1								1

Tabel 12. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv						
	9	10	11	12	13	14	15
A1.2	2						
A2.1	4						
A2.2	4	2	1	1	1		
B1.1	20	6	1	1			
B1.2	24	4	1	10	4		1
B2.1	7	1		1	2		1
B2.2	1			1			1
C1	1						

Tabel 13. Kirjutamine

Gümnaasium

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv											
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	17	18
B1.2					1			1				
B2.1				1	1	1	14	2	4			
B2.2				6	5	2	12	8		2	1	1
C1	2			3	4	6	7	1		1		1

Tabel 14. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv											
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	17	18
B1.2					1	2	6	1				
B2.1				3	3	3	8	4				
B2.2				4	4	4	8	5	4	2	1	1
C1	2			3	3		11	2		1		1

Tabel 15. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv											
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	17	18
B1.1					1	1						
B1.2				1	1	1	7	3				
B2.1				3	2	3	6	1		1		1
B2.2				5	4	3	9	5	4	1		1
C1	2			1	3	1	11	3		1	1	

Tabel 16. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv											
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	17	18
B1.1						3						
B1.2						2						
B2.1				3	1		12	1				
B2.2				4	7	4	18	11	4	2	1	2
C1	2			3	3		3			1		

Tabel 17. Kirjutamine

Saavutatud keeleoskustasemed

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
I kooliaste	A1.1	A1.1	A1.2	A1.1
II kooliaste	A2.2	A2.1	A2.2	A2.2
III kooliaste	B1.1	B1.2	A2.2	B1.2
Gümnaasium	B2.2	B2.2	B2.2	B2.2

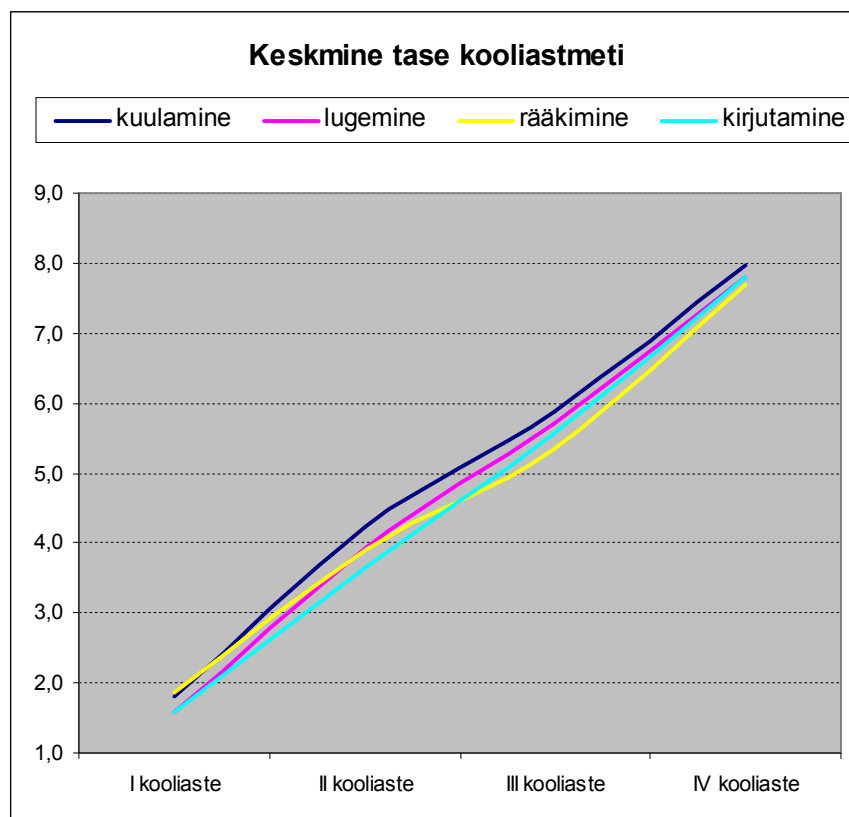
Tabel 18. Enim pakutud keeleoskustasemed kooliastmeti

Keskmised õpitulemused

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
I kooliaste	1,8	1,6	1,9	1,6
II kooliaste	4,2	3,9	3,9	3,6
III kooliaste	5,9	5,7	5,3	5,6
Gümnaasium	8,0	7,8	7,7	7,8

Tabel 19. Keskmised keeleoskustase

Joonis 1. Inglise keele A-keelena osaoskuste keskmine areng kooliastmeti

Inglise keel B-keelena

Kooliastme tundide arv

Kooliaste	Koolide arv	Tundide arv kooliastmes									
		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
II kooliaste	10	1	2	4		1			2		
III kooliaste	9			1		1			6	1	
Gümnaasium	7					1	1	1	1	2	1

Tabel 20. Tundide arv kooliastmes

Seos õpitulemuste ja kooliastme tundide vahel

II kooliaste

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
A1.1	1				1					
A2.1		2	5					1		
A2.2								1		
B1.1					1			1		
B1.2			1							

Tabel 21. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
A1.2		1	3		1					
A2.1			1					1		
A2.2	1		2							
B1.1		1			1			2		

Tabel 22 Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
A1.1	1									
A1.2			3		1					
A2.1		2	2					1		
A2.2			1					2		
B1.1					1					

Tabel 23. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
A1.2	1		5							
A2.1		1			1			1		
A2.2		1	1					1		
B1.1								1		
C1					1					

Tabel 24. Kirjutamine

III kooliaste

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
A2.1								1		
A2.2			3		1			3	1	
B1.1					1			3		
B1.2								4		
B2.1					1			1		
C1								1		

Tabel 25. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
A2.1								3		
A2.2								1	1	
B1.1			3		3			4		
B1.2								5		

Tabel 26. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
A2.1					1			1		
A2.2		3			1			6		
B1.1								4	1	
B1.2					1			2		

Tabel 27. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
A2.1			3					3		
A2.2								1	1	
B1.1					3			6		
B1.2								1		
B2.1								2		

Tabel 28. Kirjutamine

Gümnaasium

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
B2.1						3		1	2	1
B2.2									2	
C1					3		1			

Tabel 29. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
B1.2					1					
B2.1										1
B2.2						3	1		3	
C1					2			1	1	

Tabel 30. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
B1.2						3			1	
B2.1								1		
B2.2							1		1	1
C1					3				2	

Tabel 31. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
B1.1						3				
B2.1							1		3	
B2.2									1	1
C1					3			1		

Tabel 32. Kirjutamine

Saavutatud keeleoskustasemed

Osaoskus	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Kooliaste				
II kooliaste	A2.1	A1.2	A2.1	A1.2
III kooliaste	A2.2	B1.1	A2.2	B1.1
Gümnaasium	B2.1	B2.2	C1	B2.1/C1

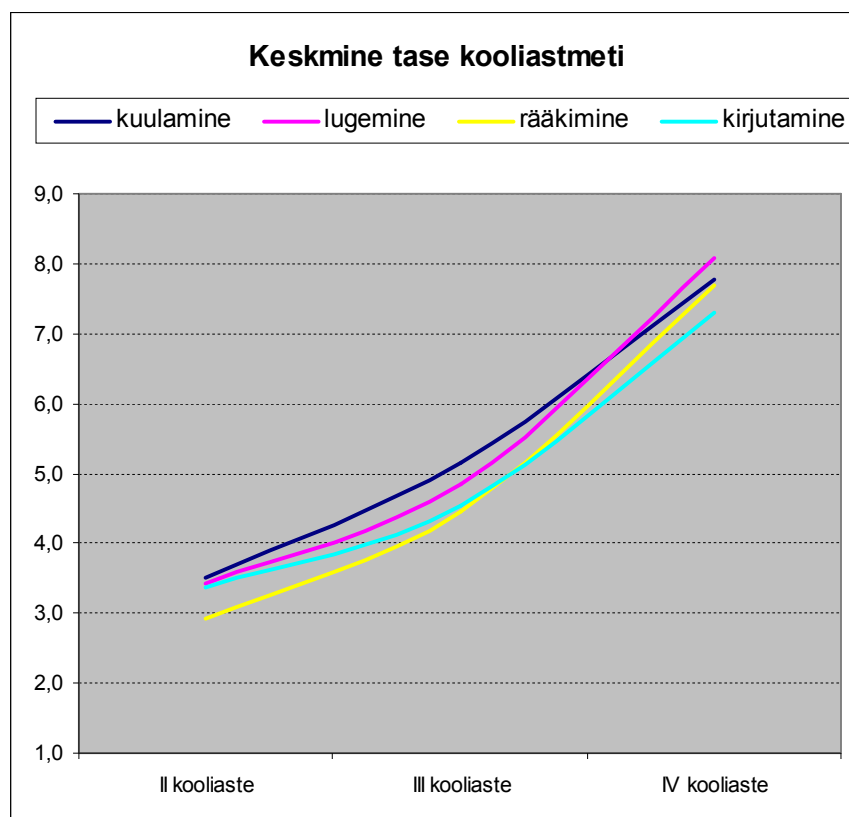
Tabel 33. Enim pakutud keeleoskustasemed kooliastmeti

Keskmised õpitulemused

Osaoskus	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Kooliaste				
II kooliaste	3,5	3,4	2,9	3,4
III kooliaste	5,2	4,9	4,5	4,6
Gümnaasium	7,8	8,1	7,7	7,3

Tabel 34. Keskmise keeleoskustase

Joonis 2. Inglise keel B-keelena, osaoskuste keskmine areng kooliastmeti

LISA 3. Vene keele tabelid

Vene keel A-keelena

Kooliastme tundide arv

Kooliaste	Koolide arv	Tundide arv kooliastmes									
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
I	3	1			1	1					
II	2									1	1
III	2							2			
Gümnaasium*	1									1	

Tabel 1. Tundide arv kooliastmes

*Gümnaasiumiastmel vastas vaid üks teeninduspiirkonnata kooli õpetaja ning seetõttu ei ole analüüsis mõistlik üksikut arvamust esile tõsta.

Seos õpitulemuste ja kooliastme tundide vahel

I kooliaste

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1	1			2						
A1.2					1					

Tabel 2. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1				2	1					
A2.1	1									

Tabel 3. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1	1			2						
A1.2					1					

Tabel 4. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1	1			2	1					

Tabel 5. Kirjutamine

II kooliaste

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A2.1									1	2

Tabel 6. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A2.1									1	2

Tabel 7. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A2.1									1	1
A2.2										1

Tabel 8. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.2									1	
A2.1										2

Tabel 9. Kirjutamine

III kooliaste

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
B1.1							2			

Tabel 10. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
B1.1							1			
B1.2							1			

Tabel 11. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A2.2							2			

Tabel 12. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
B1.1							1			
B1.2							1			

Tabel 13. Kirjutamine

Saavutatavad keeleoskustasemed

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
I kooliaste	A1.1	A1.1	A1.1	A1.1
II kooliaste	A2.1	A2.1	A2.1	A2.1
III kooliaste	B1.1	B1.1	A2.2	B1.1

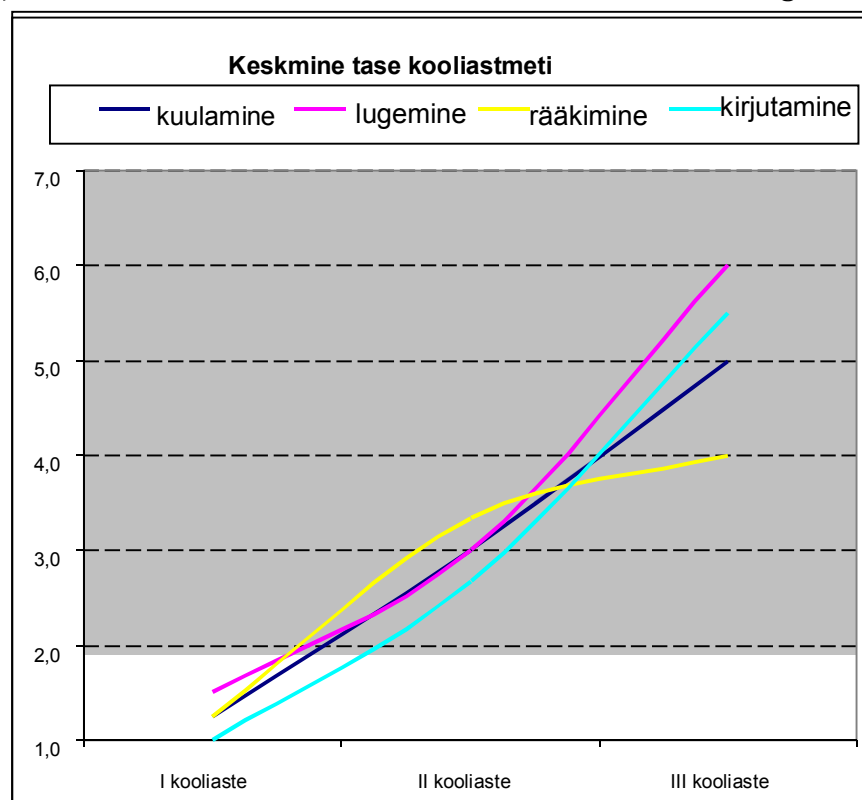
Tabel 14. Enim pakutud keeleoskustasemed kooliastmeti

Keskmine saavutatavad õpitulemused

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
I kooliaste	1,3	1,5	1,3	1,0
II kooliaste	3,0	3,0	3,3	2,7
III kooliaste	5,0	6,0	4,0	5,5

Tabel 15. Keskmine keeleoskustase

Joonis 1. Vene keele A-keelena osaoskuste tasemeline areng kooliastmeti

Vene keel B-keelena

Kooliastme tundide arv

Kooliaste	Koole kokku	Tundide arv kooliastmes									
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
II	33	8	22		2				1		
III	33					1		27	5		
Gümnaasium	32				7	7	1	11	3	2	1

Tabel 16. Tundide arv kooliastmes

Õpitulemuste saavutatuse seos kooliastme tundide arvuga

II kooliaste

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1	4	24								
A1.2	3	5		1				1		
A2.1	2	9						3		
A2.2		1		1						

Tabel 17. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1	4	22								
A1.2	2	9		1				1		
A2.1	4	5						2		
A2.2		3		1				1		

Tabel 18. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1	3	16		1						
A1.2	6	19						2		
A2.1	2	3		1				1		
B1.1								1		

Tabel 19. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1	6	25		1						
A1.2	3	7						1		
A2.1	2	6		1						
A2.2		1						2		
B1.1								1		

Tabel 20. Kirjutamine

III kooliaste

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.2							5			
A2.1					1		11	1		
A2.2							21	5		
B1.1							8	2		
B1.2							5			
B2.1							1	1		

Tabel 21. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.2							3			
A2.1							10	4		
A2.2							6	2		
B1.1							28			
B1.2					1		2	2		
B2.1							1	1		
C1							1			

Tabel 22. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.2							3	1		
A2.1					1		10	1		
A2.2							26	6		
B1.1							10			
B1.2							1			
B2.2							1			

Tabel 23. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.2							8			
A2.1							11	3		
A2.2							17	3		
B1.1					1		10	2		
B1.2							5			
B2.1								1		

Tabel 24. Kirjutamine

Gümnaasium

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A2.1				1	1					
B1.1				6	1	1	6			
B1.2				1	4		2			1
B2.1				4	4		4	2	1	
B2.2				2			4	1	1	
C1				2			4			

Tabel 25. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A2.1					1					
A2.2				1						
B1.1				4	3	1	3			
B1.2				6	4		8	1	1	1
B2.1					1		5			
B2.2				4			4	2	1	
C1				1	1					

Tabel 26. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A2.1				1	1					
A2.2				5	1		2			
B1.1				4	1	1	2			
B1.2				2	4		9	2		1
B2.1				1	3		6		2	
B2.2				1			1	1		
C1				2						

Tabel 27. Rääkimisoskus

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A2.1					1					
A2.2				2			1			
B1.1					2	1	2	1		
B1.2				5	4		2		1	1
B2.1				3	1		10			
B2.2				5	2		4	2	1	
C1				1			1			

Tabel 28. Kirjutamine
Saavutatud keeleoskustasemed

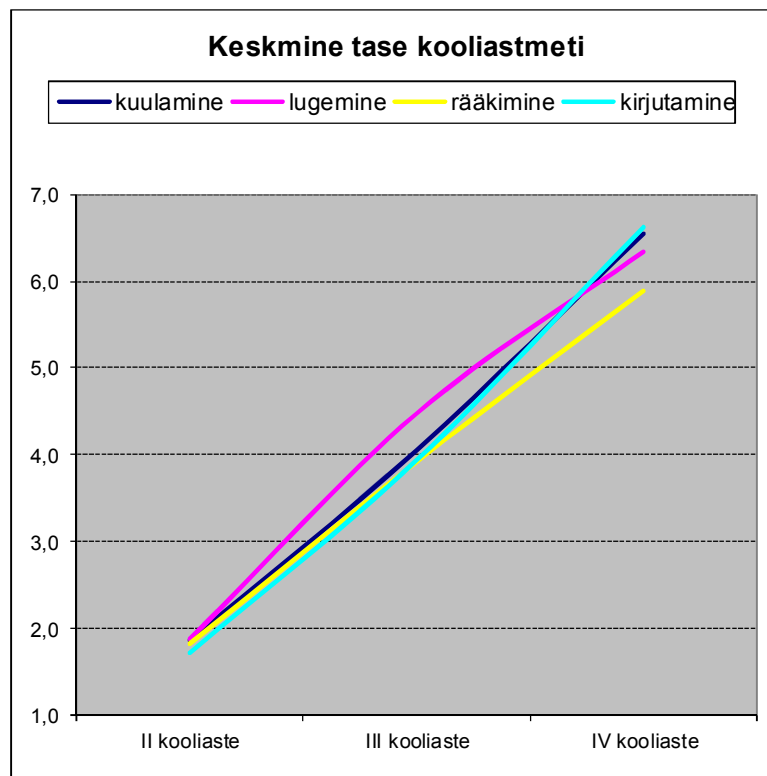
Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
II kooliaste	A1.1	A1.1	A1.2	A1.1
III kooliaste	A2.2	B1.1	A2.2	A2.2
Gümnaasium	B2.1	B1.2	B1.2	B2.1

Tabel 29. Enim pakutud keeleoskustasemed kooliastmeti
Keskmiised õpitulemused

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
II kooliaste	1,9	1,9	1,8	1,7
III kooliaste	4	4,5	3,9	3,9
Gümnaasium	6,5	6,3	5,9	6,6

Tabel 30. Keskmine keeleoskustase

Joonis 2. Vene keele B-keelena osaoskuste tasemeline areng kooliastmeti

LISA 4. Prantsuse keel tabelid

Prantsuse keel A-keelena

Kooliastmed ja tundide arv

Kooliaste	Koolide arv kokku	Tundide arv kooliastmes													
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
I	3		1	1		1									
II	3						1		1		1				
III	3							1		1	1				
Gümnaasium	4						1		1		1			1	

Tabel 1. Tundide arv kooliastmes

Seos õpitulemuste ja kooliastme tundide vahel

I kooliaste

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1		2	2		1					
A1.2		1	1							
A2.1			1							
A2.2		1								

Tabel 2. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1		1	3		1					
A1.2		2	1							
A2.1		1								

Tabel 3. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1			2							
A1.2		3	2		1					
A2.1		1								

Tabel 4. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1		3	2							
A1.2			2		1					
A2.1		1								

Tabel 5. Kirjutamine

II kooliaste

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.2										1
A2.1						1		1		
A2.2						3		3		

Tabel 6. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.2										1
A2.1								1		
A2.2						1				
B1.1						3		3		

Tabel 7. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A2.1						1		1		1
A2.2						3		3		

Tabel 8. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A2.1						3		1		
A2.2						1		3		1

Tabel 9. Kirjutamine

III kooliaste

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A2.1									1	
A2.2										1
B1.1							2			
B1.2							2			3

Tabel 10. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
B1.1									1	1
B1.2							1			1
B2.1							3			2

Tabel 11. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A2.2							1		1	
B1.1										1
B1.2							3			3

Tabel 12. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
B1.1							3		1	1
B1.2										3
B2.1							1			

Tabel 13. Kirjutamine

Gümnaasium

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
A2.2					1					
B1.2			1							
B2.1					1		1			1
B2.2							1			
C1							3			

Tabel 14. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
B1.1					1					
B1.2					1					
B2.1			1							1
B2.2							2			
C1							3			

Tabel 15. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
A2.2					1					
B1.2			1							
B2.1					1		1			
B2.2										1
C1							4			

Tabel 16. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
A2.2					1					
B1.2			1							1
B2.1					1					
B2.2							5			

Tabel 17. Kirjutamine

Saavutatud keeleoskustasemed

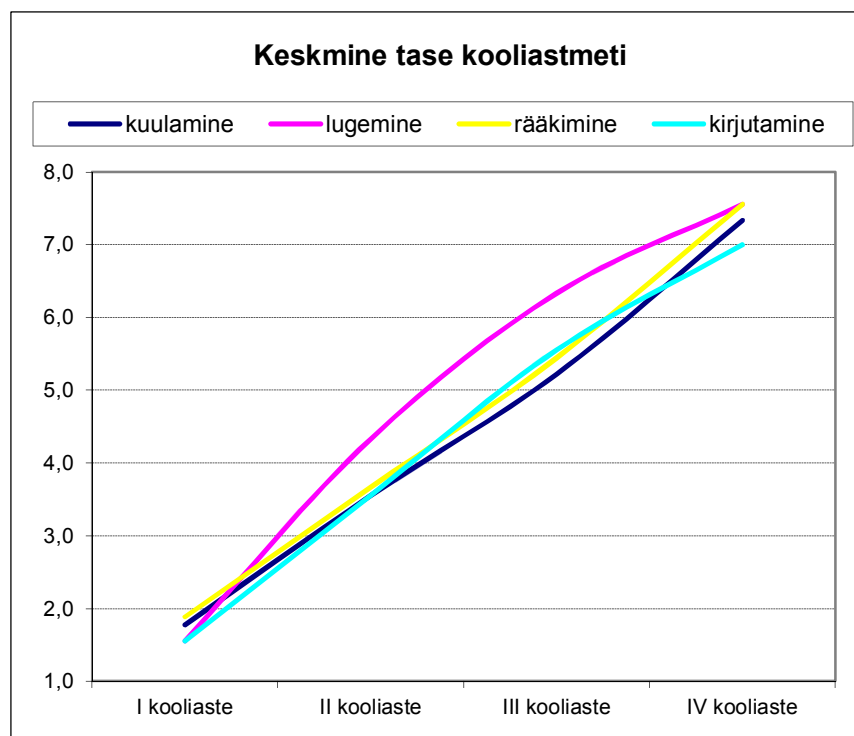
Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
I kooliaste	A1.1	A1.1	A1.2	A1.1
II kooliaste	A2.2	B1.1	A2.2	A2.2
III kooliaste	B1.2	B2.1	B1.2	B1.1
Gümnaasium	B2.1	C1	C1	B2.2

Tabel 18. Enim pakutud keeleoskustasemed kooliastmeti
Keskised õpitulemused

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
I kooliaste	1,8	1,6	1,9	1,6
II kooliaste	3,6	4,3	3,7	3,6
III kooliaste	5,2	6,3	5,4	5,6
Gümnaasium	7,3	7,6	7,6	7,0

Tabel 19. Keskmine keeleoskustase

Joonis 1. Prantsuse keele A-keelena osaoskuste tasemeline areng kooliastmeti

Prantsuse keel B-keelena

Kooliastmed ja tundide arv

Kooliaste	Koolide arv	Tundide arv kooliastmes								
		2	3	4	5	6	7	8	9	10
I	1	1								
II	6	1	1	2		1				1
III	6			1		1			3	1
Gümnaasium	4					2			2	

Tabel 20. Tundide arv kooliastmes

Seos õpitulemuste ja kooliastme tundide vahel

I kooliaste

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A1.1	1								

Tabel 21. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A1.1	1								

Tabel 22. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A1.1	1								

Tabel 23. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A1.1	1								

Tabel 24. Kirjutamine

II kooliaste

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A1.2	2		1						
A1.2		1							
A2.1	1		1		1				1
A2.2	1								1

Tabel 25. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A1.1	1	1	1						
A1.2	1		1						1
A2.1	2				1				1
B1.1									1

Tabel 26. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A1.1	2		2						
A1.2	1	1							2
A2.1	1				1				
A2.2									1

Tabel 27. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A1.2	2		1						
A1.2		1	1						
A2.1	1				1				2
A2.2	1								1

Tabel 28. Kirjutamine

III kooliaste

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A2.2			2					2	1
B1.1					1			1	
B1.2			2					2	

Tabel 29. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A2.1								1	1
A2.2			2						
B1.1			1		1			2	
B1.2			1					2	

Tabel 30. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A2.1								1	1
A2.2			2		1			1	
B1.1			2					1	
B1.2								2	

Tabel 31. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A2.1			2						1
A2.2								2	
B1.1			1		1			1	
B1.2			1					2	

Tabel 32. Kirjutamine

Gümnaasium

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	2	3	4	5	6	7	8	9	10
B1.1					2				
B1.2					1			1	
B2.1								2	
B2.2					2			1	

Tabel 33. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	2	3	4	5	6	7	8	9	10
B1.2					2			1	
B2.1					2			1	
B2.2					1			2	

Tabel 34. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A2.2					1				
B1.2					2			1	
B2.1					1			1	
B2.2					1			1	
C1								1	

Tabel 35. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	2	3	4	5	6	7	8	9	10
B1.1					3				
B1.2								3	
B2.2								1	
C1					2				

Tabel 36. Kirjutamine

Saavutatud keeleoskustasemed

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
I kooliaste	A1.1	A1.1	A1.1	A1.1
II kooliaste	A2.1	A2.1	A1.1	A2.1
III kooliaste	A2.2	B1.1	A2.2	A2.1
Gümnaasium	B2.2	B1.2	B1.2	B1.1

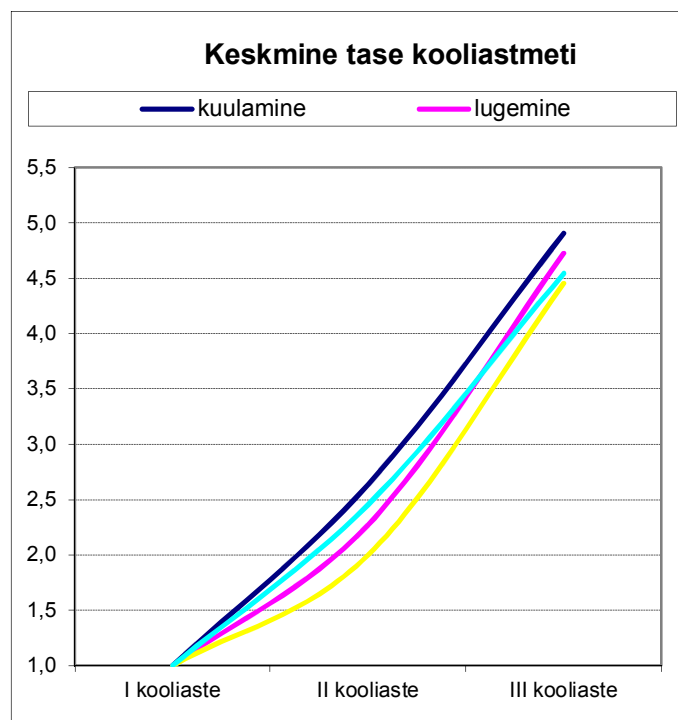
Tabel 37. Enim pakutud keeleoskustasemed kooliastmeti

Keskised õpitulemused

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
I kooliaste	1,0	1,0	1,0	1,0
II kooliaste	2,6	2,3	2,0	2,5
III kooliaste	4,9	4,7	4,5	4,5
Gümnaasium	6,7	7,0	6,8	6,6

Tabel 38. Keskmine keeleoskustase

Joonis 2. Prantsuse keele B-keelena osaoskuste tasemeline areng kooliastmeti

LISA 5. Saksa keele tabelid

Saksa keel A-keelena

Kooliastmed ja tundide arvud

Kooliaste	Koolide arv	Tundide arv kooliastmes												
		3	4	6	7	9	10	11	12	13	14	15	18	21
I	8	1	3	2	2									
II	7						1	2	1	1	1	1		
III	7					3	1		1			2		
Gümnaasium	10					1	2	1	2	1			2	1

Tabel 1. Tundide arv kooliastmes

Seos õpitulemuste ja kooliastme tundide vahel

I kooliaste

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1					4					
A1.2		1		6	2					
A2.1	1	1		4	3					
B1.1		1								

Tabel 2. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1		1			6					
A1.2	1	1		9	3					
A2.1				1						
A2.2		1								

Tabel 3. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1					2					
A1.2	1	2		8	6					
A2.1				2	1					
B1.1		1								

Tabel 4. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1					6					
A1.2	1	1		9	2					
A2.1		1		1	1					
A2.2		1								

Tabel 5. Kirjutamine

II kooliaste

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	10	11	12	13	14	15	17	18	21
A2.1	1	1		3		2			
A2.2	1	1			3				
B1.1			1		2	2			

Tabel 6. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	10	11	12	13	14	15	17	18	21
A1.2				2					
A2.1	1	2	1	1		2			
A2.2	1				5				
B1.1						2			

Tabel 7. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	10	11	12	13	14	15	17	18	21
A2.1	1	1		3		4			
A2.2	1	1			5				
B1.1			1						

Tabel 8. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	10	11	12	13	14	15	17	18	21
A1.2				2					
A2.1	2	1		1	2	1			
A2.2		1			1	2			
B1.1			1		2	1			

Tabel 9. Kirjutamine

III kooliaste

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	9	10	11	12	13	14	15	17	18	21
A2.2				3			1			
B1.1	1	1								
B1.2	2			1			3			
B2.1							3			

Tabel 10. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	9	10	11	12	13	14	15	17	18	21
B1.1	1			3			4			
B1.2	1	1		1			3			
B2.2	1									

Tabel 11. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	9	10	11	12	13	14	15	17	18	21
A2.2	1			3			2			
B1.1	1	1					2			
B1.2	1			1			2			
B2.1							1			

Tabel 12. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	9	10	11	12	13	14	15	17	18	21
A2.2				2						
B1.1	2	1		1			3			
B1.2	1						4			
B2.1				1						

Tabel 13. Kirjutamine

Gümnaasium

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	9	10	11	12	13	14	15	17	18	21
B1.1	1									
B1.2				2						
B2.1				1	1					
B2.2		2							2	1
C1			1	1					2	2

Tabel 14. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	9	10	11	12	13	14	15	17	18	21
B1.1	1									
B1.2				2						
B2.1		2		1					3	
B2.2					1					3
C1			1	1					1	

Tabel 15. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	9	10	11	12	13	14	15	17	18	21
A2.2	1			1						
B2.1		1							3	
B2.2		1		2	1					1
C1			1	1					1	2

Tabel 16. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	9	10	11	12	13	14	15	17	18	21
B1.1	1									
B2.1				3						
B2.2		2			1					2
C1			1	1					4	1

Tabel 17. Kirjutamine

Saavutatud keeleoskustasemed

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
I kooliaste	A1.2	A1.2	A1.2	A1.2
II kooliaste	A2.1	A2.1	A2.1	A2.1
III kooliaste	B1.2	B1.1	A2.2	B1.1
Gümnaasium	C1	B2.1	B2.2	C1

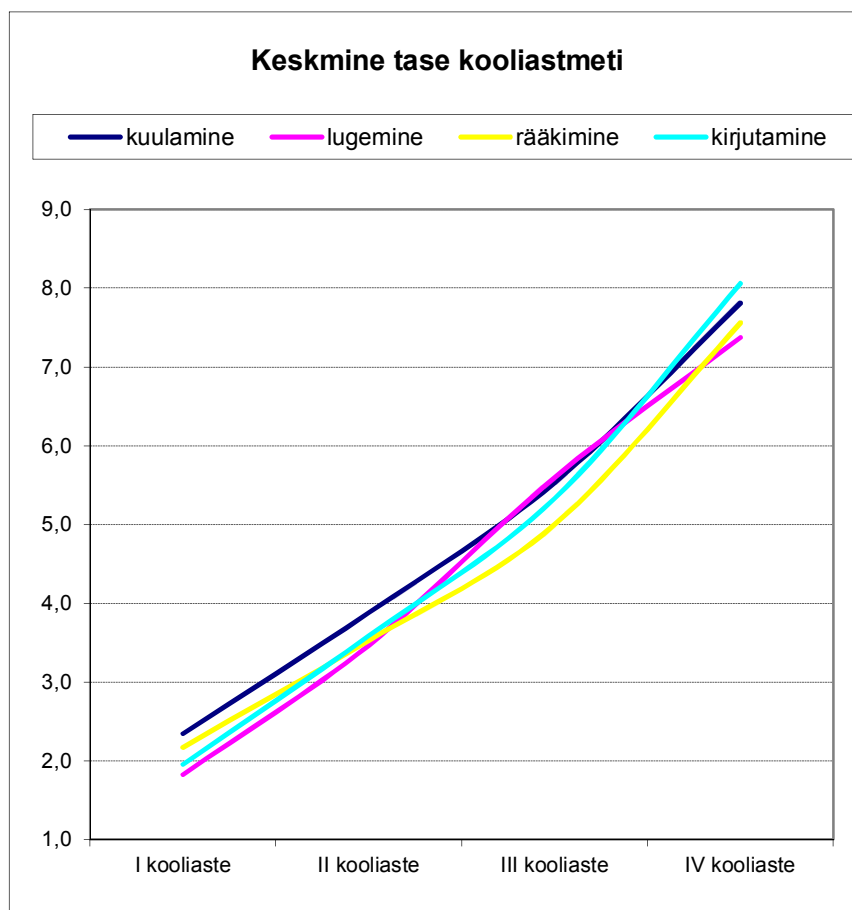
Tabel 18. Enim pakutud keeleoskustasemed kooliastmeti

Keskmsed õpitulemused

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
I kooliaste	2,3	1,8	2,2	2,0
II kooliaste	3,9	3,5	3,5	3,6
III kooliaste	5,5	5,6	5,0	5,3
Gümnaasium	7,8	7,4	7,6	8,1

Tabel 19. Keskmine keeleoskustase

Joonis 1. Saksa keel A-keelena, osaoskuste tasemeline areng kooliastmeti

Saksa keel B-keelena

Kooliastme tundide arv

Kooliaste	Koolide arv	Tundide arv kooliastmes										
		3	4	5	6	7	8	9	10	12	13	18
II	20	5	14	1								
III	21							16	3	1		1
Gümnaasium	22				4	4	1	9	2	1	1	

Tabel 20. Tundide arv kooliastmes

Seos õpitulemuste ja kooliastme tundide vahel

II kooliaste

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1	1	4								
A1.2	5	11								
A2.1		4	1							
A2.2		1								
B1.1		2								

Tabel 21. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1	2	3								
A1.2	3	13								
A2.1	1	5	1							
A2.2		1								

Tabel 22. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1	1									
A1.2	4	14								
A2.1		7	1							
A2.2	1	1								

Tabel 23. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv									
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A1.1	1	4								
A1.2	2	9								
A2.1	3	9	1							

Tabel 24. Kirjutamine

III kooliaste

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	8	9	10	11	12	13	15	17	18
A2.1		2							
A2.2		14	1						
B1.1		5	2		1				1
B1.2		3							1
B2.1		2							

Tabel 25. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	8	9	10	11	12	13	15	17	18
A1.2		3							
A2.1		2	1						
A2.2		6							
B1.1		11	1		1				1
B1.2		4	1						
B2.1									1

Tabel 26. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	8	9	10	11	12	13	15	17	18
A2.1		2							
A2.2		14	2						1
B1.1		7	1		1				1
B1.2		1							
B2.1		2							

Tabel 27. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv								
	8	9	10	11	12	13	15	17	18
A2.1		2	1						
A2.2		5							
B1.1		13	2		1				1
B1.2		5							1
B2.1		1							

Tabel 28. Kirjutamine

Gümnaasium

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv												
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
A2.1				1									
A2.2				1									
B1.1				1	1		2						
B1.2					1		1						
B2.1				2	2		3	2		1			
B2.2						1	4	1					
C1							2				1		

Tabel 29. Kuulamine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv												
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
A2.2				1									
B1.1					1		3						
B1.2				2	1		4	1					
B2.1				2	1		2	1		1			
B2.2					1	1	2						
C1							1	1			1		

Tabel 31. Lugemine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv												
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
A2.2				2			1						
B1.1				1	1		1						
B1.2					2		4	1					
B2.1				1			2	1		1			
B2.2					1	1	2	1					
C1							2				1		

Tabel 32. Rääkimine

Keeleoskustase	Kooliastme tunnid ja õpetajate arv												
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
A2.1							1						
A2.2				1									
B1.1				2	1			1					
B1.2					1		2						
B2.1				1			5	1					
B2.2				1	2	1	3	1		1	1		
C1							1						

Tabel 33. Kirjutamine
Saavutatud keeleoskustasemed

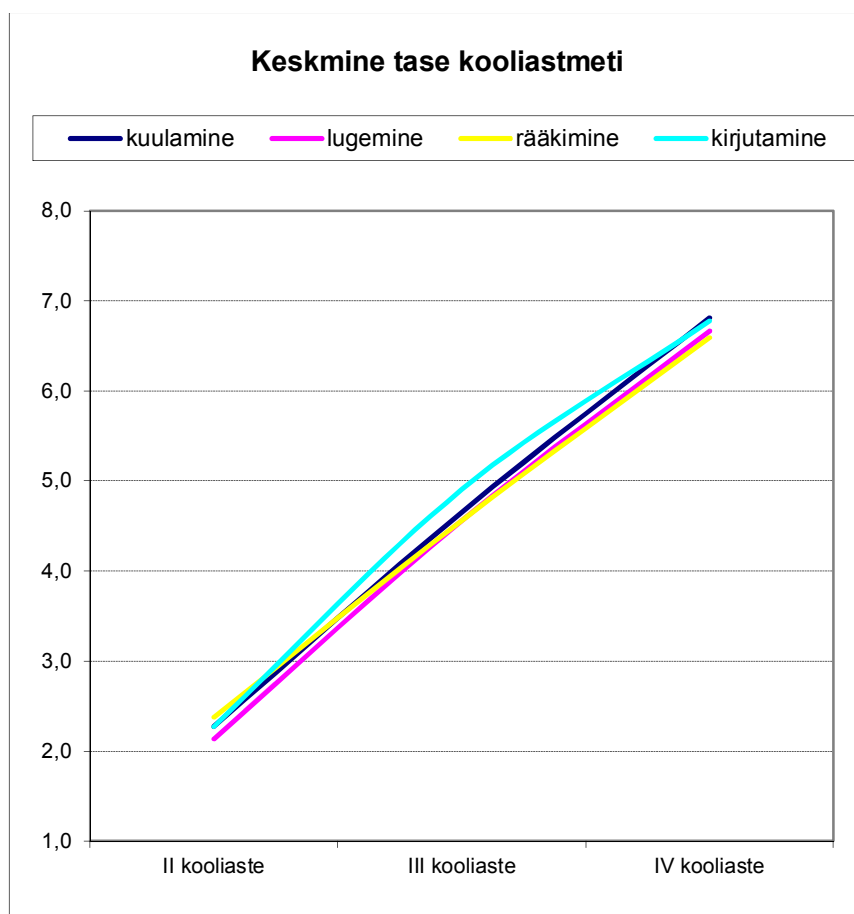
Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
II kooliaste	A1.2	A1.2	A1.2	A2.1
III kooliaste	A2.2	B1.1	A2.2	B1.1
Gümnaasium	B2.1	B1.2	B1.2	B2.2

Tabel 34. Enim pakutud keeleoskustasemed kooliastmeti
Keskmiised õpitulemused

Osaoskus Kooliaste	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
II kooliaste	2,3	2,1	2,4	2,3
III kooliaste	4,7	4,6	4,6	4,9
Gümnaasium	6,8	6,7	6,6	6,8

Tabel 35. Keskmine keeleoskustase

Joonis 2. Saksa keel B-keelena, osaoskuste tasemeline areng kooliastmeti

	KUULAMINE	LUGEMINE	RÄÄKIMINE	KIRJUTAMINE	GRAMMATIKA-PÄDEVUS
A1.1	Tunneb väga aeglaselt ja selges sidusas kõnes ära õpitud sõnad ja fraasid; arusaamist toetab pildimaterjal. Reageerib pöördumistele adekvaatselt (nt tervitused, tööjuhised). Tunneb rahvusvaheliselt kasutatavaid lähedase hääldusega sõnu (nt hamburger, film, takso, kohv).	Tunneb õpitava keele tähemärke. Tunneb tekstis ära tuttavad nimed, sõnad (sh rahvusvaheliselt kasutatavad) ja fraasid. Loeb sõnu, fraase ja lauseid õpitud sõnavara ulatuses; arusaamist võib toetada pildimaterjal.	Oskab vastata väga lihtsatele küsimustele ning esitada samalaadseid küsimusi õpitud sõnavara ja lausemallide piires. Vajab vestluskaaslase abi, võib toetuda emakeelele ja žestidele.	Tunneb õpitava keele kirjatähti, valdab kirjatehnikat, oskab õpitud fraase ja lauseid ümber kirjutada (ärakiri). Oskab kirjutada isikuandmeid (nt vihiku peale). Koostab lühikesi lauseid õpitud mallide alusel.	Kasutab üksikuid äraõpitatud tarindeid ja lausemalle, kuid neiski tuleb ette vigu.
A1.2	Saab aru selgelt hääldatud fraasidest, lausetest ja tuttava situatsiooniga seotud lühikestest dialoogidest. Mõistab selgelt ja aeglaselt antud juhiseid ning pöördumisi. Vajab kordamist, osutamist, piltlikustamist vms.	Loeb lühikesi lihtsaid tekste (nt ürituste kavad, postkaardid, meilid, kuulutused, sildid, teeviidad, lühiankeedid, -küsimustikud, -teated, -sõnumid) ja leiab neist vajaliku faktiinfo. Saab aru lihtsatest kirjalikest tööjuhistest. Lugemise tempo on väga aeglane, teksti mõistmiseks võib vaja minna korduvat lugemist. Tekstist arusaamiseks oskab kasutada õpiku sõnastikku.	Oskab lühidalt tutvustada iseennast ja oma ümbrust. Saab hakkama õpitud sõnavara ja lausemallide piires lihtsate dialoogidega; vajab vestluskaaslase abi. Hääldusvead võivad põhjustada arusaamatusi. Kõnes esineb kordusi, katkestusi ja pause.	Oskab lühidalt kirjutada iseendast ja teisest inimesest. Oskab täita lihtsat küsimustikku. Tunneb õpitud sõnavara õigekirja. Kasutab lause alguses suurtähte ja lause lõpus õiget kirjavahemärki.	

A2.1	Mõistab lihtsaid vestlusi ning lühikeste jutustuste, teadete ja sõnumite sisu, kui need on talle tuttavalt teemal, seotud igapäevaste tegevustega ning esitatud aeglaselt ja selgelt. Vajab kordamist ja selget hääldust.	Loeb üldkasutatava sõnavaraga lühikesi tavatekste (nt isiklikud kirjad, kuulutused, uudised, juhised, kasutusjuhendid); leiab tekstis sisalduvat infot ja saab aru teksti mõttest. Lugemise tempo on aeglane. Tekstist arusaamiseks oskab kasutada koolisõnastikku.	Oskab lühidalt kirjeldada lähiümbrust, igapäevaseid toiminguid ja inimesi. Kasutab põhisõnavara ja käibefraase, lihtsamaid grammatilisi konstruktsioone ning lausemalle. Suudab alustada ja lõpetada lühivestlust, kuid ei suuda seda juhtida. Kõne on takerduv, esineb hääldusvigu.	Koostab õpitud sõnavara piires lähiümbruse ja inimeste kirjeldusi. Kirjutab lihtsaid teateid igapäevaeluga seotud tegevustest (nt postkaart, kutse); koostab lühisõnumeid. Oskab kasutada sidesõnu <i>ja, ning</i> jt. Oskab näidise järgi koostada lühikesi tekste, abivahendina kasutab õpiku- või koolisõnastikku.	Kasutab küll õigesti mõningaid lihtsaid tarindeid, kuid teeb sageli vigu grammatika põhivaras (nt ajab segi ajavormid või eksib aluse ja öeldise ühildumisel); siiski on enamasti selge, mida ta väljendada tahab.
A2.2	Suudab jälgida enda jaoks tuttava valdkonna mõttevahetust ning eristada olulist infot. Saab aru olmesfääris kuulnud üldkeelse suhtluse sisust (nt poes, bussis, hotellis, piletilevis). Vajab sageli kuuldu täpsustamist.	Loeb lihtsaid tavatekste (nt reklaamid, menüüd, ajakavad, ohuhoiatused) tuttavatel teemadel ja saab aru neis sisalduvast infost. Suudab mõnikord aimata sõnade tähendust konteksti toel.	Oskab rääkida oma huvidest ja tegevustest. Tuleb toime olmesfääris suhtlemisega. Oskab väljendada oma suhtumist ja eelistusi. Suudab alustada, jätkata ja lõpetada vestlust tuttavalt teemal, kuid võib vajada abi. Kasutab õpitud põhisõnavara ja lausemalle valdavalt õigesti; spontaanses kõnes on vigu. Kõne on arusaadav, kuigi esineb hääldusvigu ja sõnade otsimist.	Oskab kirjutada lühikesi kirjeldavat laadi jutukesi oma kogemustest ja ümbritsevast. Koostab lihtsaid isiklikke kirju. Oskab kasutada sidesõnu <i>aga, sest, et</i> jt. Rakendab õpitud õigekirjareegleid (nt algustähe ortograafia, kirjavahemärgid).	

B1.1	<p>Saab aru vahetus suhtlussituatsioonis kuuldust, kui vestlus on tuttavalt igapäevaeluga seotud teemal. Mõistab tele- ja raadiosaadete ning filmide sisu, kui teema on tuttav ja pakub huvi ning pilt toetab heliteksti. Saab aru loomuliku tempoga kõnest, kui hääldus on selge ja tuttav.</p>	<p>Loeb ja mõistab mõneleheküljelisi lihtsa sõnastusega faktipõhiseid tekste (nt kirjad, veebiväljaanded, infovoldikud, kasutusjuhendid). Mõistab jutustavat laadi teksti põhiideed ning suudab jälgida sündmuste arengut. Suudab leida vajalikku infot teatmeteostest ja internetist. Oskab kasutada kakskeelseid tõlkesõnastikke.</p>	<p>Oskab lihtsate seostatud lausetega rääkida oma kogemustest ja kavatsustest. Suudab lühidalt põhjendada oma seisukohti. On võimeline ühinema vestlusega ja avaldama arvamust, kui kõneaine on tuttav. Kasutab õpitud väljendeid ja lausemalle õigesti; spontaanses kõnes esineb vigu. Hääldus on selge ja kõne ladus, kuid suhtlust võib häirida ebaõige intonatsioon.</p>	<p>Oskab kirjutada õpitud teemadel lühikesi jutustavat laadi tekste, milles väljendab oma tundeid, mõtteid ja arvamusi (nt isiklik kiri, e-kiri, blogi). Koostab erinevaid tarbetekste (nt teadaanne, kuulutus). Suhtleb on-line vestluses (nt MSN). Oskab kasutada piiratud hulgal teksti sidumise võtteid (sidesõnad, asesõnaline kordus).</p>	<p>Oskab üsna õigesti kasutada tüüpkeelendeid ja moodustusmalle. Kasutab tuttavas olukorras grammatiliselt üsna õiget keelt, ehkki on märgata emakeele mõju. Tuleb ette vigu, kuid need ei takista mõistmist.</p>
B1.2	<p>Saab kuuldust aru, taipab nii peamist sõnumit kui ka üksikasju, kui räägitakse üldlevinud teemadel (nt uudistes, spordireportaažides, intervjuudes, ettekannetes, loengutes) ning kõne on selge ja üldkeelne.</p>	<p>Loeb ja mõistab mõneleheküljelisi selge arutluskäiguga tekste erinevatel teemadel (nt noortele mõeldud meediatekstid, mugandatud ilukirjandustekstid). Suudab leida vajalikku infot pikemast arutlevast laadi tekstist. Kogub teemakohast infot mitmest tekstist. Kasutab erinevaid lugemisstrateegiaid (nt üldlugemine, valiklugemine). Tekstides esitatud detailid ja nüansid võivad jääda selgusetuks.</p>	<p>Oskab edasi anda raamatu, filmi, etenduse jms sisu ning kirjeldada oma muljeid. Tuleb enamasti toime vähem tüüpilistes suhtlusolukordades. Kasutab põhisõnavara ja sagedamini esinevaid väljendeid õigesti; keerukamate lausestruktuuride kasutamisel tuleb ette vigu. Väljendab ennast üsna vabalt, vajaduse korral küsib abi. Hääldus on selge, intonatsiooni- ja rõhuvead ei häiri suhtlust.</p>	<p>Oskab koostada eri allikatest pärineva info põhjal kokkuvõtte (nt lühiülevaade sündmustest, isikutest). Oskab kirjeldada tegelikku või kujuteldavat sündmust. Oskab isiklikus kirjas vahendada kogemusi, tundeid ja sündmusi. Oskab kirjutada õpitud teemal oma arvamust väljendava lühikirjandi. Oma mõtete või arvamuste esitamisel võib olla keelelisi ebatäpsusi, mis ei takista kirjutatu mõistmist.</p>	

B2.1	<p>Saab aru nii elavast suulisest kõnest kui ka helisalvestistest konkreetsetel ja abstraktsetel teemadel, kui kuuldu on üldkeelne ja suhtlejad on rohkem kui kaks. Saab aru loomuliku tempoga kõnest.</p>	<p>Loeb ja mõistab mitmeleheküljelisi tekste (nt artiklid, ülevaated, juhendid, teatme- ja ilukirjandus), mis sisaldavad faktiinfot, arvamusi ja hoiakuid. Loeb lodusalt, lugemissõnavara on ulatuslik, kuid raskusi võib olla idioomide mõistmisega. Oskab kasutada ükskeelset seletavat sõnaraamatut.</p>	<p>Esitab selgeid üksikasjalikke kirjeldusi üldhuvitavatel teemadel. Oskab põhjendada ja kaitsta oma seisukohti. Oskab osaleda arutelus ja kõnevooru üle võtta. Kasutab mitmekesisist sõnavara ja väljendeid. Kasutab keerukamaid lausestruktuure, kuid neis võib esineda vigu. Kõne tempo on ka pikemate kõnelõikude puhul üsna ühtlane; sõna- ja vormivalikuga seotud pause on vähe ning need ei sega suhtlust. Intonatsioon on enamasti loomulik.</p>	<p>Kirjutab seotud tekste konkreetsetel ja üldisematel teemadel (nt seletuskiri, uudis, kommentaar). Põhjendab oma seisukohti ja eesmäärke. Oskab kirjutada kirju, mis on seotud õpingute või tööga. Eristab isikliku ja ametliku kirja stiili. Oskab korduste vältimiseks väljendust varieerida (nt sünonüümid). Võib esineda ebatäpsusi lausestuses, eriti kui teema on võõras, kuid need ei sega kirjutatu mõistmist.</p>	<p>Valdab grammatikat küllaltki hästi. Ei tee vääritimõistmist põhjustavaid vigu. Aeg-ajalt ettetulevaid vääratusi, juhuslikke vigu ning lauseehituse lapsusi suudab enamasti ise parandada.</p>
B2.2	<p>Suudab jälgida abstraktset teemakäsitlust (nt vestlus, loeng, ettekanne) ja saab aru keeruka sisuga mõttevahetusest (nt väitlus), milles kõnelejad väljendavad erinevaid seisukohti. Mõistmist võivad takistada tugev taustamüra, keelenaljad, idioomid ja keerukad tarindid.</p>	<p>Suudab lugeda pikki ja keerukaid, sh abstraktseid tekste, leiab neist asjakohase teabe (valiklugemine) ning oskab selle põhjal teha üldistusi teksti mõtte ja autori arvamuse kohta. Loeb iseseisvalt, kohandades lugemise viisi ja kiirust sõltuvalt tekstist ja lugemise eesmärgist. Raskusi võib olla idioomide ja kultuurisidusate vihjete mõistmisega.</p>	<p>Väljendab ennast selgelt, suudab esineda pikemate monoloogidega. Suhtleb erinevatel teemadel, oskab vestlust juhtida ja anda tagasisidet. On võimeline jälgima oma keelekasutust, vajaduse korral sõnastab öeldu ümber ja suudab parandada enamiku vigadest. Oskab valida sobiva keeleregistri. Kõnerütmis ja -tempos on tunda emakeele mõju.</p>	<p>Oskab kirjutada esseed: arutluskäik on loogiline, tekst sidus ja teemakohane. Oskab refereerida nii kirjalikust kui ka suulisest allikast saadud informatsiooni. Kasutab erinevaid keeleregistreid sõltuvalt adressaadist (nt eristades isikliku, poolametliku ja ametliku kirja stiili). Lausesiseseid kirjavahemärke kasutab enamasti reeglipäraselt.</p>	

C1	<p>Mõistab pingutuseta ka abstraktsetel ja tundmatutel teemadel kuuldut (nt film, pikem vestlus, vaidlus). Suudab kriitiliselt hinnata kuuldu sisu ning tõstatatud probleeme.</p> <p>Mõistmist võivad raskendada haruldased idioomid, võõras aktsent, släng või murdekeel.</p>	<p>Loeb pikki keerukaid erineva registri ja esituslaadiga tekste.</p> <p>Loeb kriitiliselt, oskab ära tunda autori hoiakud, suhtumise ja varjatult väljendatud mõtted.</p> <p>Stiilinüanssidest, idiomaatikast ning teksti keerukatest üksikasjadest arusaamine võib nõuda kõrvalist abi (nt sõnastik, emakeelekõneleja nõuanne).</p>	<p>Väljendab ennast ladusalt ja spontaanselt. Suudab raskusteta ja täpselt avaldada oma mõtteid ning arvamusi erinevatel teemadel.</p> <p>Keelekasutus on paindlik ja loominguline. Suudab saavutada suhtluseesmärke.</p> <p>Sõnavara on rikkalik, võib esineda üksikuid vigu sõnade semantilistes seostes, rektsioonistruktuurides ja sõnajärjes.</p>	<p>Oskab kirjutada põhjalikku ülevaadet mitmest kirjalikust allikast saadud teabe põhjal (nt retsensioon, arvustus).</p> <p>Suudab toimetada kirjalikke tekste.</p> <p>Oskab kirjutada loogiliselt üles ehitatud kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste, mis tekitavad huvi ning mida on hea lugeda.</p> <p>Võib esineda juhuslikke õigekirja- ja interpunktuatsioonivigu.</p>	<p>Kasutab grammatiliselt õiget keelt, vigu tuleb ette harva ning neid on raske märgata.</p>
----	--	---	--	--	--